

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Lucie Hyklová

Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závěšice

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závěšice“ vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 17.04.2023

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Dominice Provázkové Stolinské, Ph.D., za odborný a velmi trpělivý přístup, cenné připomínky a odborné rady při vedení mé diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat ZŠ a MŠ Závišice za vstřícnost a pomoc při zpracovávání empirické části diplomové práce. Rovněž můj dík patří všem respondentům, kteří mi ochotně poskytli potřebné informace pro zdárné dopracování mé práce.

Děkuji také své rodině a příteli za podporu při studiu.

Obsah

ÚVOD	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Škola a rodina	9
1.1 Vztah školy a rodiny	9
1.2 Pravidla spolupráce	12
1.3 Práva a povinnosti rodičů/školy	13
1.4 Očekávání rodičů/školy	15
1.5 Komunikace	17
1.5.1 Sociální komunikace	18
1.5.2 Pedagogická komunikace.....	19
2 Komunikace mezi školou a rodiči	21
2.1 Formy komunikace.....	23
2.1.1 Tradiční	24
2.1.2 Netradiční.....	29
2.2 Účastníci komunikace	31
2.2.1 Učitel.....	31
2.2.2 Rodič.....	33
2.2.3 Žák	34
2.3 Překážky v komunikaci	35
2.4 Zahraníčí.....	36
3 Malotřídní škola.....	39
3.1 Charakteristika	40
3.2 Historický vývoj.....	42
3.3 Malotřídní školy ve světě	44
3.4 Specifika komunikace	45
3.5 ZŠ a MŠ Závěšice	46
3.5.1 Charakteristika obce Závěšice	46
3.5.2 Charakteristika školy	47
II EMPIRICKÁ ČÁST	50
4 Metodologie výzkumu	51
4.1 Cíl výzkumu	51
4.2 Výzkumné otázky.....	51
4.3 Předvýzkum.....	53
4.4 Výzkumný vzorek.....	53

4.5	Metody sběru dat.....	54
4.6	Sběr dat.....	56
5	Analýza a interpretace sběru dat	58
5.1	Analýza dokumentů školy	58
5.2	Analýza rozhovoru s paní ředitelkou školy	60
5.3	Analýza rozhovorů s učiteli.....	66
5.4	Analýza rozhovorů s rodiči	75
5.5	Analýza pozorování třídních schůzek	87
5.6	Shrnutí výzkumného šetření a diskuze.....	89
ZÁVĚR.....	103
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	105
SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	110
SEZNAM ZKRATEK	111
SEZNAM PŘÍLOH	112
ANOTACE	121

ÚVOD

Dobrá komunikace školy a rodiny pozitivně ovlivňuje výchovně-vzdělávací proces, školní klima, celkovou spokojenost žáků, učitelů i rodičů a má vliv na celkovou kultivaci jedince, což bylo hlavním důvodem pro výběr tématu této diplomové práce *Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice*. Přeci jen je dokázáno, že lépe a trvaleji se něčemu novému naučíme v atmosféře pohody a klidu, která nemůže vzniknout v případě napjatých vztahů mezi školou a rodinou. Jedním ze znaků dobré školy je právě snaha o otevřenou komunikaci a pozitivní vzájemné vztahy. V současné době jsou rodiče považováni za partnery, spolupracovníky a aktivní účastníky života školy, kteří mají právo zasahovat do vnitřních záležitostí školy. V období 1. stupně jsou rodiče důležitou součástí školního života dítěte.

Po dlouhou dobu bylo téma komunikace školy a rodiny opomíjeno. V posledních letech je však toto téma předmětem stále většího zájmu. Komunikace školy a rodiny je v našem školství poměrně nekvalitní, což je ovlivněno zejména tím, že tato oblast je výzkumně málo zpracovaná a učitelům či vedení školy neposkytuje dostatečné informace a návody. Jedná se o oblast velmi důležitou, ale i nesnadnou a rizikovou. Problémová je tato oblast zejména pro začínající učitele, kteří nemají dostatečné zkušenosti a nejsou během své profesní přípravy dostatečně připraveni. I přesto, že je toto téma poměrně aktuální, tak málokterá publikace se svým obsahem zaměřuje konkrétně na oblast komunikace v malotřídních školách. Z tohoto důvodu by téma této práce mohlo být velmi blízké začínajícím učitelům 1. stupně, ale také učitelům stávajícím, kteří začínají působit na malotřídní škole a specifika komunikace malotřídní školy jim nejsou blízká.

Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat možnosti komunikace mezi malotřídní školou a rodiči a zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči.

Strukturálně je diplomová práce rozdělena na část teoretickou a empirickou. Teoretická část se člení na tři kapitoly nazvané *Škola a rodina*, *Komunikace mezi školou a rodiči* a *Malotřídní škola*. Cílem první kapitoly je objasnit specifika spolupráce a vztahu mezi školou a rodinou a charakterizovat typy komunikace. Konkrétně je v této kapitole vymezen vzájemný vztah školy a rodiny, pravidla spolupráce, práva, povinnosti a očekávání rodičů i školy, komunikace sociální a pedagogická. Na komunikaci navazuje právě kapitola druhá, jejíž cílem je vymezit komunikaci mezi školou a rodiči, představit formy, aktéry a překážky této komunikace a popsat pojetí komunikace mezi školou a rodiči v zahraničí. V této kapitole jsou představeny tradiční i netradiční formy komunikace, které škola či rodiče mohou využívat. Dále

jsou v této kapitole představeni účastníci komunikace mezi školou a rodiči a překážky, které mohou v komunikaci mezi školou a rodiči nastat. V závěru této kapitoly je popsána komunikace mezi školou a rodiči v zahraničí. Cílem poslední, třetí kapitoly je charakterizovat malotřídní školu a ZŠ a MŠ Závašice, vybrat a popsat specifika komunikace na malotřídní škole. Tato kapitola blíže představuje malotřídní školu obecně a také malotřídní školu, na které probíhalo výzkumné šetření. Kapitola dále blíže upřesňuje jednotlivá specifika komunikace malotřídní školy, jelikož svou organizační strukturou ovlivňuje podobu sociálních vztahů školy navenek.

Empirická část je rozdělena na několik kapitol a podkapitol. Kapitola *Metodologie výzkumu* objasňuje cíl výzkumu, výzkumné otázky, předvýzkum, výzkumný vzorek, metody sběru dat a sběr dat. V kapitole *Analýza a interpretace sběru dat* je výzkumné šetření shrnuto a vyhodnoceno. Hlavním cílem empirické části je zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči. K naplnění hlavního cíle vedou čtyři dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je zjistit účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči, druhým dílčím cílem je zjistit, jaké formy komunikace zvolená malotřídní škola a rodiče využívají, třetím dílčím cílem je zjistit, které formy komunikace jsou pro rodiče a učitele klíčové a čtvrtým dílčím cílem je zjistit, které formy komunikace nepovažují rodiče a učitelé za vhodné pro vlastní účely. K dosažení těchto cílů bylo vybráno kvalitativního výzkumného šetření, přičemž sběr dat proběhl formou polostrukturovaného rozhovoru s rodiči a učiteli ZŠ a MŠ Závašice. Rozhovory byly následně doplněny o informace získané z dokumentů školy a o pozorování třídních schůzek.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Škola a rodina

Abychom se lépe vžili do problematiky komunikace mezi malotřídní školou a rodiči, je důležité, si nejprve objasnit specifika spolupráce a vztahu mezi školou a rodinou a charakterizovat typy komunikace, protože se jedná o aspekty ovlivňující pozitivně celkový postoj školy a rodiny vedoucí k úspěšné komunikaci. Především si v této kapitole představíme vztah školy a rodiny, pravidla podporující spolupráci a práva, povinnosti a očekávání obou aktérů. Dále se v této kapitole zaměříme také na komunikaci sociální a pedagogickou.

Na úvod je důležité, si charakterizovat školu i rodinu, jelikož se jedná o instituce, které významně ovlivňují život každého jedince. Podílejí se na rozvoji, kultivaci a výchově jedince a mají vliv na jeho vývoj, vztahy a komunikaci.

V pedagogickém slovníku charakterizují autoři (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 297) školu jako *„Společenskou instituci pro řízenou edukaci, pověřenou vzděláváním a výchovou dětí a mládeže příslušných věkových stupňů v organizovaných, hromadných formách, podle určených vzdělávacích programů, jeden z pilířů institucionální struktury společnosti. Plní socializační, osobnostně rozvojovou, kulturační a profesionalizační funkci, připravuje děti a mládež na samotný vstup do života občanského, osobního a pracovního. Soustava škol navazujících stupňů tvoří strukturu školství.“*

Rodina je v pedagogickém slovníku autory (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 248) vymezena jako *„Nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární. Současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru – domově, uspokojující potřeby poskytující péči a základní jistoty dětem.“* Jedlička (in Jedlička, Koř a Slavík, 2018, s. 311) rodinu charakterizuje jako *„Základní sociální útvar, který plní řadu úkolů, důležitých pro zdárné fungování jedince i celé společnosti.“* Majerčíková (2011, s. 10) dodává, že *„Rodina je od svých počátků základní sociální jednotkou společnosti.“*¹

1.1 Vztah školy a rodiny

Vztahu školy a rodiny nebylo v českém školství po dlouhou dobu věnováno mnoho pozornosti. Opomíjení této oblasti bylo ovlivněno obdobím socialismu, kdy rodiče² neměli

¹ „Rodina je od svých počátků základní sociální jednotkou společnosti.“ (Majerčíková, 2011, s. 10).

² Rodiči myslíme všechny zákonné zástupce žáků.

možnost vyjadřovat svůj názor vůči škole a do dění školy zasahovat (Průcha, 2017). Vztah rodiny a školy byl omezen pouze na jednosměrný přenos informací a poskytování rad rodičům. K intenzivnějšímu prohlubování vztahu docházelo pouze v případě, bylo-li to nezbytné pro řešení výchovně-vzdělávacích problémů dítěte (Payne, 1997 in Rabušicová a kol., 2004). Mimo jiné se lišily výchovně-vzdělávací cíle rodiny a školy (Vašátková a Faberová in Janiš, 2001). Vztahy školy a rodiny se začaly prohlubovat od počátku 90. let 20. století. Školy si začaly uvědomovat důležitost spolupráce a hledaly možnosti, jak jí docílit (Matýsková, 2005). Aktivnější podílení se rodičů na chodu školy bylo umožněno společensko-politickými změnami v naší společnosti, ve které se začaly uplatňovat demokratické principy (Majerčíková, 2011). V souvislosti s těmito změnami se očekávala změna postojů veřejnosti, tedy i rodičů, vůči škole. Došlo k legislativním změnám, které posílily pravomoc místní správy a samosprávy ve školství a umožnily tím rodičům podílet se na rozhodování o záležitostech školy (Walterová a kol., 2010). Nyní je již toto téma předmětem pozornosti a jsou prováděny objasňující výzkumy (Průcha, 2017).

V naší společnosti stále převládá názor, že edukační role školy a rodiny jsou rozdílné. Škola je považována za instituci, která má vzdělávat, a rodina za instituci, která má vychovávat (Walterová a kol., 2010). V posledních letech se však usiluje o provázání těchto rolí, a tak jsou důležité pozitivní vzájemné vztahy školy a rodiny (Obst in Kalhous, Obst a kol., 2009). Realita vztahu školy a rodiny není v současné době ideální, poněvadž jejich vzájemný vztah je stále založený na separaci, selektivnosti, úkolování a formálnosti. Škola i rodina však považují jejich vzájemné vztahy za dostatečné. Ani jedna strana tak nepřichází s novými způsoby, které by vzájemný vztah rozvíjely (Čapek, 2013). Je však hledán smysl zapojení rodičů do dění školy a přínos pro rodinu, školu i děti (Rabušicová in Rabušicová a kol., 2004). Školy usilují o přenechávání částí pravomocí rodičům a budují společnou odpovědnost za vzdělávání a výchovu dětí (Vašátková a Faberová in Janiš, 2001).

Vztah rodiny a školy je postaven na společném zájmu, kterým je dítě (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Měl by být budován ihned po nástupu dítěte do školy (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Škola by měla projevit zájem o vzájemný vztah jako první a měla by dbát na spokojenost všech zúčastněných. Měla by také neustále hledat nové způsoby podporující navazování a udržování vzájemného vztahu (Majerčíková, 2011). Formování vztahu školy a rodiny je závislé na plnění formálních povinností ze strany rodiny (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Rodiče zpravidla chtějí se školou udržovat vztah, ve kterém však chtějí být těmi pasivními (Čapek, 2013).

Škola by měla být institucí otevřenou a směřující ke kooperaci s rodiči žáků. Rodiče jsou považováni za hlavní a nejpočetnější partnery školy (Průcha, 2017). Realitou však je fakt, že rodiče nejsou partnery, ale spíše zákazníci, kteří od školy očekávají služby v určité kvalitě (Čapek in Čapek a kol., 2017). V současné době považují školy budování partnerského vztahu s rodiči žáků za klíčovou oblast rozvoje školy. Pro partnerský vztah je klíčový vzájemný respekt, akceptace a přínos obou stran vedoucí ke zlepšení vzájemných vztahů. O partnerském vztahu hovoříme tehdy, neobjevuje-li se v něm projev dominance a obě strany jej aktivně udržují (Trnková in Rabušicová a kol., 2004). Rodiče by tedy neměli být pouze pasivními pozorovateli, ale měli by se do života školy aktivně zapojovat (Průcha, 2015).

Pro pozitivní vztahy školy a rodiny je důležitá vzájemná komunikace a dodržování stanovených pravidel (Matýsková, 2005). Dobrý vztah školy a rodiny je výsledkem procesu poznávání založeného na budování vzájemného respektu, důvěry a podpory. Nelze ho budovat násilně a je potřeba vůle a odhodlání obou stran. Dobrý vzájemný vztah by měl rodičům poskytovat informace o životě školy a dítěti (Příkazská in Čapek a kol., 2017). Vztah školy a rodiny by měl být rovnocenný a prospěšný pro školu, rodiče i jejich děti (Čapek, 2013). Dle Matýskové (2005) mají pozitivní vzájemné vztahy vliv na výchovně-vzdělávací proces a spokojenost všech účastníků. Zpravidla jsou ve škole spokojenější a úspěšnější ti žáci, jejichž rodiče udržují se školou kladný vztah (Čapek, 2013). Volný vztah vede zpravidla žáky k rezignaci na školní úspěch (Vojtíšková, 2010).

S budováním vzájemného vztahu souvisí také jistá rizika, která mohou komplikovat výchovně-vzdělávací povinnosti školy (Walterová a kol., 2010). Ta mohou být způsobena odlišnými zájmy školy a rodiny (Moravcová-Smetáčková, 2004). Většinou je vzájemný vztah ovlivněn vlastními zkušenostmi, výsledky dítěte, jeho spokojeností a přístupem učitele. Z pohledu školy převládá názor, že rodiče nemají na vzájemný vztah dostatek času (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). To je u většiny rodičů pravidlem (Vašátková a Faberová in Janiš, 2001). Negativně může jejich vzájemný vztah ovlivňovat současná uzavřenost a izolovanost rodiny (Kraus in Janiš, 2001). Učitelé často vnímají přítomnost rodiče ve škole jako předzvěst nějakého problému či kritiky (Čapek in Čapek a kol., 2017). Z výzkumu uváděného Šedřovou (in Rabušicová a kol., 2004) vyplývá, že na vztah školy a rodiny má částečně vliv také věk dítěte a velikost obce, v níž se škola nachází. Napjaté vztahy mezi školou a rodinou mohou vznikat ze vzájemného strachu, obav a nejistoty (Feřtek, 2011).

Ve vztahu školy a rodiny učitelé rodiče dělí do několika typů podle zájmu o dítě a školu. Podle nich existují rodiče, kteří se zajímají o dítě i o školu, pouze o své dítě či se o své dítě starají špatně. Existuje však také skupina rodičů, o kterých škola nemá dostatečné informace,

a tak je nedokáže do žádné ze zmiňovaných skupin zařadit (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010).

V současné době existuje celá řada různých iniciativ a programů podporující vztah, spolupráci a partnerství školy a rodiny. Mezi školou a rodinou je možné vymezit čtyři základní modely vztahů. Model kompenzační, ve kterém někteří rodiče nemají dostatečné možnosti a schopnosti podpořit rozvoj svých dětí, a tak jim je v této stránce nápomocná škola. Rodiče jsou v tomto modelu považováni za spolupracovníky ve výchovně-vzdělávacím procesu, ve kterém má však rozhodující postavení škola. Model konsenzuální, ve kterém je kladen důraz na informování rodičů prostřednictvím různých forem jednosměrné komunikace. Škola a rodina mají v tomto modelu rovné postavení. Komunikace s rodiči je vedena za účelem získávání potřebných informací. Model participační, ve kterém jsou rodiče považováni za aktivní, autonomní a individuální jedince, kteří představují podstatnou roli v procesu rozhodování. Rodina je dle tohoto modelu schopna podporovat své děti ve vzdělávání a legitimizovat nároky školy. Model sdílené odpovědnosti vychází z modelu participačního. Rodičům je v něm přisuzován ještě větší podíl na rozhodování a je zdůrazňována společná odpovědnost školy a rodiny za výsledky konkrétních rozhodnutí. Usiluje o zapojení rodičů do takových aktivit, které budou ku prospěchu jejich dětem (Rabušicová in Rabušicová a kol., 2004).

Z výzkumů uváděných magazínem EDUzín (2013) vyplývá, že školy jsou zatím vůči veřejnosti spíše uzavřenou institucí, což však většině rodičů nevádí. Rodiče tedy nejeví zájem o navazování intenzivnějších vztahů a o možnosti zasahovat do chodu školy, jelikož školu vnímají jako instituci, na kterou nemají vliv (Walterová a kol., 2010). Většina rodičů však zastává názor, že spolupráce školy s rodiči má vliv na kvalitní vzdělávání (Perfect Crowd Research, 2011).

1.2 Pravidla spolupráce

Pravidla jsou nedílnou součástí úspěšné spolupráce (Krejčová a Kargerová, 2011). Již v počátcích budování vztahu s rodiči je nutné vymezit jasná pravidla, která nesouvisí pouze s obecnými pravidly danými školním řádem a provozem školy (Příkazská in Čapek a kol., 2017). Při budování a udržování vzájemného vztahu je nutné stanovená pravidla dodržovat (Krejčová in Janiš, 2001).

Zásady, které partnerský vztah podporují, jsou formulovány ve vzdělávacím programu Začít spolu. Tyto zásady by mohly být inspirací vedoucí k partnerskému vztahu školy a rodiny ve všech vzdělávacích institucích. Jednejte s rodiči vždy s respektem a berte v potaz jejich právo i povinnost činit důležitá rozhodnutí týkající se jejich dítěte. Dodržujte zásady ochrany

osobních údajů a k osobním údajům dítěte i rodičů přistupujte zodpovědně, a to v průběhu školní docházky i po jejím ukončení. Otevřeně s rodiči pohovořte o vzájemných představách a záměrech ve vzdělávání a spolupráci. Vytvářejte různorodé formy spolupráce, ve kterých si každý rodič najde své místo. Následně jejich volbu konkrétní formy spolupráce respektujte. Usilujte o zapojení rodičů i dalších rodinných příslušníků. Z důvodu různých časových dispozic poskytněte rodičům možnost zvolit si dobu rodičovského setkání a konzultace prostřednictvím harmonogramu. Rodičům poskytněte pozitivní zpětnou vazbu a oceňujte jejich zapojení do chodu školy. Snažte se spolupracovat s organizacemi a institucemi. K budování partnerského vztahu a ke spolupráci přistupujte s trpělivým přístupem (Krejčová a Kargerová, 2011).

Čapek (in Čapek a kol., 2017) dodává další zásady vedoucí ke kvalitním vzájemným vztahům rodiny a školy. Rozhodujte ve spolupráci s rodičovskými organizacemi a zástupci rodičů a spolupracujte s nimi při řešení určitého problému. Všem rodičům dejte možnost rozhodovat o skutečnostech souvisejících s jejich dětmi. Usilujte o zapojení rodičů, učitelů, žáků i veřejnosti do spolupráce a spolupracujte se svými partnery z řad veřejnosti. Ve volném čase poskytněte prostory školy k pronájmu rodičům i veřejnosti. Vzájemnou komunikaci ved'te pravidelně, oboustranně a smysluplně. Rodiče dostatečně informujte o všech krocích školy, které jsou podstatné pro vzdělávání žáků, a o možnosti vzdělávání jich samotných. Do dění školy rodiče aktivně zapojte a ponechte jim možnost zlepšovat kvalitu vzdělávání svých dětí (Čapek in Čapek a kol., 2017).

1.3 Práva a povinnosti rodičů/školy

Vztah školy a rodiny je právně vymezen. Škola a rodina jsou sociálními partnery uvnitř školy, pro které platí jistá práva a povinnosti (Vašátková a Faberová in Janiš, 2001). Podrobnosti k právům, povinnostem a vzájemným vztahům žáků, rodičů a pracovníků školy jsou formulovány ve Školním řádu. Se zněním školního řádu jsou seznámeny všechny zainteresované osoby, pro které je volně dostupný (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023).

Legislativa upravuje práva rodičů vůči škole. Ukládá jim právo ovlivňovat školní vzdělávání dětí, účastnit se ve veřejné správě a podílet se na kontrole školy (Průcha, 2015). Dále mají právo získávat veškeré informace o svém dítěti a volit dle vlastní libosti školu pro své dítě. Tato práva rodiče mají, neboť nesou odpovědnost za rozvoj svého dítěte (Čapek, 2013). Nejedná se však o povinnost, je tedy pouze na rodičích, zda se rozhodnou svého práva využít. Rodiče zpravidla nejsou obeznámeni se svými právy a povinnostmi. Na práva rodičů je

nahlíženo ze dvou hledisek, a to individuálních práv a kolektivních práv (Rabušicová in Rabušicová a kol., 2004).

Práva a povinnosti rodičů jsou vymezeny především v občanském zákoníku³ a školském zákonu⁴ (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023). Dále jsou vymezeny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí⁵ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014).

V občanském zákoníku se práva a povinnosti nacházejí v druhé části zabývající se rodinným právem (Zákon č. 89/2012 Sb.). Zákoník vymezuje rodičovskou odpovědnost, povinnosti rodičů a opatření zajišťující nápravu nedostatků. Konkrétně by rodiče měli zajišťovat svým dětem péči o zdraví, tělesný, citový, rozumový a morální vývoj, dbát na jeho ochranu, výchovu a vzdělávání a být dítěti osobně k dispozici. Je potřeba, aby rodič vždy bral ohled na své dítě a byl pro něj řádným vzorem (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014)

Školský zákon vymezuje povinnosti rodičů v oblasti plnění povinné školní docházky jejich dítěte. To znamená, že rodič je povinen zajistit, aby jeho dítě docházelo řádně do školy a v případě jeho nepřítomnosti své dítě omluvil a důvod nepřítomnosti doložil. Dále jsou rodiče povinni informovat školu o změnách údajů podstatných pro školu a navštívit schůzku týkající se závažných vzdělávacích problémů dítěte (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014). Školský zákon vymezuje také rodičovská práva. Rodič má právo být informován a vyjadřovat se ke vzdělávání svého dítěte, účastnit se voleb a zasedání rady školy, využívat poradenskou pomoc školy a upozorňovat na pochybnosti v jednání školy (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023).

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí se zabývá ochranou práv dítěte, jeho řádnou výchovou a zabezpečuje nápravnou péči při nedostacích. Dozor je vykonáván prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany. Tento orgán se zaměřuje zejména na děti, u nichž rodič či jiná pečující osoba zanedbává rodičovskou odpovědnost. Rodič či jiná pečující osoba má nárok na pomoc od orgánu sociálně-právní ochrany a obecního úřadu (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014).

Při neplnění uložených povinností je postupováno dle dalších právních předpisů⁶ (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023). Případně jsou sankce udělovány na základě

³ Zákon č. 89/2012 Sb.

⁴ Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Zákon č. 561/2004 Sb.)

⁵ Zákon č. 359/1999 Sb.

⁶ Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (Zákon č. 250/2016 Sb.), Trestní zákoník (Zákon č. 40/2009 Sb.)

rodinně-právní oblasti, kdy se soudně omezuje či zbavuje odpovědnosti rodičů. Neplnění povinností může řešit také orgán sociálně-právní ochrany dětí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014).

Práva a povinnosti školy jsou vymezeny ve školském zákoně a zákoně o sociálně-právní ochraně dětí (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023).

Školský zákon vymezuje povinnosti školy zejména v oblasti dohledu, bezpečnosti a ochrany žáků, jelikož během vzdělávání a dalších souvisejících činnostech přebírají školy odpovědnost za dítě (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023).

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí ukládá škole povinnost okamžitě po zjištění oznámit obecnímu úřadu situaci, kdy dítě potřebuje sociálně-právní ochranu (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014). Dále je škola povinna oznámit rodičům nevhodné chování žáků (Česká školní inspekce, citováno dne: 15.03.2023).

1.4 Očekávání rodičů/školy

Ve vztahu rodiny a školy vznikají vzájemná očekávání. Ze strany rodičů jsou to především určité požadavky, které od školy očekávají vůči svým dětem. Ze strany školy jsou to určité potřeby, které od rodičů požadují (Průcha, 2017). Očekávání rodičů se většinou shodují ve vztahu dítěte ke škole a v přístupu školy k dítěti. Naopak rozdílná očekávání mívají rodiče zejména v oblasti obsahu a cílů vzdělávání (Čapek in Čapek a kol., 2017). Rodiče jsou však nesourodou skupinou s rozdílnými zájmy, a tak jsou jejich očekávání individuální (Rabušicová in Rabušicová a kol., 2004).

Krejčová (in Janiš, 2001) uvádí, že by škola měla s rodiči ihned v počátcích budování vzájemného vztahu prodiskutovat vzájemná očekávání, neboť očekávání rodiny a školy jsou mnohdy odlišná, což následně způsobuje neshody ve vzájemném vztahu. Vzájemná očekávání mohou být podpořena dohodou mezi rodinou a školou nebo založením rodinné poradenské skupiny (Krejčová in Janiš, 2001). Očekávání rodičů může škola získávat různými způsoby, a to papírovými či elektronickými dotazníky či anketami, setkáním se zástupci školy, specializovanou firmou nebo kombinací (Lauermann in Čapek a kol., 2017).

Škola velmi často od rodičů očekává celou řadu úkonů, přičemž sama nic nenabízí na oplátku. Rodiče mnohdy nemají na takové množství požadavků ze strany školy čas ani energii a jsou pro ně tedy nesplnitelná (Feřtek, 2011).

Očekávání rodičů se snažili formulovat Průcha (2017), Čapek (2013, 2017), Walterová a kol. (2010). Průcha (2017) formuloval také očekávání školy.

Očekávání rodičů:	Očekávání školy:
doporučení s dítětem, u kterého není něco v pořádku	podílení se na tvorbě pozitivního rodinného prostředí a řešení společných problémů
vřelý a láskyplný vztah k dětem a spravedlivý přístup ke všem dětem	spolupráce s učiteli (pravidelné setkávání, plnění jejich požadavků apod.)
dostatečné vzdělání ze školy (žádné DÚ, doučování apod.)	dostatečné připravení dítěte na výuku (pomůcky apod.)
schopnost řešit problémové situace v prostředí školy	péče a kontrola práce dítěte
sdělování informací o dítěti soukromě a taktně	zájem o dítě a jeho trávení volného času
minimální zatěžování a obtěžování jich samotných	
rozvíjení vlastností a schopností potřebných pro další studium a rozvoj osobnosti dítěte	

Tabulka 1: Očekávání rodičů a školy (Průcha, 2017)

Čapek (2013) doplňuje tato očekávání rodičů: individuální a zodpovědný přístup učitele; podpora ze strany školy; objektivní hodnocení žáků; projevení zájmu o spolupráci; stanovená kvalifikace učitele; využívání různých forem komunikace.

Walterová a kol. (2010) doplňují tato očekávání rodičů: vzbuzení zájmu o vzdělávání u žáků a poskytování poznatků.

Čapek (in Čapek a kol., 2017) dodává následující očekávání rodičů: zapojení do dění školy a zohledňování navrhovaných podnětů.

Rodiče od školy očekávají zejména informace související s jejich dítětem (Walterová a kol., 2010). To potvrzuje také výzkum realizovaný společností Perfect Crowd Research (2011), který dodává, že očekávají hlavně informace spojené s prospěchem. Dále pak informace o chování, práci, slabostech a potížích žáka (Čapek in Čapek a kol., 2017). Provedené výzkumy však ukazují, že pouze 10 % rodičů očekává od dobré školy navazování intenzivnějších vztahů (Walterová a kol., 2010).

Dle požadavků, které rodiče od školy očekávají, je můžeme rozdělit do 4 typů:

1. „*orientace ve světě*“ – jedná se o rodiče, kteří požadují vedení žáků k orientaci v právu a zákonech, k jednání s lidmi a k porozumění jiných kultur;

2. „*vzdělávání a sebedůvěra*“ – jedná se o rodiče, kteří požadují vedení žáků k sebedůvěře, samostatnosti a k motivovanosti dále studovat;
3. „*slušnost a kázeň*“ – jedná se o rodiče, kteří požadují vedení žáků ke zdvořilému a slušnému chování;
4. „*všeobecná úroveň*“ – jedná se o rodiče, kteří požadují vedení žáků ke všem zmíněným skutečnostem v předchozích třech typech (Čapek in Čapek a kol., 2017, s. 21-22).

1.5 Komunikace

Slovo komunikace pochází z latinského „communicare“. Má mnoho různých významů a definic (Gavora, 2005). Jedná se tedy o interdisciplinární pojem, ke kterému se hlásí sociologie, psychologie, pedagogické vědy a další (Svatoš, 2005). Gavora (2005) uvádí tři hlavní vymezení komunikace, a to komunikaci jako dorozumívání, komunikaci jako sdělování a komunikaci jako výměnu informací.

Schopnost komunikovat je jedna z nejdůležitějších lidských schopností, díky které je nám umožněno vytvářet, udržovat a pěstovat mezilidské vztahy. Komunikace má vliv na rozvoj osobnosti a je nezbytným prvkem lidské společnosti (Klenková, 2006).

Dle Klenkové (2006, s. 26) se jedná o složitý proces výměny informací, který je tvořen čtyřmi základními prvky navzájem se ovlivňujícími:

1. „*komunikátor – zdroj informace;*
2. *komunikant – příjemce informace;*
3. *komuniké – obsah sdělení;*
4. *komunikační kanál – dohodnutý kód, cesta sloužící k předávání informací.“*

V mezilidských vztazích je komunikace závislá na pozici ve skupinové hierarchii. Jsou-li hovořící rovnocennými partnery, jedná se o komunikaci symetrickou. Je-li v komunikaci jeden z hovořících nadřazen, jedná se o komunikaci asymetrickou (Kořa in Jedlička, Kořa a Slavík, 2018).

Komunikace má zpravidla nějaký účel či smysl. Lze tedy hovořit o funkci, kterou má za cíl splnit. V rámci jedné komunikace může být plněna jedna či více funkcí (Vybíral, 2009).

Vybíral (2009, s. 31) udává pět základních funkcí:

1. „*informativní – předat, doplnit, oznámit či prohlásit zprávu, fakt, informaci;*
2. *instruktážní – navést, zasvětit, naučit, popsat;*
3. *persuazivní – přesvědčit, ovlivnit, zmanipulovat;*
4. *vyjednávací nebo operativní – vyjednat, domluvit se;*
5. *zábavní – rozveselit, pobavit, rozptýlit.“*

Mikuláščík (2010) udává další funkce: vzdělávací a výchovnou; socializační a společensky integrující; souvztažnou; osobní identity; poznávací; svěřovací; únikovou.

1.5.1 Sociální komunikace

Člověk je společenská bytost, která využívá různé formy dorozumívání a sdělování (Klenková, 2006). Sociální komunikaci chápeme jako interakční proces mezilidského dorozumívání, který probíhá prostřednictvím kódovaných verbálních nebo neverbálních symbolů (Mikuláščík, 2010). Prostřednictvím sociální komunikace se uskutečňuje společenský styk (Svatoš, 2005). Dochází tedy k definování a utváření vztahů mezi lidmi (Šedřová a kol. in Šedřová, Švařiček a Šalamounová, 2012).

Sociální komunikace je ovlivněna postojem a motivačním zaměřením účastníků. V sociální komunikaci nedochází pouze k předávání objektivních dat, ale také k předávání postojů a očekávání. Při sociální komunikaci si účastníci střídají své role, díky čemuž dochází ke zpřesňování, rozvíjení a formování dané informace (Mareš a Křivohlavý, 1995). Je zpravidla ovlivněna také prostředím, ve kterém se uskutečňuje (Gavora, 2005).

V sociální komunikaci rozlišujeme tři skupiny kanálů, a to komunikaci verbální, neverbální a komunikaci činem (Klenková, 2006).

Verbální komunikace

Verbální neboli slovní komunikace je realizována pomocí mluvené či psané řeči. Má velkou sociální relevanci, protože sociální kontakty jsou závislé právě na schopnosti jazykové výměny a jazykového sebepředstavení (Klenková, 2006). Řeč je pouhou činností, a tak je pro uskutečňování verbální komunikace podstatný také jazyk (Gavora, 2005).

Verbální komunikace je chápána jako dorozumívání jedné a více osob prostřednictvím jazyka nebo jiných znaků jazykového systému. Jedná se o proces, při kterém dochází k výběru, kombinování a produkci jazykových znaků, vzájemnému sdělování, percepci a recepci (Vybíral, 2009). Verbální komunikace nám umožňuje získávat informace nejen z obsahu sdělení, ale také z paralingvistických znaků⁷ (Dytrtová a Krhutová, 2009). Při přenosu informací řeči je nejvíce zachován smysl sdělení (Mareš a Křivohlavý, 1995).

Verbální komunikace musí splňovat požadavky funkční a estetické. Estetičnost mluveného projevu je ovlivněna verbálními komunikativními dovednostmi⁸ (Nelešovská, 2005). Kvalita slovního vyjádření je závislá na vyjadřovacích schopnostech a řečnických

⁷ tón hlasu, barva hlasu atd.

⁸ akustické vlastnosti hlasu, práce s dechem, přízvuk, rytmus, dynamika, intonace, tempo, pauza a spisovnost

dovednostech. Významná je znalost spisovné výslovnosti, ovládání gramatiky a dostatečně bohatá slovní zásoba (Dytrtová a Krhutová, 2009).

Neverbální komunikace

Neverbální neboli nonverbální komunikace je dalším sdělovacím prostředkem, který však nevyužívá slova, ale mimoslovních prostředků. Neverbální komunikace je využívána zejména jako doplnění či dočasná náhrada verbální komunikace (Klenková, 2006).

Neverbální komunikace je součástí mluveného projevu. Jejím prostřednictvím navozujeme při komunikaci kontakt s lidmi (Dytrtová a Krhutová, 2009). Na jejím základě si jedinec vytváří první dojem o daném člověku (Klapetek, 2008).

Do neverbální komunikace lze dle Nelešovské (2005) zařadit mimiku, gesta, pohled, vzdálenost, celkový vzhled, pohyb, postoj těla a dotek. Všechny způsoby mimoslovního sdělování se navzájem doplňují a není možné je od sebe oddělovat (Mareš a Křivohlavý, 1995).

Komunikace činem

Jedná se o významný druh komunikace, kterému je však věnována minimální pozornost. Komunikace činem je taková komunikace, která je prováděna prostřednictvím jednání či postoje k adresátovi (Nelešovská, 2005). Komunikace činem je v běžném životě velmi často využívána. Určitým chováním nám druhá osoba může sdělovat vztah či postoj k určité věci. Při komunikaci činem hraje významnou roli kontext, předchozí situace a vzájemný vztah jednajících osob (Mareš a Křivohlavý, 1995).

1.5.2 Pedagogická komunikace

Pedagogickou komunikaci lze chápat z různých hledisek. Pedagogická komunikace jako zvláštní případ sociální komunikace sleduje pedagogické cíle a zajišťuje výchovu a vzdělávání. Obecně lze pedagogickou komunikaci definovat jako profesionální komunikaci s určitými specifickými pravidly a funkcemi, která se uskutečňuje ve výchovně-vzdělávacím prostředí mezi učitelem a žákem, a to během vyučovací hodiny i mimo ni (Nelešovská, 2005). Je základem všech pedagogických procesů (Šeďová a kol, in Šeďová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Pedagogická komunikace se neodehrává pouze ve škole, a tak mohou být účastníky nejen učitelé a žáci, ale třeba také rodiče (Nelešovská, 2005). Obecně lze účastníky rozdělit do dvou skupin na vychovávající a vychovávané (Mareš a Křivohlavý, 1995). Dominujícím komunikátorem je učitel, který je zprostředkovatelem poznatků žákům (Průcha, 2017).

Obsah pedagogické komunikace je závislý na funkci, kterou právě plní. Pedagogická komunikace má za cíl nejen plnit stanovené pedagogické funkce v rámci výchovně-

vzdělávacího procesu, ale také vytvářet příznivé emocionální klima, optimalizovat vzájemné vztahy ve třídě, vytvářet podnětné prostředí, formulovat osobnost žáka a řídit sociálně psychologické procesy v kolektivu (Mareš a Křivohlavý, 1995).

Dle Mareše a Křivohlavého (1995, s. 25-26) by měla pedagogická komunikace naplňovat těchto šest funkcí:

1. *„zprostředkovávat společnou činnost účastníků;*
2. *zprostředkovávat vzájemná působení účastníků v nejširším smyslu včetně výměny informací, zkušeností, motivů, postojů a emocí;*
3. *zprostředkovávat osobní a neosobní vztahy;*
4. *formovat všechny účastníky pedagogického procesu, zejména osobnost žáků;*
5. *být prostředkem k uskutečňování výchovy a vzdělávání;*
6. *konstituovat každý výchovně-vzdělávací systém, neboť tvoří jednu z jeho hlavních složek, zajišťuje jeho fungování, vnáší do něj pohyb, vývoj, dynamiku, udržuje jeho stabilitu.“*

2 Komunikace mezi školou a rodiči

V předchozí kapitole jsme si vymezili specifika spolupráce a vztahu mezi školou a rodinou a komunikaci obecně. Druhá kapitola navazuje na tu předchozí a zaměřuje se konkrétně na komunikaci mezi školou a rodiči, jelikož právě komunikace školy s rodiči představuje jeden z prvních kroků efektivní spolupráce školy a rodiny, od které se následně odvíjí jejich vzájemný vztah. Z toho lze soudit, že pravidelná komunikace školy a rodičů má pozitivní vliv na sebevědomí dítěte a jeho celkový postoj ke škole. Cílem druhé kapitoly je tedy vymezit komunikaci mezi školou a rodiči, představit formy, aktéry a překážky této komunikace a popsat pojetí komunikace mezi školou a rodiči v zahraničí. Prvně se v této kapitole zaměříme na komunikaci mezi školou a rodiči. Následně si představíme tradiční i netradiční formy komunikace, účastníky a překážky komunikace školy a rodičů. V závěru se pokusíme popsat komunikaci mezi školou a rodiči v zahraničí, aby bylo možné provést určité porovnání s českým pojetím komunikace školy a rodičů.

Komunikace mezi školou a rodiči se postupně utváří od počátku školní docházky dítěte. Hlavní roli v budování představuje škola, která má rodičům nabízet možnosti komunikace. Rodiče si v tomto období utváří své postavení vůči škole a přizpůsobují se způsobům komunikace nabízených školou. Na 1. stupni základní školy je komunikace školy a rodiny na velmi dobré úrovni. Obě strany mají zájem udržovat vzájemný vztah a jejich názory o zájmech dítěte jsou většinou v souladu. Hlavní náplní komunikace je prospěch a výchova žáka (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Nejčastějšími tématy v komunikaci ze strany učitelů jsou témata týkající se dítěte, mimoškolních aktivit, kompatibility školního a domácího prostředí, organizace volného času a dalšího vzdělávání rodičů. Témata navrhována ze strany rodičů jsou témata týkající se výsledků dětí, jejich kázně a pokroku, volného času dětí, jejich zájmů a rodinných problémů (Hobjilá, 2014). Škola a rodina by měly usilovat o nalezení společné a srozumitelné komunikace (Štech, 2004). V případě, kdy komunikace školy s rodiči selže, má to negativní vliv na žáka (Čapek, 2013). Dle Vališové (1992) vede ke zlepšování vzájemných vztahů asertivní komunikace, která tvoří předpoklad pro vznik partnerského vztahu.

Komunikace mezi školou a rodiči má jistá specifika. Vzájemná komunikace je ovlivněna vztahem dítěte k danému učiteli, přístupem učitele k rodičům a způsobem vedení komunikace. Pokud je komunikace vedena suportivně, dochází k aktivnímu naslouchání, podpoře a empatii. Pokud je však komunikace vedena defenzivně, dochází k neosobní, stažené a neempatické komunikaci (Čapek, 2013). Dále je ovlivněna vzájemným vztahem školy

a rodiny (Rabušicová in Rabušicová a kol., 2004). Průběh komunikace dále ovlivňuje vnitřní komunikační kontext, který má vliv na navázání otevřené komunikace (Šed'ová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004).

Rodiče ve většině případech usilují o dodržování pravidelné komunikace se školou, avšak pouze v nezbytném minimu. Rodiče tedy chtějí být se školou v kontaktu, ale nechťejí se příliš vměšovat do její práce. Udržují si tak od školy jistý distanc, a pokud to není nezbytné, tak se školou spíše nekomunikují (Štech, 2004). K větší intenzitě většinou dochází při vzniku nějakého problému na straně dítěte (Kellerhals a Montandonová in Štech, 2004). V takovém případě je velice důležitá vzájemná komunikace a kooperace školy a rodiny (Průcha, 2015). V případě žáků, kteří jsou dlouhodobě neúspěšní a problémoví, může být komunikace školy s rodiči poměrně napjatá (Štech, 2004). V jiných případech rodiče očekávají, že komunikaci bude iniciovat škola (Walterová a kol., 2010). Pro školu bývá zpravidla komunikace s rodiči obávána, pokud se řeší nějaké nepříjemnosti (Čapek, 2013). Při sdělování nepříjemných zpráv by se měl učitel vyhnout hodnocení. Mluvit by měl zejména o žakových projevech namísto jeho vlastností. Pro svá tvrzení by měl mít pádné argumenty a důkazy (Štech, 2000 in Čapek, 2013).

Na komunikaci mezi školou a rodiči je často nahlíženo jako na činnost prováděnou nad rámec běžné pedagogické činnosti, a to i přesto, že je jedním ze základních pilířů pedagogické práce. Komunikace školy a rodičů se odvíjí od konkrétního typu rodiče i žáka. Předpokladem dobré a intenzivní komunikace by měl být vzájemný respekt. Dobrou vzájemnou komunikaci podporují dva základní modely. Model dvě perspektivy respektuje rozdílné perspektivy obou stran a na komunikaci nahlíží jako na formální záležitost, ve které je cílem dobro dítěte. Model dvě hřiště vnímá školu a rodinu jako dvě pole s vymezenou hranicí, přičemž dítě se střídavě objevuje v obou polích. Důležité je, aby si navzájem do svých polí nezasahovali (Vyhnálek in Čapek a kol., 2017).

Komunikace mezi školou a rodiči by měla být obousměrná a škole by měla poskytovat zpětnou vazbu. V současné době je oboustranná komunikace usnadněna díky internetu, který umožňuje předávat informace rychlým způsobem. Fungující komunikace může vést k hlubším vztahům školy a rodiny. Je tak důležitým aspektem každé školy. Pro kvalitní komunikaci je nezbytné zajistit informační zdroje (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Komunikace ze strany školy může ovlivňovat rodiče již před nástupem dítěte do dané školy, a to při výběru školy (Koř'a in Jedlička, Koř'a a Slavík, 2018).

Při komunikaci školy s rodiči je nezbytné zvolit vhodné neutrální prostředí, vhodné verbální a neverbální projevy a vhodná témata. Komunikace by měla být časově přizpůsobena rodičům. Ke komunikaci je možné přizvat nezaujatou osobu, která může v některých situacích

posloužit jako svědek. Učitel i rodič by měli být ve vzájemné komunikaci na stejné úrovni. Je nutné tomu přizpůsobit rozpoložení prostředí rozhovoru (Čapek, 2013).

Školy se snaží přicházet s novými strategiemi podporující komunikaci s rodiči. Školy využívají třeba tzv. marketingové komunikace, která na rodiče nahlíží jako na zákazníky. Jejím cílem je předávat informace související se vzděláváním a reprezentace školy (Šedřová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004).

Komunikace mezi školou a rodiči může mít 4 základní fáze. Měla by být zahájena přivítáním s nabídkou nápoje a nezávazným hovorem. Následně by měly následovat pochvaly ze strany učitele k žákovi. Poté by měly být sdělovány s empatií a pochopením nepříjemné zprávy. Závěr by měl být pozitivní s nabízeným řešením a ochotou pomoci (Čapek, 2013).

Při komunikaci s rodiči by měl učitel dodržovat několik pravidel, které formuloval Carnegie (2010):

1. komunikaci s rodiči by měl zahájit chválou a upřímným uznáním;
2. v případě kritizování a upozorňování na chyby by měl začít vždy nejprve u sebe a následně připomínky formulovat nejlépe formou otázek, a to v soukromí a pokud možno nepřímo;
3. měl by rodičům dát najevo svou podporu a náznak, že chybu lze napravit;
4. měl by vždy rodičům ponechat možnost zachovat si svou vlastní tvář a dát jim najevo, že o nich má co nejlepší mínění.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že rodiče jsou s komunikací se školou spokojeni, a to jak s obsahem, tak i s intenzitou. Rodiče jsou dostatečně informováni o prospěchu žáků, o probíraném učivu a o možnostech domácí pomoci svým dětem (Walterová a kol., 2010). Z výzkumu realizovaného společností Perfect Crowd Research (2011) vyplývá, že jen málo rodičů by chtělo se školou komunikovat méně či naopak více.

2.1 Formy komunikace

Komunikace mezi školou a rodiči je realizována různými formami, které se od sebe odlišují různými vlastnostmi. Jednotlivé formy komunikace vyhovují každému rodiči i učiteli různě. Volba dané formy je ovlivněna různými skutečnostmi (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Škola by měla rodičům nabízet rozmanité formy komunikace, aby si rodiče mohli zvolit takovou formu, která jim nejvíce vyhovuje (Krejčová, 2005). Při správném přístupu školy může být komunikace školy s rodiči velmi pestrá, podnětná a oboustranně obohacující (Čapek, 2013).

Formy komunikace lze rozdělit na přímé (např. třídní schůzky) a nepřímé (telefonické hovory). K přímému kontaktu zpravidla dochází jen párkrát ročně, a to zpravidla v rámci třídních schůzek či při řešení nějakého problému (Štech, 2004). Komunikace mezi školou a rodiči by měla probíhat napřímo (Feřtek, 2011). Zpravidla se uskutečňuje prostřednictvím osobního setkání, písemné komunikace či účasti rodičů ve třídě (Krejčová in Janiš, 2001). Velká část komunikace školy s rodiči je však uskutečňována skrze dítě, jim nošené poznámky a jeho vztahem ke škole (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010).

Z výzkumu realizovaného společností Perfect Crowd Research (2011) vyplývá, že rodiče žáků základní školy preferují informace o prospěchu prostřednictvím osobní či elektronické komunikace. Za nežádoucí formu považují sdělování informací o prospěchu dítětem (Perfect Crowd Research, 2011). Na základě výzkumu provedeného Šed'ovou a Čiháčkem (in Rabušicová a kol., 2004) lze usoudit, že školy využívají informativních schůzek, žákovských knížek, nástěnek a konzultačních hodin. Naopak moc nevyužívají školních časopisů, dnů otevřených dveří, různých písemných zpráv, přítomnosti ve vyučování, různých anket či videonahrávek. Z tohoto výzkumu dále vyplývá, že školy stále využívají především tradičních forem komunikace (Šed'ová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004). Ty preferují také rodiče (Štech, 2004).

2.1.1 Tradiční

Tato podkapitola shrnuje nejdůležitější a realizované formy komunikace na českých školách.

Třídní schůzky a individuální konzultace

Třídní schůzky patří mezi nejdůležitější interakci mezi školou a rodinou. Je tedy nezbytné k třídním schůzkám přistupovat zodpovědně při přípravě i realizaci. Slouží k utváření školního společenství. Rodiče mohou nahlédnout do prostředí školy a zhodnotit práci učitele. Učitelé mohou zase získat rodiče na svou stranu a seznámit je se základními aspekty výchovně-vzdělávacího procesu. Třídní schůzka by neměla sloužit pouze ke sdělování organizačních záležitostí, ale také k vyjadřování názorů rodičů a spolupodílení se rodičů na rozhodování ve věcech školy (Čapek, 2013). Rodiče jsou na nich zpravidla seznamováni s požadavky školy, s vymezením vzájemné komunikace a spoluodpovědností rodičů, s postupy práce s dětmi a se způsoby hodnocení (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Z důvodu řešení organizačních záležitostí nezbyvá většinou čas na diskuzi (Feřtek, 2011).

Za poslední desetiletí nedošlo k žádným výraznějším změnám u třídních schůzek, a tak jsou na většině škol realizovány nmoderně. Rodiče ani učitelé tak většinou nejsou s třídními

schůzkami spokojeni a vnímají je jako nutnou povinnost. Ani jedna strana však nepovažuje za důležité nějaké změny provádět, poněvadž jsou již na daný způsob zvyklí. Pro některé rodiče mohou třídní schůzky představovat stresovou událost (Čapek, 2013). Třídní schůzky jsou spojené s celou řadou bariér a předsudků z obou stran (Šedřová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004).

O potencionálu a rezervách žáka by škola s rodiči měla hovořit v tzv. rozvojových rozhovorech, což jsou individuální konzultace, na které se rodič objednává na konkrétní čas dle svých možností (Čapek in Čapek a kol., 2017). Individuální konzultaci bychom mohli chápat jako jakýsi typ porady mezi učitelem a rodiči. Zpravidla na ní dochází k předávání informací souvisejících se vzděláváním a chováním žáka (Krejčová in Janiš, 2001). Pro rodiče jsou většinou individuální konzultace smysluplnější než hromadné schůzky. V některých případech může být na individuální konzultaci přizván také žák. V takovém případě by měl první slovo dostat žák. Poté by mělo dojít k ocenění ze strany učitele a následně k diskuzi (Čapek, 2013).

I přesto, že se jedná o jednu z nejdůležitějších forem komunikace, tak dotace třídních schůzek je v našem školství poměrně malá. Zpravidla se konání třídní schůzky váže na klasifikační období, které probíhá každé čtvrtletí (Šedřová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004). Na českých školách jsou tedy zpravidla třídní schůzky celkem 4krát ročně (Čapek, 2013). Většinou trvají zhruba 1-2 hodiny (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010).

Konzultační hodiny

Konzultační hodiny slouží k řešení individuálních problémů žáků. Stanoveny by měly být na čas, který bude rodičům vyhovovat. Rodič si s učitelem také může domluvit schůzku na jiný čas, který bude pro obě strany přijatelný. Přizpůsobit by se měl učitel rodiči (Čapek, 2013). Dále mohou být ke schůzce vyzváni také rodiče školou (Walterová a kol., 2010). V některých případech se konzultace účastní i žák. Zejména při seznamování rodičů s pokroky žáka a pomoci žákovi v jeho rozvoji (Krejčová, 2005).

Informační schůzka pro rodiče prvňáčků, orientační setkání, smlouva se školou

Informační schůzku zpravidla pořádají školy pro rodiče budoucích prvňáčků. Většinou se koná ještě před začátkem školního roku. Na schůzce se rodiče setkávají s budoucím třídním učitelem a vedením školy. Cílem je rodiče seznámit s informacemi týkajícími se školy, průběhu školního roku a forem spolupráce. Součástí této schůzky může být zábavné odpoledne pro budoucí prvňáčky (Čapek, 2013). V rámci této schůzky mohou také rodiče na některých školách nahlédnout do výuky. Rodiče se tak s prostředím školy mohou seznámit ještě před započítím školní docházky dítěte (Krejčová in Janiš, 2001).

Některé školy dále pořádají orientační setkání, na které jsou pozváni rodiče, jejichž dítě je na danou školu zapsáno. Schůzka vede k seznámení se školou, s ostatními rodiči a k získávání všech potřebných informací od rodičů. Na této schůzce může být také podepsaná smlouva se školou (Krejčová in Janiš, 2001). Smlouva se školou je dohoda, ve které rodiče, učitel i žák stvrzují jisté podmínky, které povedou ke zlepšení vzdělávání žáka, vzájemné sebedůvěry a spolupráce školy a rodiny (Čapek, 2013).

Dny otevřených dveří

Slouží k seznámení rodičů s prostředím školy (Krejčová, 2005). V dnešní době se jedná o poměrně často využívanou akci, která slouží především rodičům budoucích prvňáčků. Školy se snaží předvést a ukázat kvalitu školy, aby si rodiče mohli udělat názor na školu. Pouze málo škol však využívá možnosti nechat rodiče nahlédnout do výuky, což by bylo mnohem užitečnější. Některé školy pak pořádají také setkávání pro absolventy školy. Ti si mohou taktéž prohlédnout prostory školy. Setkávání může sloužit k získávání potomků z řad absolventů či k výpomoci škole z jejich strany (Čapek, 2013).

Školní/společenské události pro rodiče a veřejnost

Tyto události většinou slouží k prezentaci školy. Cílem je rodičům představit, jak dokáží učitelé pracovat s žáky (Čapek, 2013). Škola se tak může prezentovat jako instituce, ve které se děje něco zajímavého. Pořádání jarmarků a výstav vede k finanční podpoře školy ze strany rodičů. Dále školy pořádají třeba sportovní odpoledne. Dalšími událostmi pro rodiče s dětmi jsou zahradní slavnosti a táboráky (Feřtek, 2011). V poslední době školy pořádají také výtvarné dílny (Čapek, 2013). Dále pořádají různé večírky, besídky, výlety a mnoho dalších událostí (Krejčová, 2005). Rodiče se zpravidla těchto akcí účastní, avšak preferují akce pořádané školou, kterých se účastní pouze pasivně (Walterová a kol., 2010). Aby se jich rodiče mohli zúčastnit, musí být pořádány pro ně v dostupný čas (Feřtek, 2011). Umožňují škole a rodičům překonávat bariéry a vytváří možnosti k otevřenější komunikaci školy a rodičů (Šed'ová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004). Školy mohou pořádat také různé akce jen pro rodiče. Mohou to být různé besedy či vzdělávací akce (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Besedy mohou být na různá témata, která rodičům umožňují se vzdělávat, a to zejména v oblasti související s výchovou a vzděláváním dítěte (Krejčová, 2005).

Rodič dobrovolník

Jedná se o rodiče, kteří se z vlastní iniciativy nabídnou k aktivitě ve škole. Aktivity mohou být různého typu (Krejčová in Janiš, 2001). Rodič může škole pomoci s úpravami interiéru a exteriéru školy, s realizací školních událostí, vyučování či besed zaměřujících se na záliby a povolání rodičů, s vedením kroužků a volnočasových aktivit nebo s dohledem na

školních výletech a exkurzích (Čapek, 2013). Školu může rodič dobrovolně podpořit také jako sponzor, s čímž však může souviset celá řada problémů, protože někteří rodiče to mohou vnímat jako řešení problémů žáka ve škole (Chlebek, 1999). Škola za tímto účelem může rodiče přímo oslovit. Je vhodné rodičům sdělit účel a částku, jelikož rodič raději přispěje na něco konkrétního a hmatatelného. Rodiče mohou škole dále pomoci s konzultováním různých odborných záležitostí. K zapojování jsou rodiče zpravidla vyzýváni na třídních schůzkách (Feřtek, 2011).

Organizace školy

V České republice jsou práva rodičů významně posílena radou školy. Ta je při základních, středních i vyšších odborných školách zřizována na základě nového školského zákona č. 561/2004 Sb., §167 a 168. Rada školy je tvořena z jedné třetiny zástupci zřizovatele, z jedné třetiny rodiči a z jedné třetiny učiteli. Rada školy má poměrně velké pravomoce. Podílí se na schvalování školního řádu a pravidel hodnocení žáků, projednává návrh rozpočtu školy a vyjadřuje se ke vzdělávacím programům (Průcha, 2015). Dále se podílí na kontrole a řízení školy (Trnková in Rabušicová a kol., 2004). Pravomoc sdružovat se v radě školy je rodičům v České republice umožněna od 90. let 20. století (Krejčová in Janiš, 2001). V počátku vzniku rady školy bylo zastoupení v ní dobrovolné. Po zakotvení školským zákonem se zastoupení stalo povinností. Díky radě školy získaly všechny školy právní subjektivitu a větší svobodu v rozhodování o vnitřních záležitostech školy (Walterová a kol., 2010).

Rodiče mohou dále zakládat a sdružovat se v různých spolcích, klubech či sdruženích. Skrze tyto neformální skupiny mohou rodiče škole pomáhat, ale také se domáhat svých práv. V českém školství se nejčastěji setkáváme s rodičovským sdružením (Čapek, 2013). Do roku 1989 byly školy povinny rodičovské sdružení zřizovat. To už však v současné době neplatí a je jen na škole, zda rodičovské sdružení zřídí. Cílem je zejména podpora komunikace mezi školou a rodiči, pomoc při hledání sponzorů a organizování akcí pro veřejnost (Trnková in Rabušicová a kol., 2004).

Nástěnka

Nástěnku je potřeba umístit na viditelné a rodičům pravidelně přístupné místo. Měla by být přehledná a dobře a rychle čitelná (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Měla by obsahovat především informace o aktuálním programu školy, nadcházejících schůzkách a dobrovolnické práci. Měla by být pravidelně aktualizována a doplňována o výtvary žáků a fotografie školy (Krejčová in Janiš, 2001).

Tiskoviny školy

Některé školy vydávají vlastní školní časopis či prezentují dění ve škole v obecním zpravodaji (Čapek in Čapek a kol., 2017). Na tvorbě a vydávání školního časopisu se zpravidla

podílí přímo žáci školy (Krejčová in Janiš, 2001). Ti časopis tvoří pod dohledem pověřeného učitele (Neumajer, 2005). Skrze zpravodaj informuje škola o událostech a změnách programu školy, aktivitách pro děti a o doporučeních pro rodiče. Školy dále vydávají letáčky či brožurky, které mají informativní charakter. Jejich cílem je rodiče stručně seznámit se školou a jejím programem (Krejčová in Janiš, 2001).

Dotazníky, schránky pro návrhy

Prostřednictvím dotazníků může škola získávat od rodičů různé informace, očekávání a zpětnou vazbu. Lze využívat papírové i elektronické dotazníky (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Některé školy dále zřizují schránky, do kterých mohou rodiče vložit anonymní vyjádření svých názorů (Krejčová in Janiš, 2001).

Písemné záznamníky a zprávy o dítěti

Zpráva o dítěti poskytuje rodičům komplexní informace o vývoji, chování a dovednostech žáka. Informacím v této zprávě by měly předcházet další formy komunikace, které již o stavu dítěte informují. Zpráva by měla být psána pozitivním jazykem, zaměřovat se na silné stránky a potřeby žáka. Problémy žáka by měly být uváděny napřímo a objektivně. Školy pak využívají také krátkých zpráv, které mohou rodiče informovat o pokrocích žáka či sloužit k poděkování rodičům za výpomoc. Na některých školách má každý žák svůj vlastní záznamník, do kterého učitelé i rodiče zapisují informace, které si chtějí navzájem sdělit. Jeho prostřednictvím učitelé sdělují výchovně-vzdělávací postupy žáka a rodiče zase informace související se změnami v rodině či o návštěvě školy. Vhodné je ho dále využít k podpoře domácí přípravy dítěte (Krejčová in Janiš, 2001).

Telefon

Telefonické rozhovory jsou využívány zejména v situacích, které vyžadují rychlé řešení či v případech, kdy jsou rodiče časově vytíženi (Krejčová in Janiš, 2001). V takových případech lze využívat také SMS zprávy (Krejčová, 2005).

Internet

Internet představuje jednu z nejrychlejších a nejúčinnějších forem komunikace. Škola by tedy měla být schopná využívat internet jako jeden z komunikačních nástrojů s rodiči a vést rodiče k jeho užívání (Lauermann in Čapek a kol., 2017).

V dnešní době je již samozřejmostí existence oficiální webové stránky školy (Neumajer, 2005). Ta představuje jeden z nejdostupnějších zdrojů informací pro rodiče (Krejčová in Janiš, 2001). Dále představuje jeden z prvních kontaktů mezi školou a rodinou (Kořa in Jedlička, Kořa a Slavík, 2018). Škola musí dbát na obsah, protože je lákadlem pro návštěvníky webové stránky. Po vytvoření je nutné webovou stránku dále udržovat, aby se následně nestala špatnou

vizitkou školy. Webové stránky mohou sloužit například k představení školy, k informování rodičů, ke zprostředkovávání informací a k prohloubení komunikace s rodiči (Neumajer, 2005). Webové stránky mohou sloužit také jako diskuzní fórum pro rodiče (Lauermann in Čapek a kol., 2017).

E-mail představuje jednu z forem písemné komunikace, kterou je vhodné využívat zejména v případech, kdy není možné se s rodiči setkat osobně či v případech, kdy škola potřebuje mít jistotu, že rodiče informaci obdrželi (Krejčová, 2005).

V současné době je škola s rodiči v kontaktu také prostřednictvím sociálních sítí či elektronické žákovské knížky. Elektronická žákovská knížka dnes patří mezi nejčastější způsoby komunikace školy a rodičů (Chytilová, 2021). Profil na sociálních sítích představuje moderní, rychlou a přehlednou komunikaci s rodiči (Zapojme všechny. cz, 2020).

Čas příchodu a odchodu dítěte ze školy

Při doprovázení dítěte do školy a ze školy může docházet ke komunikaci učitele s rodičem. Nezbytné však je uzpůsobit pravidla tak, aby rodič mohl své dítě doprovodit až do třídy (Krejčová in Janiš, 2001). Tímto způsobem je vhodné řešit aktuální úspěchy a problémy dítěte a aktuální a nadcházející aktivity (Krejčová, 2005).

Rodinná setkání

Na rodinném setkání dochází ke společnému setkání rodičů, dětí i učitelů. Témata těchto setkání jsou různá a rozhodují o nich učitelé i rodiče (Krejčová in Janiš, 2001).

2.1.2 Netradiční

Tato podkapitola shrnuje formy komunikace, které nejsou prozatím v českém školství realizovány a mohou se zdát jako nerealizovatelné.

Návštěva učitele v rodině žáka

Jedná se o jednu z nejefektivnějších forem komunikace. V českém školství je zatím uskutečňována jen v některých alternativních vzdělávacích programech. Předpokládá se, že nejspíše nebude v budoucnu masově uskutečňována. Návštěvy v rodině jsou však velmi cenné pro obě strany. Učitel může díky přirozenému domácímu prostředí lépe pochopit vývoj, chování a reakce dítěte ve školním prostředí. Vedou k lepšímu poznání rodiny a navázání hlubšího kontaktů s ní (Čapek, 2013). Jedná se o formu komunikace, která vzbuzuje obavy na obou stranách. K úspěchu vede dodržování daných zásad. Návštěva musí být plánována a časově vyhovovat oběma stranám. Strana rodičů musí být seznámena s účelem a předpokládanou délkou návštěvy a rodičům musí být ponechán prostor k vyjádření. Ze zkušeností učitelů vyplývá, že ideální je rodinu žáka navštívit alespoň dvakrát ročně (Krejčová in Janiš, 2001).

Rodičovský koutek, rodinná místnost

Ve škole je možné zřídit rodinnou místnost či rodičovský koutek. Tato místnost může být rodičům přístupná po celý den či dle stanoveného rozvrhu. Místnost by měla být vybavena nábytkem umožňujícím posezení a hračkami či jinými prostředky vhodnými k zabavení dětí rodičů (Krejčová in Janiš, 2001). Dále by měla být vybavena nástěnkou s informacemi, malou knihovnou a měla by být dozdobena dětskými kresbami. Vhodné je umožnit rodičům si v této místnosti uvařit teplý nápoj. Místnost slouží zejména ke komunikaci rodičů s učiteli či s ostatními rodiči (Čapek, 2013).

Společné aktivity školy a rodiny

Škola může rodiče zapojovat do různých aktivit. Může se jednat například o projekt „společné čtení“, výzdobu třídy či školy malbou na stěnu, turnaj ve společenských hrách či přípravu jednoduchého pokrmu pro žáky (Čapek, 2013).

Fundraising

Jedná se o činnost, ve které se rodiče zapojují do získávání finančních prostředků pro školu (Čapek, 2013). Učitelé v českém školství nemají s touto činností mnoho zkušeností. Je tedy vhodné najít takového rodiče, který s tím má zkušenost a bude škole ochoten pomoci (Trnková in Rabušicová a kol., 2004).

„Dejte škole tři hodiny“

Na třídní schůzce škola rodičům představí seznam činností, které mohou rodiče vůči škole splnit. Rodiče si z nabízených možností vyberou činnost dle svých preferencí a časových možností a věnují škole alespoň 3 hodiny svého času za jeden školní rok (Čapek, 2013).

Úvodní (přijímací) pohovory

Tyto rozhovory realizuje škola před přijetím dítěte do školy, a to zejména z toho důvodu, aby zjistila, zda jsou očekávání školy a rodičů souhlasná (Čapek, 2013).

Školní půjčovna

Škola může působit jako půjčovna různých předmětů (Čapek, 2013). K zapůjčení může nabízet třeba knihy z dětské i odborné literatury či hračky (Krejčová in Janiš, 2001).

Přiveďte tatínky do škol

Školy by měly usilovat o zapojení tatínku do dění školy. Aktivity by tedy měli plánovat na čas pro ně dostupný. Mohou je zapojit třeba do renovace třídy (Čapek, 2013).

Formy sociální a psychologické pomoci rodině

Učitel může rodičům poskytnout psychosociální pomoc. Tu může poskytovat přímo on či může zajistit odborníka. Schůzka může být uskutečněna na půdě školy a na přání rodičů se ji

může účastnit také učitel. Ve škole mohou zřídit také podpůrnou skupinu pro rodiče se stejnými problémy (Čapek, 2013).

Příručka pro rodiče

Příručka zpravidla obsahuje všechny potřebné a užitečné informace pro rodiče (Krejčová in Janiš, 2001). Příručku rodiče obdrží po nástupu dítěte do školy. Rodič následně svým podpisem stvrzuje, že si příručku prostudoval a všemu porozuměl (Lauermann in Čapek a kol., 2017).

Assessment centrum

Jedná se o program, který lze využít k poznání rodičů jako dobrovolníků. Jeho prostřednictvím může škola zjistit, k jakému typu spolupráce je rodič vhodný (Lauermann in Čapek a kol., 2017).

Škola v éteru

Školy mohou mít vlastní rádiovou frekvenci, televizní pořad či stanici nebo online vysílání. Mimo učitelů se na nich mohou podílet rodiče i žáci (Čapek, 2013).

Ranní kávička

Jedná se o schůzku vedení školy s rodiči, na které dochází k neformální otevřené komunikaci na libovolné téma (Lauermann in Čapek a kol., 2017).

Kurikulární odpoledne

Jedná se o schůzku, na které škola rodiče seznamuje se všemi potřebnými a užitečnými informacemi o škole. U nás k tomu zpravidla dochází na třídních schůzkách (Feřtek, 2011).

2.2 Účastníci komunikace

Sociální organizace, mezi které řadíme také školy, jsou tvořeny lidmi (Majerčíková, 2011). Škola (učitelé), rodina (rodiče) a žáci tvoří tzv. výchovný trojúhelník. Mezi jednotlivými aktéry dochází ke vzájemnému ovlivňování (Janiš, 2001). Škola a rodina jsou instituce, které se v oblasti vzdělávání navzájem doplňují. Jejich společným cílem je optimální vývoj dítěte. Obě instituce hrají důležitou a rozdílnou roli v socializačním procesu dítěte (Šed'ová in Rabušicová a kol., 2004).

2.2.1 Učitel

V pedagogickém slovníku je učitel autory (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 326) charakterizován jako „*Osoba podněcující a řídící učení jiných osob, vzdělavatel. Jeden z hlavních aktérů vzdělávacího procesu, profesně kvalifikovaný pedagogický pracovník, vykonávající učitelské povolání. Učitel spohvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje*

a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení a jeho výsledky. Významné jsou sociální role učitele v interakci se žáky, v učitelském týmu, ve spolupráci s rodiči a veřejností.“

Škola se podílí na výchově žáků prostřednictvím svých učitelů (Kraus in Janiš, 2001). Na učitele se klade ze strany společnosti mnoho požadavků na jeho osobnost, rozhled, vlastnosti, komunikativní kompetence a přístup k druhým lidem (Valach, 1998 in Nelešovská, 2005). Učitel se musí rychle přizpůsobovat a učit novým poznatkům souvisejících s jeho povoláním. Na základě toho se může stát učitel profesionálem se zdravým sebevědomím a autoritou získanou nejen u žáků, ale i u rodičů. Rozvoj učitelovy osobnosti je dlouhodobou záležitostí. Učitel by měl naplňovat vzdělávací představy rodičů (Nelešovská, 2005). Někteří učitelé se mohou v komunikaci s rodiči cítit nejistě, což může být zapříčiněno nejasnou pozicí učitele vůči rodičům (Rabušicová in Rabušicová a kol., 2004).

Učitelé se liší svým přístupem ke vzdělávání, k dětem a k rodičům. Učitelé zpravidla neumějí komunikovat s dospělými, neboť jsou po celou dobu vedeni zejména ke komunikaci s dětmi (Feřtek, 2011). Efektivnější komunikace může učitel docílit objektivním sebehodnocením či hodnocením někým dalším (Čapek, 2013).

Učitel by měl disponovat několika klíčovými kompetencemi. Pro budování vztahů s rodiči žáků jsou nezbytné kompetence komunikativní, sociální, prosociální a intervenční (Dytrtová a Krhutová, 2009). Mimo jiné by měl učitel disponovat také kompetencemi vedoucími k předcházení konfliktů a nedorozumění (Majerčíková, 2011).

Komunikativní kompetence učitele

Kompetenci lze chápat jako určitý předpoklad, způsobilost, dispozici či kvalifikaci (Maňák, Janík a Švec, 2008). Kompetence udávají, co by učitel měl umět a znát, aby mohl vykonávat svou profesi naplno, a to jak ve vyučování, tak i mimo něj (Průcha, 2015).

Komunikace je základem profese učitele. V současné době je však schopnost učitele komunikovat v profesní přípravě stále opomíjena. Komunikace je úzce spojena s osobností, výchovou a zkušenostmi učitele (Vyhnálek in Čapek a kol., 2017). Řeč učitele musí splňovat dané požadavky, aby byla účinná a výchovná (Nelešovská, 2005). Učitel se tak musí neustále rozvíjet ve svých řečových dovednostech. V mluveném projevu musí užívat spisovný jazyk a správnou terminologii, mluvit srozumitelně, kultivovaně, se správnou výslovností, plynule a jednoznačně. Měl by se vyvarovat plevelným a cizím slovům, parazitním zvukům a oddechovým prostředkům (Dytrtová a Krhutová, 2009). Dále by neměl rodičům skákat do řeči, poučovat je či je napadat (Rampouchová, 2000 in Čapek, 2013). Měl by hovořit v kratších větách, využívat známých neodborných termínů, mluvit konkrétně, neprojevat přehnané emoce, neužívat expresivních výrazů, nelhat a nepřehánět (Vymětal, 1996, Vybíral, 2009 in

Čapek, 2013). Při komunikaci by měl přizpůsobovat jazyk rodičům, neměl by být nadřazený, falešný, nejistý, pesimistický, subjektivní a lhostejný. Mezi efektivní komunikační strategie učitele patří vysvětlování, popis, argumentace, aktivní naslouchání, zdvořilost, empatická a asertivní komunikace, využívání prezentací, videí a neverbální komunikace (Hobjilá, 2014).

2.2.2 Rodič

Rodiče představují první instituci v životě žáka (Kraus in Janiš, 2001). Jsou primárními vychovateli svých dětí, kteří po zahájení školní docházky nesou odpovědnost za jejich vzdělávání (Krejčová a Kargerová, 2003 in Čapek, 2013). Jsou nezbytnou součástí vzdělávání dětí, jelikož jsou hlavním pomocníkem v jeho domácí přípravě. Jsou skupinou s rozdílnými názory. Je tedy nezbytný individuální přístup ze strany školy (Čapek, 2013). Rodiče se liší svými preferencemi a připraveností komunikovat a spolupracovat (Majerčíková, 2011). Přístup rodičů ke vzdělávání a domácí prostředí se promítá do školní úspěšnosti a celkového rozvoje dítěte (Rabušicová a Emmerová, 2003).

Matky se zpravidla angažují ve škole, podílejí se na domácí přípravě, navštěvují třídní schůzky a jiné akce. Otcové se zpravidla angažují v radě školy, při výpomoci s opravami ve škole a při řešení konfliktů (Trnková in Rabušicová a kol., 2004).

Učitelé rodiče dělí do čtyř skupin dle zájmu o školu a o dítě. Na rodiče projevující zájem o dítě i o školu, na rodiče projevující zájem jen o své dítě, na rodiče selhávající v některých rodičovských funkcích, a na rodiče nezřetelné (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010).

Rodiče ve vztahu ke škole vystupují v různých rolích. Jsou rozdělováni do čtyř základních skupin, přičemž každá skupina přisuzuje rodičům různé způsoby chování a sociální interakce se školou (Šed'ová in Rabušicová a kol., 2004).

Rodič jako zákazník

Rodič v roli zákazníka považuje učitele za odborníky, kterým není potřeba do práce nějak zasahovat. Rodiče velmi často nevyslovují své názory a připomínky a aktivně se nezapojují do dění ve škole, a to i přesto, že to škola u této role předpokládá. Od školy očekávají navazování obousměrné komunikace a poskytování informací (Šed'ová in Rabušicová a kol., 2004). Cílem školy je plnit přání a reagovat na podněty rodičů (Čapek, 2013).

Rodič jako partner

Rodič v roli partnera je považován za rovnoprávného partnera školy, která vnímá pohledy rodičů jako obohacení své práce. Rodiče partneři se aktivně zapojují do života školy a spolupodílejí se na rozhodování v záležitostech školy. Mezi školou a rodiči dochází

k pravidelné komunikaci, která zajišťuje oboustrannou informovanost a podporu. Tento model je v českém školství zatím pouhou ideou, o kterou se však usiluje (Šed'ová in Rabušicová a kol., 2004). Rodiče v roli partnera lze dělit na výchovné partnery a sociální partnery (Šed'ová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004).

Rodič jako občan

Rodič v roli občana uplatňuje vůči škole svá práva a povinnosti. Na chodu školy se může podílet jako účastník veřejné politiky, dobrovolník či spolupracovník (Šed'ová in Rabušicová a kol., 2004). Vyjadřuje se k chodu školy a sdružuje se v organizacích podporujících školu (Rabušicová, 2004). Školu vnímá jako součást komunitní sítě, a tak zastává názor, že škola by měla komunikovat i s širší veřejností (Šed'ová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004). O školu se zpravidla zajímají i po dokončení školní docházky dítěte (Rabušicová a kol., 2003).

Rodič jako problém

Tento model je jako jediný formulován na základě praktických zkušeností. Rodiče v tomto modelu lze rozdělit do tří základních podob, a to na rodiče nezávislé, rodiče špatné a rodiče snaživé. Nezávislí rodiče udržují se školou pouze minimální kontakty, protože zpravidla nesouzní s některými jejími hodnotami, a tak neusilují o bližší spolupráci. Špatní rodiče nejeví zájem o vzdělávání a výchovu svého dítěte, a tak se nezajímají ani o školu. Snaživí rodiče se aktivně zapojují, komunikují a pomáhají svým dětem s přípravou na vyučování, avšak mohou narušovat učitelovu profesionalitu (Šed'ová in Rabušicová a kol., 2004).

Rodiče v roli partnera, občana a snaživého rodiče se vyznačují vysokou mírou komunikace. Role zákazníka se vyznačuje střední mírou komunikace. Role nezávislého a špatného rodiče se vyznačuje nízkou mírou komunikace (Šed'ová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004).

2.2.3 Žák

V pedagogickém slovníku charakterizují autoři (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 389) žáka zprvu jako „*Člověka v roli vyučovaného subjektu, bez ohledu na věk.*“, zadruhé jako „*Dítě, které navštěvuje základní školu.*“

V minulosti bylo pravidlem, že se žáci museli podřizovat autoritám. Postupně začaly vznikat přístupy, které demokratizovaly výchovu. V současné době se tak usiluje o budování partnerského vztahu mezi dítětem a dospělým, ve kterém má dítě právo projevit svůj názor. To vede ke vzájemné účasti školy, rodičů i dítěte při plnění stanovených cílů (Vališová, 1992).

Žák představuje důležitý zdroj informací pro učitele i rodiče. Mnoho informací o žákovi, jeho školní úspěšnosti a rodinném zázemí lze vyčíst z jeho mluveného projevu, vzhledu,

schopností, sociálních dovedností a motivace. Mimo jiné je žák poslem různých zpráv (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Komunikativní schopnosti a dovednosti žáků mají zpravidla vliv na to, jak je žák dospělým vnímán (Mareš a Křivohlavý, 1995).

Děti mají přirozenou míru asertivní komunikace, jelikož jsou bezprostřední, bezelstné a přirozené. Jsou v komunikaci velmi otevřené, přímé a opravdové. Umějí vyjadřovat nesouhlas bez pocitu viny a řešit různé situace a problémy spontánně a svobodně (Vališová, 1992).

2.3 Překážky v komunikaci

V každé komunikaci se mohou objevit slabá místa (Mareš a Křivohlavý, 1995). Ta se mohou objevit i v případě, kdy spolu hovoří dva rozumní, otevření, komunikativní a empatictí lidé, kterými zpravidla rodiče i učitelé jsou (Čapek, 2013). Překážky ve vzájemné komunikaci školy a rodičů vznikají zejména z jejich rozdílných představ (Majerčíková, 2011).

Komunikace školy a rodičů může být negativně ovlivněna z obou stran. Překážkou může být celá řada předsudků, stereotypů, osobních a negativních zkušeností, pocit zbytečného dotčení, sebepojetí rodiče i učitele, rozdílné pochopení kontextu komunikace, osobní a jazykové problémy, vytváření názoru na základě prvního dojmu, špatně zvolené prostředí, věk jedné ze stran, asertivní jednání a narušení kultivovaností sarkasmem, ironií, dvojsmysly, mlčením, vyhýbáním se, zevšeobecnováním či odváděním od tématu (Čapek, 2013). Další překážkou je také názor, že škola a rodina jsou dvě samostatné instituce, které se navzájem neovlivňují (Trnková in Rabušicová a kol., 2004).

Překážek v komunikaci na straně rodičů je hned několik. Překážkou může být nezáměr o komunikaci se školou, nedostatek času, pocit méněcennosti vznikající z přístupu aktivnějších rodičů, věk dítěte a tendence souhlasit s názorem učitele, se kterým však nesouhlasí (Čapek, 2013). Další překážkou je nedostatečná a zkreslená informovanost o práci učitele (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Dále pak také neschopnost rodičů ovládat moderní technologie (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Rodiče negativně vnímají také některá jednání školy. Překážkou může být třeba ekonomický tlak ze strany školy (Rabušicová a Pol, 1995 in Janiš, 2001). Poté nereagování školy na názory rodičů, nepřiznávání chyb školy či zamlčování nějakých skutečností (Čapek, 2013). Z pohledu školy je to pak nezáměr rodiče o své dítě, kulturní, etnické a náboženské rozdíly, každodenní stres a nedostatek vzdělání (Hobjilá, 2014).

Překážek v komunikaci ze strany školy je také celá řada. Překážkou může být nedostatek příležitostí pro zapojení rodičů, nevhodné prostředí a ovzduší pro vyjadřování názorů, přehnaná očekávání školy a poskytování nesrozumitelných a špatně umístěných informací (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Další překážkou je nevnímání rodičů jako partnerů (Majerčíková, 2011).

Dále pak nedostatečné množství efektivních forem komunikace a zpětné vazby od rodičů (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010). Překážkou může být také nedostatečná profesní příprava učitelů komunikovat a spolupracovat s rodiči, nečinnost školy, obava z narušení profesionality, negativní přístup k aktivním rodičům, odborná pedagogická či psychologická slovní zásoba, zařazování informací o své práci, nadřazené a netrpělivé vystupování a pracovní vytížení (Čapek, 2013).

Překážky mezi školou a rodiči lze rozdělit na osobní bariéry, sociálně-kulturní bariéry, bariéry přístupnosti a bariéry související s oborem a statusem (Ozmen et al., 2016).

Některé překážky v komunikaci školy s rodiči mohou vyvolat ve vzájemné komunikaci konflikt. Ten může být vyvolán dominancí rodičů v komunikaci se školou, protože škola upřednostňuje rodiče, kteří školu poslušně akceptují (Čapek, 2013). V posledních letech se můžeme setkat také se situacemi, kdy rodiče jisté problémy řeší agresivním chováním (Kořa in Jedlička, Kořa a Slavík, 2018). Při zjištění konfliktu je nezbytné nalézt řešení a volit takové strategie, které povedou k dobré vzájemné domluvě. Vhodné je naslouchat, snažit se porozumět druhé straně, zachovat objektivitu, nehodnotit, zachovat strukturu diskuze, problém formulovat řešitelně, do řešení a diskuze zapojit všechny angažované strany, diskusi vést v pozitivním duchu a otevřeně, neustále se ptát a vysvětlovat, ponechat angažovaným stranám dostatečný čas na promyšlení, zabývat se zájmy angažovaných stran, přizvat k řešení nezainteresovanou osobu, volit vhodnou slovní zásobu, zachovat si nadhled, osobně se setkat se všemi angažovanými stranami, zvolit vhodné místo a čas jednání, využít pomůcky pro lepší srozumitelnost a vzbuzení zájmu, reflektovat názory jednotlivých stran a vypracovat záznam o dosažené dohodě (Malý in Janiš, 2001). Učitel by měl vždy usilovat o předcházení konfliktům a v případě nemožného vyřešení požádat o pomoc výchovného poradce a vedení školy (Chlebek, 1999).

Překážky ve vzájemné komunikaci mohou být eliminovány, jestliže bude komunikace strategicky plánována, brána zodpovědně, povede k poskytování zpětné vazby a k vyjádření názorů obou stran (Lauermann in Čapek a kol., 2017). Dále přiznáním, zamyšlením a poučením se z vlastních chyb (Čapek, 2013). Školy mohou překážkám předcházet otevřenějším přístupem a budováním lepších vzájemných vztahů (Ozmen et al., 2016).

2.4 Zahraničí

Zkušenosti českých škol v budování interakcí s rodiči jsou ve srovnání se zahraničím nedostatečné. České školství se tak může v navazování kontaktů s rodiči inspirovat právě některými zahraničními zkušenostmi (Čapek, 2013).

V zahraničí stejně jako v České republice dochází k nízké kooperaci školy a rodiny. V zahraničí však na rozdíl od České republiky usilují o překonání této skutečnosti. Vznikají zde různé programy, které vedou k otevření škol a k těsnějšímu vztahu školy a rodiny. Programy tohoto typu jsou realizovány v USA, ve Francii, ve Švédsku a v Polsku (Kraus in Janiš, 2001). V USA dále existuje program podporující rodiče v dobrovolnické práci pro školu (Trnková in Rabušicová a kol., 2004). Také v Německu existuje řada programů, jenž si kladou za cíl kvalitnější zapojení rodičů (Čapek, 2013). Existují také mezinárodní organizace, které se zaměřují na vztahy školy a rodiny (Štech a Viktorová in Kolláriková a Pupala, 2010).

V zahraničí se začal prosazovat nový přístup komunikace a kooperace školy a rodiny, jelikož se některé země potýkaly s problémy, které vznikaly z oddělených rolí školy a rodiny. Byl tedy proveden výzkum, ve kterém bylo zkoumáno, jak jednotlivé země vnímají podíl rodiny a školy na rozvoj osobnosti dítěte. Výsledky se v jednotlivých zemích lišily (Průcha, 2015). Zahraniční výzkumy dále ukazují, že rodiče preferují udržování tradičních vztahů se školou na úkor partnerství. Preferují pravidelné setkávání 2krát či 3krát do roka, které je doplňováno individuálními kontakty v případě potíží žáka (Štech, 2004).

V komunikaci mezi školou a rodiči existují různá specifika jednotlivých zemí, které by mohly být inspirativní pro české školství. Velice zajímavý je systém, který je využíván v USA. Ten informuje rodiče o absenci či předčasném odchodu žáka ze školy skrze e-mail nebo telefon. V USA dále informují rodiče před začátkem školního roku dopisem o nadcházejícím školním roce. Na rodičovských schůzkách je zde pro ně nachystáno občerstvení. V Polsku rodiče na schůzkách podepisují prezenci. V Rusku je zvykem mimo třídních schůzek pořádat také schůzky celoškolní a schůzky se školním psychologem. V Dánsku je zvykem pořádat schůzky za přítomnosti dítěte. V případě zdravotních problémů žáka je v Kanadě zvykem uspořádat speciální schůzku s vedením i třídou. V Anglii je zvykem rodiče informovat o školní úspěšnosti dítěte prostřednictvím zprávy. V Nizozemsku rodiče několikrát ročně vyplňují anketu o spokojenosti se školou. V Německu jsou ve škole pro rodiče zřizovány místnosti, které mohou sloužit k navazování vztahů se školou. Rodičům je zde nabízena možnost mluvit s učiteli před zahájením vyučování. V Nizozemsku a Německu pořádá škola pro rodiče vzdělávací odpoledne s odborníky (Čapek, 2013).

Čapek (2013) sepsal několik výpovědí rodičů, jenž mají zkušenosti s interakcí s různými zahraničními školami. Z těchto výpovědí vyplývá, že na většině zahraničních škol funguje komunikace školy s rodiči na stejném principu jako u nás. K pravidelnému kontaktu dochází zejména skrze třídní schůzky, jež jsou podobné těm našim. V zahraničí je však již zvykem v případě individuálních třídních schůzek ponechat rodičům možnost volby a objednání. Stejně

jako u nás je zvykem pořádat několik školních událostí, které mohou rodiče aktivně či pasivně navštívit. V zahraničí však tyto události někdy propojují s charitativní činností. Také další využívané formy komunikace jsou v zahraničí stejné jako u nás, protože učitelé jsou rodičům k dispozici skrze telefon, e-mail, deníček žáka či online portál. Online portál mohou využívat rodiče také ke komunikaci mezi sebou. Stejně jako u nás se zřizují organizace, v nichž se mohou rodiče sdružovat. Jsou zřizovány za stejným účelem jako u nás (Čapek, 2013).

3 Malotřídní škola

V předchozích kapitolách jsme si vymezili spolupráci, vzájemný vztah a komunikaci školy a rodičů a jejich specifika. Abychom lépe pochopili komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči, je nutné, si charakterizovat malotřídní školu a ZŠ a MŠ Závašice, vybrat a popsat specifika komunikace na malotřídní škole, jelikož i přesto, že malotřídní školy představují tradiční typ našich základních škol, tak se svou organizační strukturou, která ovlivňuje podobu sociálních vztahů školy navenek a komunikaci s rodiči, odlišují od škol plnoorganizovaných. Především si v této kapitole představíme malotřídní školu obecně a také malotřídní školu, na které probíhalo výzkumné šetření, a obec, ve které se daná malotřídní škola nachází. Dále tato kapitola upřesňuje jednotlivá specifika komunikace malotřídní školy s rodiči.

Informace o malotřídních školách nejsou příliš systematizované, protože většina pedagogických výzkumů se zabývá plnoorganizovanými školami sídlícími ve velkých městech. Pedagogické výzkumy týkající se malotřídních škol probíhaly zejména v průběhu 2. poloviny 20. století. V minulosti se tímto tématem zabývalo mnoho autorů, např., Grulich, Musil, Sedláček, Miklo, Kahan, Kořínek, Tupý a Vomáčka. Dále také Výzkumné ústavy pedagogické v Praze, Brně a Bratislavě (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Současná česká legislativa nepracuje s pojmem malotřídní škola (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). V pedagogickém slovníku autoři (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 145) uvádějí, že „*Ačkoli malotřídní školy jsou dosti rozšířeným typem základní školy, školský zákon č. 561/2004 Sb. je neuvádí a na základě toho přestaly být tyto školy vykazovány v statistikách ÚIV*⁹.“ Nový školský zákon se tedy o malotřídních školách konkrétně nezmiňuje. Zabývá se však základním školstvím, jenž v sobě zahrnuje i malotřídní školy (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Malotřídní školy bychom ve školském zákoně našli pod pojmem základní škola, která nemá všechny ročníky (Zákon č. 561/2004 Sb.). Vyhláška č. 48/2005 Sb.¹⁰ vymezuje možnosti slučování žáků různých ročníků a počty žáků ve třídách (Vyhláška č. 48/2005 Sb.). Malotřídní škola je zde vymezena jako škola tvořená jednou, dvěma či více třídami 1. stupně. S pojmem malotřídní škola se můžeme setkat v řadě dokumentů školské správy (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Od roku 1999 vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) pravidelně výroční zprávy, v nichž bývají malotřídní školy zmiňovány. S malotřídními školami se můžeme dále setkat ve výročních zprávách České školní inspekce (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

⁹ Ústav pro informace ve vzdělávání

¹⁰ Vyhláška o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

I přesto, že existuje mnoho názorů veřejnosti spojených s kritikou malotřídních škol, lze říci, že společná výuka žáků různého věku může být plnohodnotná a přinášet řadu učebních i sociálních zkušeností (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Malotřídní školy nabízejí rozvíjející výuku a příznivé podmínky pro vzdělávání a výchovu sebevědomých a ohleduplných lidí (Emmerová, 2000). Vzdělávací výsledky malotřídních škol nezaostávají za školami plnoorganizovanými (Nelešovská a Spáčilová, 2001).

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová a Mareš, 2013) připouští název malotřídní škola i malotřídní škola. Pro tuto diplomovou práci jsme zvolili název malotřídní škola. V literatuře se můžeme setkat také s těmito názvy: malotřídka, neúplně organizovaná škola, neúplná škola, škola tvořena pouze třídami 1. stupně a jednostupňová škola.

3.1 Charakteristika

Malotřídní škola je v pedagogickém slovníku autory (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 145-146) vymezena jako „*Škola, v níž jsou alespoň v jedné její třídě společně vyučováni žáci ze dvou či více ročníků. Ke spojování žáků různých ročníků dochází převážně ve venkovských školách v důsledku malého počtu žáků.*“

Malotřídní školy představují jeden z organizačních typů našich základních škol. Jsou typem neúplné školy, tedy školy pouze s 1. stupněm. Malotřídní školy však mají méně než 5. tříd, neboť alespoň v jedné třídě jsou vyučováni žáci více ročníků. Jedná se o malé školy s nízkým počtem žáků i učitelů. Nízký počet žáků představuje důvod spojování více ročníků do jedné třídy. V České republice může být takto organizován pouze 1. stupeň. (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Jedná se o školy typické pro vesnice (Sedláček a Musil, 1964).

Malotřídní školy se nachází zpravidla v obcích do 1500 obyvatel. Jedná se tedy o školy venkovské, které mají v obci výsadní postavení, poněvadž jsou zpravidla jedinou školou v obci (Knotová in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Usnadňují tak školní docházku dětem žijících v malých a odlehlých obcích. Venkovské prostředí vytváří sociálně kulturní, geografické, demografické a ekonomické podmínky, jenž vytváří nezaměnitelné klima, které má vliv na fungování malotřídní školy (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Malotřídní škola v obci má vliv na klima obce, její tradice a problémy (Emmerová, 2000). V současné době existují různé programy na podporu venkova, jenž se zaměřují také na podporu vzdělávání v těchto obcích (Knotová in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Malotřídní školy mají velký význam na život v obci, jelikož jsou součástí občanské vybavenosti obce. Tvoří podstatnou součást tradice obce a očekává se od nich nejen poskytování vzdělání a výchovy dětem, ale také přispívání k rozvoji obce. Podílí se zejména na

sociálním a kulturním životě obce. Usilují tedy o to, aby byly otevřené všem občanům. Pro své postavení v obci a přístup je lze považovat za komunitní školy. Principem komunitní školy je právě podpora všech členů komunity, v našem případě všech občanů, jejich kvality života a jejich podílu na životě v obci (Knotová in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Malotřídní školy se od plnoorganizovaných škol liší materiálními, organizačními a personálními podmínkami. Na malotřídní škole velice často vzniká klima rodinného prostředí, protože se všichni vzájemně dobře znají (Sedláček a Musil, 1964). Malý počet žáků a zaměstnanců přispívá k vytvoření pocitu sounáležitosti (Emmerová, 2000). Tím vznikají bližší vztahy mezi učiteli a žáky, které přispívají ke znalosti rodinného zázemí žáků, což umožňuje individuálnější přístup k nim (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Emmerová (2000) zmiňuje, že v malotřídní škole vznikají také odlišné sociální vazby mezi žáky, protože se ve třídách setkávají žáci různých věkových kategorií.

Důležitým aspektem malotřídní školy je učitel, který má na tomto typu školy prostor pro samostatnou, tvořivou a individuální činnost. Učitel se musí velmi dobře orientovat v obci, ve které vyučuje, poněvadž se podílí na zvyšování kulturní a společenské úrovně obce (Nelešovská a Spáčilová, 2001). Od učitelů malotřídních škol se očekává ochota podílet se na životě obce (Knotová in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Pro žáky malotřídní školy platí stejné podmínky jako pro žáky plnoorganizovaných škol. V současné době se na nich již neredukuje vzdělávací obsah jako tomu bylo dříve. Je tedy nutné, aby učitel volil vhodné formy a organizace práce (Nelešovská a Spáčilová, 2001). Na učitele malotřídní školy jsou tak kladeny vyšší požadavky než na učitele plnoorganizované školy. Složitost jeho práce se odvíjí od počtu ročníků vyučovaných v jedné třídě. V průběhu let se vytvořily tři organizační struktury, které přispívají k efektivnější výuce na malotřídní škole, a to vyučování v odděleních, vyučování v běžích a rozšířené vyučování. Vyučování v odděleních spočívá v tom, že každý ročník je vyučován dle učebních osnov pro svůj ročník, přičemž se střídá přímá činnost a samostatná práce žáků. Vyučování v běžích spočívá v tom, že žáci v jedné třídě jsou vyučováni dle společných učebních osnov, v nichž je obsaženo učivo pro jednotlivé ročníky. Rozšířené vyučování spočívá v tom, že žáci jednoho ročníku jsou v několika hodinách týdně vyučováni samostatně bez přítomnosti dalších ročníků (Sedláček a Musil, 1964).

Mezi malotřídní školy řadíme školy jednotřídní, dvoutřídní, trojtřídní a čtyřtřídní. Nejčastějším typem je dvoutřídní škola (Nelešovská a Spáčilová, 2001). Jednotlivé ročníky jsou v rámci spojené třídy označovány jako oddělení (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Jednotřídní škola, jak lze již ze samotného názvu usoudit, se skládá pouze z jedné třídy, do níž

jsou slučovány všechny ročníky. V tomto typu může tedy učitel pracovat až s pěti odděleními. Dvoutřídní škola již poskytuje více možností spojování ročníků do tříd, neboť se skládá ze dvou tříd. Trojtřídní škola se skládá ze tří tříd, a tak nejméně jeden ročník může být vyučován samostatně. Čtyřtřídní škola se skládá ze čtyř tříd, a tak dochází ke vzniku pouze jedné spojené třídy, a to pouze v případě, že škola obsahuje všech pět ročníků 1. stupně. Školy trojtřídní a čtyřtřídní tak tvoří přechod od škol malotřídních k těm plnoorganizovaným (Tupý, 1978).

Malotřídní školy usilují v některých oblastech České republiky o budování spolupráce. Ke spolupráci malotřídních škol dochází třeba na Novojičínsku, v němž se nachází malotřídní škola, na které probíhalo výzkumné šetření. Malotřídní školy spolupracují, aby pro žáky pořádali akce různého druhu. Může tak docházet k navazování vztahů mezi učiteli i žáky různých škol (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Malotřídní školy spolupracují také ve smyslu spojování v jeden obvod. To znamená, že obce, které jsou v těsné blízkosti s dobrou dopravní obsluhou, se spojí v jednu školu s tím, že některé ročníky budou na jedné škole a jiné na té druhé (Nelešovská a Spáčilová, 2001).

3.2 Historický vývoj

Malotřídní školy jsou nejstarším organizačním typem základního školství u nás. Rozvíjely se s vývojem vesnic (Sedláček a Musil, 1964). Ve svém vývoji si prošly mnoha různými proměnami, které souvisely s organizací školy, vyučováním a s počty tříd a žáků (Nelešovská a Spáčilová, 2001).

Malotřídní školy vznikaly zpravidla ve dvou případech. První z nich je historicky starší podoba malotřídních škol, kdy v 19. století a v 1. polovině 20. století vznikaly malotřídní školy z toho důvodu, že byla nedostatečná síť elementárních škol, a tak se pomocí malotřídních škol tato síť obnovovala. Druhý z nich je historicky mladší podoba malotřídních škol, kdy začaly vznikat v místech, kde žije méně dětí a škola by nebyla schopna sestavit třídu o jednom ročníku (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Počátky budování sítě elementárních škol

Po zavedení povinné školní docházky roku 1774 začaly postupně vznikat školy, z nichž všechny byly organizovány jako školy malotřídní. Zpravidla se jednalo o jednotřídní školy s velkým počtem žáků na jednoho učitele. Pojem malotřídní škola se poprvé objevil ve školském zákoně roku 1869. V 70. letech 19. století začaly vznikat iniciativy, které si kladly za cíl snížit počet jednotřídek. V roce 1880 pak začaly vznikat školy obvodní, které se zřizovaly v místech, kde do stanovené vzdálenosti nebyly vícetřídní školy. V této době se u nás budovala

sít' elementárních škol, která byla do konce 20. století tvořená malotřídními školami (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Období první republiky

Počty žáků ve třídách se snižovaly důsledkem 1. světové války, jelikož došlo k úbytku dětské populace. Záměrně se počty žáků ve třídách snížily zavedením malého školského zákona roku 1922. V období první republiky stále převládaly školy malotřídní, pro které vznikaly učební osnovy se zkráceným vyučovacím obsahem. Na základě toho se vytvořil předsudek, že malotřídní školy poskytují méně kvalitní vzdělání (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Komunistický režim v Československu

V roce 1948 vyšel v platnost školský zákon, jenž zřídil jednotnou školu. Malotřídní školy musely vytvořit samostatné oddělení pro každý ročník a začít vyučovat podle stejných neredukovaných osnov. Bylo stanoveno spojování ročníků, zavedeno tzv. rozšířené vyučování a poslední ročník 1. stupně byl přesouván na plnoorganizované školy (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Malotřídní školy ležící v blízkosti si rozdělovaly žáky, aby se snížil počet žáků na jednoho učitele (Kořínek, 1975 in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). To však bylo v rozporu s předpisem, který stanovoval, že děti z jedné rodiny musí chodit do stejné školy (Sedláček a Musil, 1964). V 60. letech 20. století vyšel v platnost nový zákon, který začal obce diferenciovat na perspektivní a neperspektivní. Školy, které se nacházely v obcích označených jako neperspektivní, nedostávaly od státu finanční příspěvky, což zapříčinilo zánik některých malotřídních škol. V 70. letech 20. století se 1. stupeň zkrátil jen na čtyři ročníky, což sice ubralo malotřídním školám jedno oddělení, ale bylo nutné splnit učivo 5. ročníků ve zkrácené době. Mnoho odborníků v tomto období zastávalo názor, že žáci malotřídních škol dosahují nižších vzdělávacích výsledků než žáci plnoorganizovaných škol, a to i přesto, že pro to neexistovaly žádné výzkumné důkazy (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Období po roce 1989

S pádem komunistického režimu nastaly ve školství změny, které obcím umožňovaly obnovit svou samosprávu a stát se zřizovatelem školy. V období 90. let 20. století tak začalo vznikat mnoho nových škol, a to zejména škol neúplných a malotřídních, které byly znovu obnovovány. Škola v obci začala být znovu vnímána nejen jako zdroj vzdělávání dětí, ale také jako prvek sociálního a kulturního života obce. Ve školním roce 1996/1997 došlo k obnovení pěti ročníků na 1. stupni, a tak malotřídním školám přibylo další oddělení. Některé malotřídní školy si však zachovaly systém čtyř ročníků. Na přelomu 20. a 21. století dochází k rušení či

spojování některých malotřídních škol důsledkem malé porodnosti a nízkého počtu žáků (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

3.3 Malotřídní školy ve světě

Malotřídní školy najdeme téměř v celé Evropě. Udržují se zejména v oblastech s menším osídlením a zalidněním, aby bylo vzdělání dostupné všem dětem (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Malotřídní školy v zahraničí zpravidla představují komunitní centrum obce (Knotová in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

Malotřídní školy jsou v zahraničí zpravidla označovány jako malé školy. Takovéto pojmenování nemusí však vždy označovat malotřídní školu, ale pouze malou školu, která je plnoorganizovaná, ale malá. Jedná se však většinou o školy venkovské, a tak se zpravidla potýkají se stejnými tématy a problémy jako naše malotřídní školy (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

V některých evropských zemích bylo na konci 40. let 20. století stále zvykem, že žáci po absolvování 5. ročníku nepřecházeli na jinou školu, ale absolvovali celou povinnou školní docházku na malotřídní škole (Sedláček a Musil, 1964). V současné době jsou v zahraničí malotřídně organizovány převážně 1. stupně. Avšak v některých zemích (např. ve Slovinsku, Rumunsku nebo Norsku) jsou malotřídně organizovány i nižší sekundární školy (Trnková, Knotová, Chaloupková, 2010).

V zahraničí o toto téma jevíli odborníci zájem zejména v 80. a 90. letech 20. století. V současné době již nejsou malotřídní školy v zahraničí centrem zájmu (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Velkou pozornost malotřídním školám věnovali odborníci ve Velké Británii. V New Yorku byl proveden průzkum, který prokazuje, že venkovské školy pozitivně ovlivňují život obyvatel v obci (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

V zahraničí se v průběhu 20. století velmi rozšířila spolupráce malotřídních škol, a to z toho důvodu, že docházelo k inovacím, které vedly k zavírání těchto škol. Malotřídní školy se tak sdružovaly, aby dokázaly čelit novým těžko realizovatelným inovacím. Spolupráce může být na různých úrovních. Nejvolnějším sdružením jsou tzv. asociace, které vznikají za účelem pořádání společných událostí pro žáky. Dalším seskupením jsou tzv. clustry, které vznikají za účelem pedagogické i ekonomické spolupráce. Dále vznikají Federace venkovských škol, ve kterých se jedna škola stává školou centrální, která má ředitele, jenž vede všechny školy ve federaci (Trnková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

3.4 Specifika komunikace

Specifika malotřídních škol spočívají v pedagogické, manažerské, sociální i kulturní stránce (Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). V této kapitole se však zaměříme zejména na stránku sociální, která právě s komunikací souvisí.

Malotřídní školy jsou specifické svými vztahy a komunikací uvnitř školy i mimo ni, a to díky své velikosti a poloze v malých obcích (Trnková in Rabušicová a kol., 2004). K užší komunikaci dochází mezi personálem a vedením, protože mají menší počet zaměstnanců, kteří se většinou dobře znají (Chaloupková in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010). Tyto školy jsou z hlediska sociálního velmi přehledné, avšak s vyšším stupněm sociální kontroly, která nemusí být pro školu vždy pozitivem, neboť je pod neustálým dohledem rodičů. Zejména při vzniku nějakého problému dochází k rychlému rozšíření po celé obci. Prostředí sociální kontroly však působí také na rodiče, kteří jsou zpravidla aktivnější v komunikaci se školou, poněvadž v případě, kdy by tak nekonali, mohli by v obci působit jako špatní rodiče. Větší sociální přehlednost může mít vliv na budování vnějších vztahů školy. Malotřídní školy nemusí být příliš aktivní v budování vzájemné komunikace s rodiči, a i tak se mohou jejich vzájemné vztahy pozitivně vyvíjet (Trnková in Rabušicová a kol., 2004). Učitelé malotřídních škol se zpravidla dostávají do častějšího kontaktu s rodiči svých žáků. Mohou tak lépe poznat jejich rodinné zázemí a na jeho základě zvolit vhodný způsob komunikace (Emmerová, 2000).

Malotřídní školy využívají stejných forem komunikace jako školy plnoorganizované. Třídní schůzky mohou mít na malotřídní škole podobu celoškolského shromáždění všech rodičů, které povedou společně všichni učitelé školy. Hlavní slovo si na takovémto shromáždění zpravidla bere ředitel školy, který může rodičům napřímo sdělit, co je potřeba, aniž by to museli jednotliví učitelé tlumočit. Učitelé malotřídní školy, kteří žijí v dané obci, mohou s rodiči komunikovat také mimo školu. To však může přinášet řadu nepříjemností, jelikož učitel musí být i po skončení své pracovní doby neustále v učitelské roli. Učitelé malotřídní školy mohou oslovovat v případě výpomoci konkrétní rodiče, o kterých ví, že budou ochotní jim pomoci. Rodiče jsou zpravidla velmi ochotní pomoci škole. V případě, kdy malotřídní školy nepořádají společenské události a je škola schopna si sama zařídit vnější finanční podporu, není nutností zřizovat rodičovské sdružení, protože komunikace může efektivně fungovat i bez něho. Některé malotřídní školy se snaží nabízet rodičům možnost navštívit výuku či se přijít osobně poradit s vyučujícím (Trnková in Rabušicová a kol., 2004).

Komunikace malotřídní školy s rodiči je důležitá z toho důvodu, že výuka na malotřídní škole má svá jistá specifika, která musí rodič chápat, aby mohl svému dítěti pomoci v domácí přípravě (Trnková in Rabušicová a kol., 2004).

Venkovské školy si zpravidla méně zakládají na image školy. Usilují však více o kontakty s místním prostředím (Šeďová a Čiháček in Rabušicová a kol., 2004). Na pověst malotřídní školy mají vliv zejména rodiče (Sedláček, 2008 in Trnková, Knotová a Chaloupková, 2010).

3.5 ZŠ a MŠ Závašice

Výzkumné šetření probíhalo na malotřídní škole v obci Závašice. Je tedy nezbytné charakterizovat nejen školu, ale také obec samotnou, neboť diplomová práce se nezaměřuje pouze na školu, ale také na rodiče, kteří jsou součástí dané obce.

3.5.1 Charakteristika obce Závašice

Obec Závašice leží v Moravskoslezském kraji v okrese Nový Jičín. Obcí protéká řeka Sedlnička. Díky své poloze se jedná o obec s dobrou dopravní obslužností a pracovními příležitostmi pro občany. Dle posledních záznamů obce z roku 2023 žije v Závašicích 1108 obyvatel (Obec Závašice, 2023). Závašice se svou velikostí rozkládají na 6,33 km². Nachází se v nadmořské výšce 281 metrů (Wikipedie, 2022). Obec byla v soutěži Vesnice roku 3krát oceněna bílou stuhou za činnost mládeže a 1krát zlatou stuhou (Obec Závašice, 2023).

Obrázek 1: Poloha obce Závašice (Obec Závašice, 2023)

Obec Závašice nemá žádné dochované historické památky či svého zakladatele, i přesto má však velmi dlouhou historii (Kuběna, 2011). Dle dochovaných záznamů je nejstarší vesnicí v novojičínském okrese. První písemná zmínka o obci je datována již do roku 1354. Se vznikem obce Závašice a jejím názvem se pojí několik různých pověstí, z nichž nejpravděpodobnější je ta, která praví, že rozvodněná Sedlnička odnesla celou obec Tamovice na nové místo, kde se

zavěsila a lidé tak novou obec pojmenovali Závěšice. Obec Závěšice byla od roku 1976 do roku 1990 součástí města Kopřivnice (Obec Závěšice, 2023).

V centru obce se nachází obecní úřad s knihovnou, mateřská a základní škola s tělocvičnou, potraviny a kostel sv. Cyrila a Metoděje, který je dominantou obce. Dále se v obci nachází nový sportovní areál, který využívá veřejnost, základní a mateřská škola a spolky, které v obci působí. Významnou turistickou dominantou obce je Naučná stezka okolo Závěšic, která seznamuje s historickými a přírodními zajímavostmi obce a jejím okolím. Její součástí je Vyhlídka JUDr. Václava Hyvnara pojmenována po významném rodákovi obce. K pořádání kulturních a společenských událostí slouží obci Kulturní dům, jehož součástí je Pohostinství U Kremlů (Obec Závěšice, 2023).

Jedná se o velmi živou obec, která svým občanům nabízí mnoho kulturních, sportovních a společenských událostí. Nejvýznamnější kulturní událostí v obci jsou Závěšické dožínky, které se pořádají každoročně v srpnu na oslavu sklizně (Obec Závěšice, 2023).

Obec Závěšice vydává měsíční zpravodaj Závěšan s informacemi pro občany. V obci působí také dechová kapela Závěšanka a několik spolků, v nichž se mohou občané sdružovat. Obec má své vlastní symboly, jimiž jsou znak a prapor (Obec Závěšice, 2023).

Obec Závěšice je zřizovatelem Základní školy a Mateřské školy Závěšice (Obec Závěšice, 2023).

3.5.2 Charakteristika školy

Počátky vzdělávání v obci jsou datovány do konce 18. století a počátku 19. století. Školní budova v obci vznikla roku 1849. V budově sídlila jednotřídní škola. Ve 2. polovině 19. století došlo z důvodu prodloužení školní docházky k rozšíření budovy a vzniku druhé třídy. Při škole existovala rada školy, která pečovala o potřeby školy. Na konci 19. století se škola stala školou trojtřídní s osmi postupnými ročníky. V roce 1948 se škola stala dvoutřídní školou s pěti postupnými ročníky, poněvadž vstoupil v platnost nový školský zákon. Na konci 70. let 20. století se škola opět stala školou dvoutřídní se čtyřmi postupnými ročníky. V průběhu let došlo několikrát k modernizaci budovy i jejího okolí (Busek, 2001). V současné době se jedná o trojtřídní školu s pěti postupnými ročníky (Základní škola a Mateřská škola Závěšice, 2014).

Základní škola a Mateřská škola Závěšice je malotřídní venkovskou školou, jenž klade důraz na rodinné prostředí a dobré mezilidské vztahy (Základní škola a Mateřská škola Závěšice, 2022). Zaměřuje se na výuku českého a anglického jazyka, matematiky, environmentální výchovy a hudebně dramatické výchovy (Základní škola a Mateřská škola Závěšice, 2014). Nachází se v centru obce mezi obecním úřadem a kostelem. Budova školy je

propojená s tělocvičnou (ZS Závišice, citováno dne: 15.03.2023). V přízemí sídlí jedno oddělení mateřské školy, šatny žáků a zaměstnanců školy, kuchyň, jídelna a velká tělocvična. V prvním patře sídlí tři třídy základní školy a místnost pro pedagogické zaměstnance. Ve druhém patře sídlí školní knihovna, výtvarný ateliér, multifunkční učebna a sborovna. Nad tělocvičnou se nachází víceúčelový sál. K dispozici mají žáci počítačovou učebnu, která je součástí jedné ze tříd. Škola je obklopena zahradou, která je vybavená herními prvky pro děti (Základní škola a Mateřská škola Závišice, 2014). Ve škole je zřízena školní družina. V letošním školním roce navštěvuje základní školu 48 žáků (ZS Závišice, citováno dne: 15.03.2023). Jedná se převážně o děti z obce Závišice (Chalupová, 2022). Po absolvování 5. ročníku žáci zpravidla odcházejí na základní školy do Kopřivnice (Základní škola a Mateřská škola Závišice, 2014).

Základní škola má celkem 11 zaměstnanců. Na škole působí 6 pedagogických pracovníků, a to ředitelka školy, 3 učitelé a 2 vychovatelé, z nichž jeden působí také jako asistent pedagoga. Ředitelkou školy je Mgr. et. Mgr. Šárka Chalupová. K provozním zaměstnancům školy patří školnice, personální a účetní a pracovníci školní jídelny. Ve škole funguje školské poradenské pracoviště složené z vedoucího, výchovného poradce, školního metodika prevence, koordinátora pro práci s nadanými žáky a koordinátora pro práci s žáky s VPU. Jednotlivé pozice zastávají pedagogové (ZS Závišice, citováno dne: 15.03.2023).

ZŠ a MŠ Závišice se jakožto malotřídní škola snaží být komunitním centrem obce. Usiluje tedy o to, aby byla školou otevřenou. Škola realizuje celou řadu aktivit pro rodiče, děti i veřejnost. Komunikace s rodiči je realizována různými formami (Základní škola a Mateřská škola Závišice, 2014). Při ZŠ a MŠ Závišice funguje spolek rodičů, jenž má z řad rodičů zvoleného předsedu, místopředsedu, hospodáře a důvěrníka. Zřizovatel školy zřídil radu školy a určil počet jejích členů. Rada školy ZŠ a MŠ Závišice má celkem 6 členů, z nichž dva jsou zástupci obce, dva jsou zástupci školy a dva jsou zástupci rodičů (ZS Závišice, citováno dne: 15.03.2023).

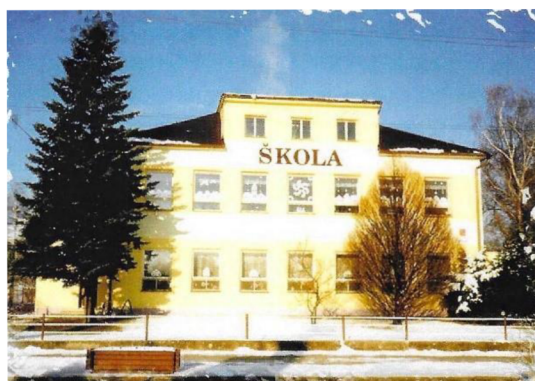
Škola je zapojena do různých projektů podporovaných Evropskou unií a ministerstvy České republiky. Pro své žáky škola pořádá řadu projektových dnů, exkurzí, besed a speciálních dnů. Škola se účastní také různých soutěží. Po vyučování se mohou žáci účastnit mimoškolních aktivit různého druhu, jenž vedou jednotliví vyučující (ZS Závišice, citováno dne: 15.03.2023). Škola spolupracuje s různými organizacemi, mezi které patří třeba ZŠ Rybí, ZŠ Kopřivnice Lubina, Policie ČR, MIS music Kopřivnice a další. Na pořádání některých společenských událostí spolupracuje škola s obcí (Chalupová, 2022).

Obrázek 2: Budova školy v roce 1900 (Busek, 2001)

Obrázek 3: Budova školy před rokem 2000 (Busek, 2001)

Obrázek 4: Budova školy po roce 2000 (Busek, 2001)

Obrázek 5: Budova ZŠ a MŠ Závěšice nyní (MIS music, 2020)

II EMPIRICKÁ ČÁST

4 Metodologie výzkumu

V předchozí části diplomové práce byla vymezena teoretická východiska týkající se komunikace mezi malotřídní školou a rodiči. Na základě odborných pramenů bylo vymezeno vše, co je se vztahem a komunikací školy a rodiny spojeno, jakým způsobem komunikace mezi školou a rodiči probíhá a jaká jsou specifika komunikace s rodiči daná malotřídní školou. V této části diplomové práce se zabýváme empirickou částí, která se zaměřuje na oblast komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závěšice a rodiči. Výzkumné šetření je kvalitativního charakteru.

Nejprve si určíme hlavní výzkumnou otázku, která zní: „***Jak probíhá komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závěšice a rodiči?***“ Poté si vymežíme hlavní a dílčí cíle výzkumu. Následně se zaměříme na výzkumné otázky a k nim odpovídající výzkumné předpoklady. Poté charakterizujeme výzkumný vzorek a způsob a průběh sběru dat. V závěrečné části se zabýváme analýzou a interpretací zjištěných dat. Poté následuje diskuze a závěrečné shrnutí výsledků výzkumu.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření je „***zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závěšice a rodiči.***“ K naplnění hlavního cíle výzkumného šetření vedou čtyři dílčí cíle.

1. **Dílčí cíl:** „*Zjistit účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči.*“
2. **Dílčí cíl:** „*Zjistit, jaké formy komunikace zvolená malotřídní škola a rodiče využívají.*“
3. **Dílčí cíl:** „*Zjistit, které formy komunikace jsou pro rodiče a učitele klíčové.*“
4. **Dílčí cíl:** „*Zjistit, které formy komunikace nepovažují rodiče a učitelé za vhodné pro vlastní účely.*“

4.2 Výzkumné otázky

Pro další postup ve výzkumném šetření bylo nezbytné zformulovat výzkumné otázky a výzkumné předpoklady. Výzkumné otázky byly stanoveny na základě cílů empirické části diplomové práce. Hlavní výzkumná otázka byla stanovena na základě hlavního cíle empirické části diplomové práce. Dílčí výzkumné otázky vychází z dílčích cílů empirické části diplomové práce. Jedna výzkumná otázka vychází z jednoho dílčího cíle.

Hlavní výzkumnou otázku jsme vymezili již v úvodu empirické části. Pro upřesnění ji však v této podkapitole znovu zopakujeme.

Hlavní výzkumná otázka: „*Jak probíhá komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závěšice a rodiči?*“

1. **Dílčí výzkumná otázka:** „*Za jakým účelem probíhá komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči?*“
2. **Dílčí výzkumná otázka:** „*Jaké formy komunikace zvolená malotřídní škola a rodiče využívají?*“
3. **Dílčí výzkumná otázka:** „*Které formy komunikace jsou pro rodiče a učitele klíčové?*“
4. **Dílčí výzkumná otázka:** „*Které formy komunikace nepovažují rodiče a učitelé za vhodné pro vlastní účely?*“

Ke každé dílčí otázce jsme na základě odborné literatury a podložených faktů formulovali výzkumné předpoklady. Ty pro nás budou stěžejní při vyhodnocování výsledků výzkumného šetření, kdy budeme porovnávat, zda zjištěná data ve výzkumné šetření odpovídají stanoveným výzkumným předpokladům.

1. **Výzkumný předpoklad:** „*Rodiče komunikují se školou zejména z důvodu zjištění prospěchu, chování, silných a slabých stránek žáka, jelikož se jedná o informace pro ně důležité. Škola komunikuje s rodiči zejména za účelem informování o prospěchu, chování a domácí přípravě žáků a o probíraném učivu a aktivitách školy, jelikož rodiče chtějí být informováni především o svém dítěti.*“
2. **Výzkumný předpoklad:** „*Škola i rodiče upřednostňují tradiční formy komunikace. Nejčastější využívanou formou komunikace jsou na obou stranách třídní schůzky. Škola většinou dále využívá deníčků či žákovských knížek, telefonní či e-mailové komunikace, neformálního setkání s rodiči či sociálních sítí. Rodiče zpravidla využívají těch forem komunikace, které jim škola nabízí.*“
3. **Výzkumný předpoklad:** „*Pro rodiče je klíčová komunikace skrze ústní rozhovor s učitelem, e-mail či webové stránky školy, jelikož upřednostňují ústní a elektronickou komunikaci. Pro učitele je klíčová komunikace prostřednictvím informativních schůzek, žákovských knížek, nástěnek a konzultačních hodin.*“
4. **Výzkumný předpoklad:** „*Rodiče nepovažují za vhodné pro vlastní účely sdělování informací prostřednictvím žáka a návštěvu učitele v rodině. Učitelé nepovažují za vhodné pro vlastní účely návštěvu v rodině žáka, návštěvu vyučování rodiči, dny otevřených dveří, vydávání školního časopisu, různých písemných zpráv, anket či videonahrávek. Učitelé v malotřídních školách nepovažují za vhodné zřízení rodičovských orgánů, jelikož je považují za zbytečné, protože oboustranná komunikace a kontrola školy je zajištěna jinými způsoby.*“

4.3 Předvýzkum

Předvýzkum je velmi užitečnou součástí výzkumného šetření, protože díky němu můžeme před zahájením samotného výzkumného šetření zjistit nedostatky metody sběru dat. Před zahájením metody sběru dat formou rozhovorů s rodiči a učiteli jsme provedli předvýzkum. Otázky byly položeny rodičům, jejichž děti navštěvovaly vybranou malotřídní školu dříve. Rodiče tak nebyli zapojeni do výzkumu, ale s danou školou měli zkušenosti. Mezi rodiči byl také rodič, který s danou školou zkušenosti neměl. Cílem předvýzkumu však bylo zjistit, zda jsou otázky srozumitelné a lze na ně bez problému odpovědět. Nebylo tak důležité zapojit do předvýzkumu rodiče, kteří s danou školou mají zkušenosti, poněvadž předvýzkum není součástí analýzy a interpretace dat. Otázky formulované pro učitele nebyly v rámci předvýzkumu zvlášť kladeny. Jejich znění kopírovalo otázky pro rodiče, a tak bylo předpokládáno stejné porozumění jako otázkám pro rodiče. Otázky však byly přečteny nezajímavými osobami kvůli porozumění. Předvýzkum nám dále posloužil také k tomu, abychom dokázali určit předpokládaný čas průběhu rozhovoru. Jedná se o individuální záležitost, na kterou se však mnoho rodičů ptalo, a tak bylo na základě předvýzkumu umožněno rodičům přibližný čas sdělit.

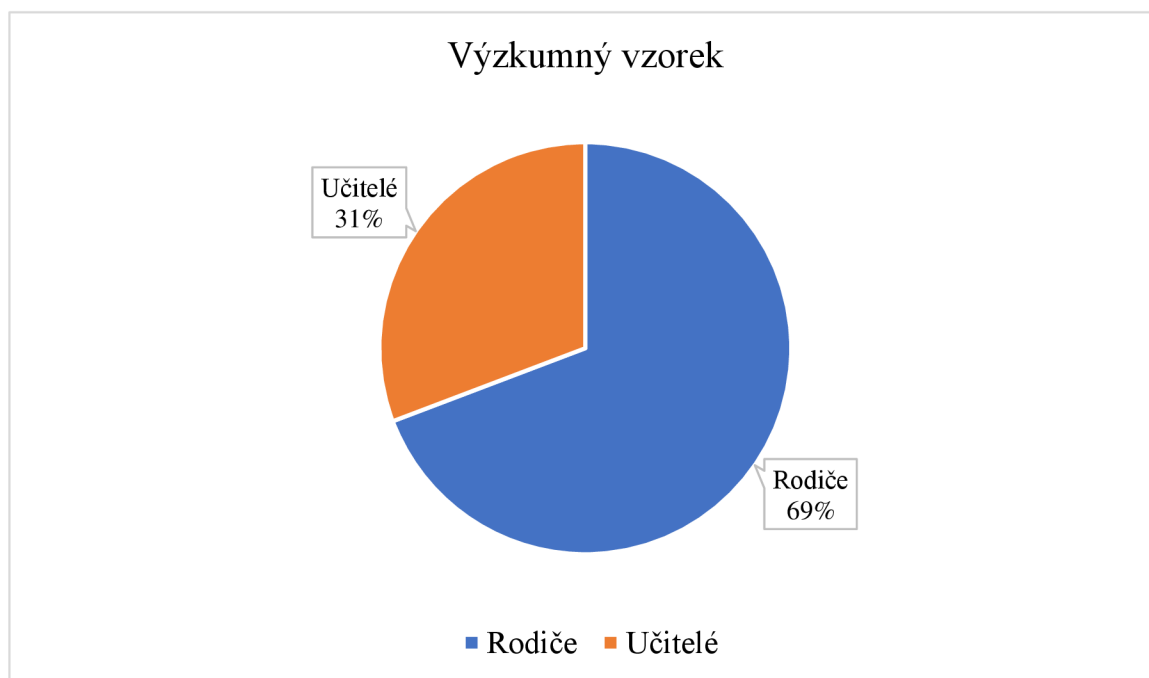
Během předvýzkumu bylo zjištěno, že jednotlivé otázky jsou vhodně formulovány, protože účastníci předvýzkumu neměli problém na ně odpovědět. Občas bylo pouze nutné dané otázky dovysvětlit, což stačilo k zodpovězení otázky. K otázkám jsme si tedy na základě toho udělali poznámky, které následně při sběru dat sloužily k dovysvětlení daných otázek. Časová dotace rozhovoru v předvýzkumu byla v průměru zhruba 15 minut.

4.4 Výzkumný vzorek

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 9 rodičů, které jsme oslovili skrze známé kontakty v obci Závašice a následně se s nimi telefonicky domluvili na konkrétní náplni a průběhu výzkumného šetření. Celkem bylo osloveno 10 rodičů. Do výzkumného šetření se tedy z oslovených rodičů zapojilo 90 %. Všichni rodiče byli o výzkumném šetření informováni paní ředitelkou ZŠ a MŠ Závašice skrze e-mail. Rozhovor byl proveden konkrétně se 7 matkami a 2 otcí. Rozhovor s rodiči probíhal vždy za přítomnosti pouze jednoho z rodičů. Rodiče byli vybráni ze všech tří tříd ZŠ a MŠ Závašice.

Výzkumné šetření dále probíhalo na ZŠ a MŠ Závašice. Tuto malotřídní školu jsme si charakterizovali v teoretické části diplomové práce. Pozorování třídní schůzky probíhalo v 1. třídě ZŠ a MŠ Závašice. Analýza dokumentů školy byla v rámci konzultace prodiskutována s paní ředitelkou ZŠ a MŠ Závašice. Rozhovor byl proveden se všemi pedagogickými

pracovníky školy. Tedy se 3 učitelé a paní ředitelkou školy. Konkrétně s učitelé 1., 2. a 3. třídy. Paní ředitelku jsme oslovili o provedení výzkumného šetření na ZŠ a MŠ Závišice přes e-mail a následně jsme se s ní osobně sešli na schůzce ve škole. Paní ředitelka nám v konání výzkumného šetření vyhověla ve všech požadavcích. Sama oslovila všechny učitelé, kteří byli ochotní nám poskytnout rozhovor. Rozhovor probíhal vždy za přítomnosti jednoho učitelé.

Graf 1: Výzkumný vzorek

4.5 Metody sběru dat

Pro získání potřebných dat jsme zvolili kvalitativní formu výzkumného šetření. Ke sběru výzkumných dat byla aplikována metoda polostrukturovaného rozhovoru doplněná o analýzu dokumentů školy a pozorování třídních schůzek. Polostrukturovaný rozhovor byl určen rodičům a učitelům, neboť nás zajímalo vyjádření názorů obou stran. Obě tyto strany totiž mají vliv na průběh komunikace. Analýzu dokumentů jsme zvolili z toho důvodu, abychom zjistili vizi školy o dané oblasti. Pozorování třídních schůzek bylo zvoleno za účelem vytvoření si představy o jedné z nejdůležitějších interakcí mezi školou a rodinou. Zajímalo nás, zda realita odpovídá zjištěným datům.

Rozhovor umožňuje získávat výzkumná data prostřednictvím dotazování se několika otevřenými otázkami respondenta. Cílem je pochopit a porozumět myšlení respondenta o zkoumané problematice. V rámci výzkumného šetření jsme užívali polostrukturovaného rozhovoru, jelikož jsme vycházeli z předem připravených témat a otázek. Pozorování umožňuje přímé sledování probíhajících aktivit. V rámci výzkumného šetření jsme užívali zúčastněného

pozorování, které nám umožnilo sledovat dané jevy v prostředí, kde se odehrávají (Švaříček in Švaříček, Šedřová a kol., 2014). Analýza dokumentů umožňuje podrobit výzkumnému šetření dokumenty vytvořené v minulosti za jiným účelem jinou osobu. V rámci výzkumného šetření jsme užili analýzu úředních dokumentů, výstupů masových médií a virtuálních dat (Hendl, 2016).

Hlavní výzkumnou metodou byl polostrukturovaný rozhovor. Polostrukturovaný rozhovor pro rodiče i učitele byl rozdělen do pěti oddílů. Otázky byly formulovány na základě stanovených dílčích cílů a dílčích výzkumných otázek. Otázky v rozhovoru jsou otevřené (volné odpovědi), uzavřené (odpověď ano, ne, nevím) a polouzavřené (odpověď ano, ne, nevím, mohli však svou odpověď odůvodnit), převažují však otázky otevřené. První oddíl obsahuje úvodní otázky, které mají respondenta uvést do tématu. Druhý oddíl obsahuje otázky, které směřují k zodpovězení 1. dílčí výzkumné otázky. Třetí oddíl obsahuje otázky směřující k zodpovězení 2. dílčí otázky. Čtvrtý oddíl pak obsahuje otázky vedoucí k zodpovězení 3. a 4. dílčí otázky. Pátý oddíl obsahuje závěrečné otázky, které dávají respondentovi prostor vyjádřit vlastní názor k danému tématu. Polostrukturovaný rozhovor pro rodiče i pro učitele obsahuje celkem 20 otázek, přičemž některé otázky obsahují ještě podotázky, aby bylo téma otázky plně obsaženo. Otázky pro rodiče i učitele přikládáme v přílohách diplomové práce. Odpovědi respondentů byly ze zvukových nahrávek přepsány a následně zpracovány. Při prepisování byl text upraven do spisovné češtiny a pozměněn pro zachování anonymity jednotlivých respondentů. Text byl analyzován na základě jednotlivých oblastí. Jednu oblast představoval jeden oddíl polostrukturovaného rozhovoru. Jednotlivé oblasti byly poté rozčleněny do podoblastí, tedy do jednotlivých otázek. Následně jsme mezi jednotlivými odpověďmi hledali shodné či podobné odpovědi a odpovědi rozdílné. Odpovědi respondentů jsme tedy porovnávali mezi sebou a na základě toho tvořili shrnutí na danou podoblast a oblast. Do analýzy a interpretace sběru dat jsme zařadili ukázky odpovědí, které jsou něčím zajímavé. V závěru jsme provedli vyhodnocení toho, zda se data získaná polostrukturovaným rozhovorem shodují s realitou, tedy s informacemi ve Školním vzdělávacím programu (dále jen ŠVP) a v dalších dokumentech školy, na webových stránkách školy, na sociálních sítích školy, v obecním zpravodaji a na dalších přístupných platformách školy, případně s informacemi získaných pozorováním třídních schůzek.

Analyzovány byly platformy a dokumenty školy, které zahrnovaly informace související s komunikací školy a rodiny. Zaměřili jsme se na ŠVP a další dokumenty školy, webové stránky školy, sociální síť školy (Facebook), obecní zpravodaj a vývěsku a nástěnku. Některé platformy byly analyzovány, neboť byly zmiňovány rodiči či učiteli v rámci

polostrukurovaného rozhovoru. V dokumentech či platformách jsme vyhledávali informace související s daným tématem, aby bylo možné představit vizi školy v dané oblasti a následně provést vyhodnocení toho, zda se data získaná polostrukurovaným rozhovorem shodují s realitou.

Pozorování se uskutečnilo v rámci jedné hromadné třídní schůzky. Pozorování se uskutečnilo za souhlasu paní ředitelky, třídní paní učitelky i zúčastněných rodičů. Jednalo se tedy o otevřené pozorování, protože účastníci třídních schůzek věděli o účelu přítomnosti. V průběhu třídní schůzky jsme do předem připraveného archu zaznamenávali průběh, obsah a popis třídní schůzky. Tyto údaje jsme doplňovali o časový harmonogram a poznámky. Cílem archu bylo zaznamenat detailně vše, co se na třídních schůzkách odehrává. K pozorování jsme měli předem nachystané otázky, na které jsme v průběhu pozorování odpovídali. Tyto otázky vycházely z otázek polostrukurovaného rozhovoru zaměřujících se na oblast třídních schůzek. Arch spolu s otázkami přikládáme v přílohách diplomové práce. Výsledky pozorování nám posloužily při vyhodnocování toho, zda se data získaná polostrukurovaným rozhovorem shodují s realitou.

4.6 Sběr dat

Sběr dat probíhal na podzim roku 2022. Pozorování třídních schůzek se uskutečnilo 22. listopadu 2022. Polostrukurované rozhovory s rodiči i učiteli probíhaly v průběhu listopadu roku 2022. Pouze jeden rozhovory byl z důvodu omluvy respondenta přesunut na prosinec roku 2022.

Polostrukurovaný rozhovor byl zvukově nahráván na mobilní telefon aplikací diktafon. Rodiče i učitelé byli o této skutečnosti předem informováni. Před zahájením rozhovoru podepsali rodiče souhlas s nahráváním a zachováním anonymity. Učitelé podepsali souhlas s nahráváním. Připravený dokument vyplnili a podepsali, abychom si jej mohli uchovat. O daných skutečnostech byli informováni také po zahájení rozhovoru a jejich souhlas tak zazněl také do záznamu na mobilním telefonu. Rodiče i učitelé byli dále v úvodu seznámeni se zaměřením diplomové práce a cílem rozhovoru. Prostřednictvím souhlasu mohli rodiče vyjádřit zájem o zaslání výsledku výzkumného šetření. Všichni rodiče, s výjimkou jednoho rodiče, měli o výsledky výzkumného šetření zájem. Učitelé zájem projevíli také, ale nechtěli výsledky zasílat jednotlivě, neboť byli seznámeni se skutečností, že výsledky výzkumného šetření budou zaslány paní ředitelce.

Rozhovor s rodiči se uskutečnil v zasedací místnosti na Obecním úřadě v Závišicích. Toto místo jsme zvolili z důvodu neutrálního prostředí. S dvěma rodiči byl rozhovor

uskutečněn u nich doma. Rozhovory probíhaly převážně v pátek v odpoledních či večerních hodinách. Rozhovory s učiteli proběhly přímo ve škole v rámci jednoho pátečního dopoledne. Rozhovor s paní ředitelkou se uskutečnil v ředitelně. Rozhovory s jednotlivými učiteli se uskutečnily ve sborovně.

Rozhovory s rodiči trvaly v průměru zhruba 20 minut. Někteří rodiče se rozpovídali a hovořili déle, poněvadž se snažili odpovědi na jednotlivé otázky rozvést. Naopak někteří rodiče odpovídali velmi stručně, což zkrátilo průměrnou délku rozhovoru. Rozhovory s učiteli trvaly v průměru zhruba 26 minut. Všichni učitelé hovořili obsáhle a snažili se odpovědi na jednotlivé otázky rozvést. Délka jednotlivých rozhovorů se však lišila.

Před zahájením pozorování třídní schůzky byli rodiče seznámeni s účelem pozorování třídní paní učitelkou. Rodiče dostali prostor vyjádřit nesouhlas. Všichni rodiče však s pozorováním souhlasili.

5 Analýza a interpretace sběru dat

5.1 Analýza dokumentů školy

Pro analýzu dokumentů školy byly zvoleny všechny dokumenty školy přístupné na webových stránkách školy. Komunikace školy a rodičů se objevuje pouze v některých dokumentech školy. Konkrétně jsme se tak zaměřili na ŠVP, Školní řád a Klasifikační řád, Výroční zprávu školy 2021/2022, Minimální preventivní program (dále jen MPP) a dokument školního poradenského pracoviště. Dále jsme analyzovali webové stránky školy, Facebook, obecní zpravodaj a vývěsku a nástěnku školy. Analýze dokumentů školy předcházela krátká diskuze s paní ředitelkou, v rámci které jsme byli informováni, že veškeré dokumenty jsou umístěny právě na webových stránkách.

Analýza dokumentů školy se zaměřovala na vyhledávání informací souvisejících s komunikací dané malotřídní školy a rodičů. Cílem bylo zjistit vizi školy v dané oblasti a porovnat ji s realitou zjištěnou polostrukturovaným rozhovorem. Analýza jednotlivých platforem školy byla uskutečněna, neboť byly tyto platformy zmíněny respondenty v rámci rozhovorů. Jedná se o platformy školy dobře přístupné rodičům.

Škola ve svém ŠVP věnuje jednu podkapitulu spolupráci s rodiči žáků a jinými subjekty. V této oblasti škola vychází z přesvědčení, že malotřídní škola má být komunitním centrem obce, k níž mají rodiče důvěru. Jedním z hlavních cílů školy je dle ŠVP otevřená komunikace a úzká spolupráce s rodiči. Škola je přesvědčená, že to může pozitivně ovlivnit vztah rodiče ke škole. Škola s rodiči spolupracuje na individuální úrovni či je zapojuje do společných aktivit. Pro vzájemné kontakty uvádí škola v ŠVP akce pro rodiče, děti i veřejnost (pracovní dílny, jarmarky, kulturní vystoupení apod.), webové stránky, žákovské deníčky, třídní schůzky, telefon, e-mail a obecní zpravodaj. Třídní schůzky škola organizuje čtyřikrát ročně, a to formou společné nebo individuální schůzky dle potřeby. Telefon škola využívá zejména v naléhavých situacích. Škola uvádí, že rodiče se mohou kdykoli přijít do školy informovat o průběhu vzdělávání či po domluvě navštívit vyučování. Dle ŠVP probíhá průběžně autoevaluace spolupráce s rodiči a vzájemných vztahů.

Ve školním řádu jsou vyjmenována práva a povinnosti rodičů. Ze školního řádu vyplývá právo rodiče být informován o průběhu vzdělávání žáka, a to na třídních schůzkách, konzultačních hodinách či individuálních schůzkách nebo prostřednictvím školní dokumentace, webových stránek, vývěsek, žákovských knížek, deníčků, Facebooku apod. Povinností rodiče je dostavit se na schůzku s vedením školy, na kterou je rodič vedením pozván. Klasifikační řád školy dále uvádí, že do žákovské knížky zapisují učitelé průběžné hodnocení žáků, důležité

informace pro rodiče, pochvaly a přestupky žáků. Rodiče mohou nahlédnout na písemné práce žáků, vznášet připomínky k hodnocení žáků a podávat žádosti mající vliv na hodnocení žáků.

Ve výroční zprávě 2021/2022 škola zmiňuje, že o činnostech a aktivitách žáků informovali veřejnost pravidelně zejména prostřednictvím obecního zpravodaje, webových stránek a Facebooku školy. Pro rodiče předškoláků pořádala škola den otevřených dveří. Rodiče mohli školu finančně podpořit koupi výrobků svých dětí na vánočním jarmarku.

V MPP škola uvádí, že při jednání s rodiči upřednostňují otevřenost a vzájemnou důvěru. Dobré vztahy s rodiči a zapojování rodičů do dění školy patří mezi dlouhodobé cíle pedagogů v rámci MPP. Cílem školy je dále respektovat názory rodičů a vyhledávat řešení a kompromisy. Vzájemnou spolupráci s rodiči vnímají jako základní předpoklad školní úspěšnosti žáka a prevenci rizikového chování. Projevy rizikového chování škola neprodleně řeší s rodiči a nabízí jim poradenské služby a spolupráci při řešení problémů. V případě rizikového chování žáka se rodiče mohou obrátit na učitele při třídních schůzkách nebo individuálních konzultacích, výchovnou poradkyni nebo ředitelku školy. Škola je rodičům otevřená k jednání po domluvě i v případě neplánované návštěvy. Jsou zde uvedeny formy spolupráce nabízené rodičům školou. Rodiče projevují zájem o třídní schůzky a akce školy.

Žákovské knížky a deníčky
Telefon, e-mail
Konzultační hodiny
Osobní schůzky
Dny otevřených dveří
Vystoupení žáků
Třídní schůzky
Rada školy
Schránka důvěry

Tabulka 2: Formy spolupráce ZŠ a MŠ Závěšice s rodiči

Také dokument školského poradenského pracoviště zmiňuje mezi hlavními cíli zlepšení komunikace školy a rodičů.

Na webových stránkách školy se nachází základní informace o škole, kontakty na jednotlivé zaměstnance školy, plán akcí školy a prázdnin, rozvrh hodin, dokumenty různého druhu, aktuality, kroužky, informace o školském poradenském pracovišti, odkaz na fotogalerii, soupis sponzorů školy, realizované projekty, informace o spolku rodičů a radě školy, informace k zápisu do 1. třídy a soupis probíraného učiva jednotlivých ročníků. Jako užitečné pro rodiče

vnímáme plán akcí na celý školní rok. Aktivity školy jsou zde rozděleny po měsících, přičemž u každé aktivity je určeno datum. Rodiče tak dopředu vědí, kdy se budou které akce konat. Dále si myslíme, že pro rodiče je užitečný soupis probíraného učiva u jednotlivých ročníků. Každý ročník má svou vlastní záložku, na které se nachází informace o probíraném učivu jednotlivých předmětů. Mimo jiné jsou na webových stránkách školy dostupné informace ke školní družině a jídelně.

Na Facebooku školy (Základní Škola Závěšice) se nachází zejména fotografie a videa vyobrazující dění ve škole doplněná o krátký popis. Jsou zde fotografie a videa z různých akcí školy (návštěva knihovny, lyžařský výcvik, školní výlety apod.). Rodiče tak mohou vidět průběh těchto akcí. Škola zde sdílí také odkazy vedoucí k podpoře školy či žáků školy v soutěžích. Občas zde škola sdílí také nějaké informace či pozvánky pro rodiče.

Obecní zpravodaj Závěšan vychází každý měsíc a je přístupný zdarma v místních prodejnách či na webových stránkách obce. V obecním zpravodaji škola informuje o uskutečněných událostech a dění školy v přechodím měsíci. Nachází se zde krátký popis daných událostí a fotografie. Škola zde občas vkládá také různé pozvánky či informace o nadcházejících událostech. Příspěvky se objevují v každém čísle s výjimkou srpna a září.

Na vývěsce školy, která je umístěna v těsné blízkosti školy u potravin, se nachází základní informace pro rodiče související s daným obdobím (pozdánky na akce školy, informace k zápisu apod.). Nástěnky školy se nachází v prvním patře školy, ty jsou určeny spíše žákům a pedagogům, a také v přízemí školy u šaten a vchodu školy, ty jsou přístupné také rodičům žáků. Nástěnky přístupné rodičům obsahují informace ze školní jídelny, školní družiny, pozvánky na školní akce a další užitečné informace pro rodiče.

5.2 Analýza rozhovoru s paní ředitelkou školy

Polostrukturovaný rozhovor s paní ředitelkou školy obsahoval stejné otázky jako polostrukturovaný rozhovor pro učitele. Otázky se zaměřovaly na vnímání komunikace s rodiči samotnou paní ředitelkou, na účel komunikace s rodiči a na formy komunikace s rodiči. Před zahájením paní ředitelka souhlasila s nahráváním a přepisem rozhovoru. V závěru nahrávání jsme paní ředitelce poděkovali za spolupráci.

Vlastní pohled respondenta na komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 1: Co si vybavíte, když se řekne komunikace s rodiči?

První otázka se zaměřuje na respondentovu představu o tématu diplomové práce. Cílem první otázky bylo, aby se respondent zamyslel nad daným tématem a vlastní představou o něm.

Paní ředitelka si vybavila vztah mezi školou, rodiči a dětmi. Konkrétně to, jakým způsobem dochází k předávání informací, požadavků a zpětné vazby mezi školou a rodiči.

Otázka č. 2: Jaký význam pro Vás má komunikace s rodiči?

Druhá otázka zjišťuje význam komunikace s rodiči pro paní ředitelku. Cílem druhé otázky bylo, aby se respondent zamyslel nad významem komunikace.

Komunikace s rodiči má pro paní ředitelku význam zpětné vazby, prostřednictvím které se dozvídá pohled rodičů na školu a jejich celkovou spokojenost a možnosti nových nápadů.

Otázka č. 3: Jste spokojená s mírou komunikace s rodiči?

Třetí otázka se zaměřuje na zjištění spokojenosti paní ředitelky s mírou komunikace s rodiči. Cílem bylo tedy zjistit, jaká je dle paní ředitelky míra komunikace s rodiči.

Paní ředitelka míru komunikace s rodiči považuje za dobrou, jelikož uvedla, že je možné komunikovat různými způsoby čili kdo má zájem komunikovat, tak je mu škola otevřena. Sama paní ředitelka však ještě uvedla, že úplně spokojená nebude nikdy, protože vždy je co zlepšovat.

Otázka č. 4: Jste spokojená s obsahem komunikace s rodiči?

Čtvrtá otázka se zaměřuje na zjištění spokojenosti paní ředitelky s obsahem komunikace s rodiči. Cílem bylo tedy zjistit, jak je spokojená s tím, co se s rodiči řeší.

Paní ředitelka usoudila, že je spokojená, protože se škola snaží rodiče informovat o veškerém dění školy. Nebyla si však jistá, zda stejný pocit mají rodiče.

Otázka č. 5: Jak si myslíte, že komunikace s rodiči ovlivňuje žáky? Svou odpověď zdůvodněte.

Pátá otázka se zaměřuje na zjištění vlivu komunikace s rodiči na žáka. Měla za cíl zjistit názor paní ředitelky na to, jak komunikace s rodiči ovlivňuje žáky.

Paní ředitelka vztah mezi školou a rodinou přirovnala ke vztahům v rodině. Uvedla, že pokud vztah mezi školou a rodiči funguje dobře, tak to pozitivně působí na to dítě, neboť cítí pozitivní klima a pocit bezpečí.

Účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 6: V jakých případech většinou komunikujete s rodiči žáků z vlastní iniciativy?

Šestá otázka zjišťuje případy, v rámci kterých paní ředitelka komunikuje se školou sama od sebe. Cílem bylo zjistit různé případy vedoucí ke komunikaci.

Paní ředitelka uvedla, že s rodiči komunikuje při jakékoli možné situaci. Z vlastní iniciativy informuje rodiče o různých akcích a o prospěchu nebo chování žáka. Neformálně pak na akcích školy nebo třeba při setkání mimo školu.

Otázka č. 7: Která témata bývají náplní komunikace s rodiči?

Sedmá otázka zjišťuje témata, která bývají náplní komunikace s rodiči. Cílem bylo zjistit, která témata se obecně nejčastěji objevují v komunikaci školy a rodičů, které informace škola rodičům poskytuje, které informace paní ředitelka od rodičů oceňuje a které ji od nich schází. K této otázce jsme paní ředitelce položili ještě tři podotázky.

Dle slov paní ředitelky nejčastěji s rodiči řeší nějaký problém týkající se dítěte. Většinou se jedná o prospěchový problém, ve výjimečných případech problém v kolektivu žáků. Nejčastěji škola rodičům poskytuje informace o prospěchu a chování žáka, jeho projevech a vzdělávání se. Paní ředitelka ze strany rodičů oceňuje zejména zpětnou vazbu týkající se celkové míry spokojenosti rodičů a vnímání školy rodiči. Paní ředitelce schází od rodičů právě ta zmíněná zpětná vazba.

Otázka č. 8: S jakými rodiči komunikujete nejčastěji?

Osmá otázka se zaměřuje na typy rodičů v komunikaci se školou (např. rodič problémového žáka apod.). Cílem bylo zjistit, s jakými rodiči škola komunikuje nejčastěji.

Paní ředitelka nedokázala danou skupinu rodičů uvést, jelikož se to dle ní nedá takto specifikovat. Komunikuje s těmi rodiči, kteří cítí nějaký problém a mají potřebu komunikovat.

Formy komunikace využívané zvolenou malotřídní školou

Otázka č. 9: Jaké formy komunikace škola rodičům nabízí?

Devátá otázka měla za cíl zjistit, které formy komunikace škola rodičům nabízí. Otázka se tedy zaměřuje na všechny formy komunikace nabízené školou.

Dle paní ředitelky škola nabízí rodičům osobní setkání na třídních schůzkách, a to hromadných nebo individuálních dle potřeby, osobní setkání s pozváním konkrétního rodiče školou k projednání nějaké záležitosti, poté informování prostřednictvím lístečků v žákovských knížkách nebo deníčcích, Facebooku, webových stránek školy, vývěsky a obecního zpravodaje.

Otázka č. 10: Jaké formy komunikace s rodiči využíváte?

Desátá otázka měla za cíl zjistit, které konkrétní formy komunikace využívá paní ředitelka ke komunikaci s rodiči.

Paní ředitelka využívá telefonické komunikace, e-mailu a osobní schůzky.

Otázka č. 11: Stručně popište, jak probíhají třídní schůzky na Vaší škole.

Jedenáctá otázka se zaměřuje na třídní schůzky. Měla za cíl zjistit, jak probíhají třídní schůzky na dané škole. K této otázce jsme se paní ředitelky doptali hned na několik podotázek, aby byla oblast třídních schůzek obsahově úplná.

Třídní schůzky paní ředitelka popsala následovně. Škola pořádá úvodní třídní schůzky vždy hromadné, protože jsou na nich rodičům sdělovány informace o průběhu školního roku, pravidlech a požadavcích školy. Další třídní schůzky konané ve čtvrtletí nebo pololetí jsou

hromadné, individuální nebo kombinované dle potřeby třídní paní učitelky. Délka třídních schůzek je dle paní ředitelky pokaždé jiná. „*Někdy prostě trvají třídní schůzky půl hodiny, naposledy jsme je měli dvě a půl hodiny.*“ Záleží na potřebě rodičů něco řešit a počtu přítomných rodičů. Paní ředitelka uvedla, že nižší počet rodičů dochází na úvodní třídní schůzku, poněvadž sdělované informace jsou následně rodičům písemně sdělovány. Třídní schůzky bývají zpravidla úvodní, čtvrtletní a třičtvrtletní. Paní ředitelka není třídní učitelkou, a tak mívá vždy individuální schůzky. Na základě zkušeností však uvedla, že vyhovující a přínosnější je pro ni kombinace obou typů. Dle paní ředitelky třídní schůzky navštěvuje zhruba 80 % rodičů, tedy většina. Na škole se neseťkala s rodiči, kteří by se o své dítě nezajímali, a tak tedy třídní schůzky navštěvují. V případě, že nemohou, se omluví. Zpravidla se neúčastní z pracovních nebo zdravotních důvodů. Paní ředitelka uvedla, že škola přihlíží k časovým možnostem rodičů, neboť je pořádají v úterý, kdy není úřední den. Na třídních schůzkách se kromě prospěchu žáka řeší aktivity školy (škola v přírodě, lyžařský výcvik apod.). V případě individuální třídní schůzky mají rodiče možnost objednat se na konkrétní čas. Paní ředitelka nemohla z určitosti říct, zda jsou rodiče s organizací třídních schůzek spokojeni, jelikož ji chybí zpětná vazba. Myslí si však, že v případě, kdy třídní schůzky netrvají příliš dlouho a rodiče dlouho nečekají, jsou spokojeni.

Otázka č. 12: Podílí se rodiče aktivně na dění ve škole? Svou odpověď zdůvodněte.

Dvanáctá otázka se zaměřuje na aktivní podílení se rodičů na dění ve škole. Cílem bylo zjistit, zda se z pohledu paní ředitelky rodiče aktivně podílejí na dění ve škole, jakým způsobem, zda tuto možnost mají a zda se zajímají o organizace školy. U této otázky jsme se doptali hned na několik podotázek.

Dle paní ředitelky se rodiče podílejí v rámci svých pracovních možností. V případě, kdy škola pořádá školní akci a vyžaduje se výpomoc rodičů, tak jsou rodiče ochotní škole pomoci či připravit potřebné pomůcky. Rodiče jsou dále ochotní škole zajistit nějakou exkurzi či výpomoc v podobě opravy školního majetku. Spolupráci na této úrovni považuje za velmi dobrou, protože se neseťkala s rodiči, kteří by měli s pomocí problém. V rámci této otázky paní ředitelka popsala fungování rady školy, „... *v případě, kdy je část rodičů třeba nespokojených nebo se jim něco nelíbí, tak máme oporu v té školské radě, protože vlastně ten podnět vyšel z jejich strany.*“ Fungování spolku rodičů bylo dle slov paní ředitelky z důvodu pandemie COVID-19 velmi omezené. V letošním školním roce byl spolek rodičů obnoven. Paní ředitelka věří, že spolupráce s ním bude na dobré úrovni. Paní ředitelka uvedla, že škola ho zřídila z toho důvodu, aby mohla nakládat s finančními prostředky za účelem pořádání společenských akcí. Zájem rodičů o organizace školy je dle paní ředitelky velmi individuální. Paní ředitelka zastává

názor, že rodič svým podílem projevuje zájem o své dítě. Rizikově paní ředitelka vnímá to, když rodič nějaký problém neřeší přímo s ní nebo s učitelem, ale svůj problém ventiluje před dítětem, a tím negativně ovlivňuje jeho vztah ke škole, učiteli či spolužákům.

Otázka č. 13: Pořádáte pro rodiče a veřejnost společenské události/akce?

Třináctá otázka se zaměřuje na společenské události pořádané školou. Cílem bylo zjistit, zda škola tyto události pořádá, o jaké společenské události se jedná, zda o ně mají rodiče zájem, zda jsou o nich informováni a jaký je účel těchto události. Také tady jsme položili několik podotázek.

Paní ředitelka uvedla, že škola pořádá hned několik společenských událostí, přičemž některé pořádají společně s obcí Závšice. Škola pořádá také různé odpolední akce pro rodiče s dětmi (dílničky). Před epidemií COVID-19 pořádala škola různé besedy pro rodiče. Škola pořádá besídky (Vánoční a kde Dni matek), rozsvěcování vánočního stromu, Maškarní ples a různá vystoupení (pro důchodce, vítání občánků). Dle paní ředitelky rodiče jeví o tyto události velký zájem. Rodiče se o nich snaží informovat s dostatečným předstihem a různými způsoby. Pozvánky jsou rodičům předávány formou lístečků a sdílené na Facebooku školy, webových stránkách školy, na vývěsce a v obecním zpravodaji. Paní ředitelka školu považuje nejen jako centrum vzdělávání, ale také jako centrum vytváření mezilidských vztahů v obci, čemuž mohou akce tohoto druhu napomáhat. „...*vesnická škola je bych řekla taková komunitní záležitost.*“

Otázka č. 14: Potkáváte se s rodiči mimo školu? Pokud ano, oslovují Vás zde, aby s Vámi probrali záležitosti školy?

Čtrnáctá otázka se zaměřuje na setkávání paní ředitelky s rodiči mimo prostory školy. Cílem bylo zjistit, zda dochází k řešení školních záležitostí mimo školu a zda by paní ředitelka uvítala a shledala smysl návštěvy rodiny žáka. Opět jsme položili několik podotázek.

Pokud se paní ředitelka potká s rodiči mimo školu, dochází k pouhému pozdravení a případně k neformální komunikaci. Uvedla, že když rodiče chtějí něco řešit, dojdou za ní do školy. S řešením školních záležitostí mimo školu se tak setkává jen výjimečně. Paní ředitelka by neuvítala navštívit rodinu žáka doma, jelikož má již s touto formou zkušenosti a nepovažuje ji za nejvhodnější, protože je to neobjektivní a k ničemu. Pozitivním aspektem této návštěvy je pro paní ředitelku možnost vidět bydlení a rodinné zázemí dítěte. Uvedla však, že v případě naplánované návštěvy nemusí prostředí odpovídat realitě. „...*takže nevím, jestli by to opravdu splnilo ten účel, který bych od toho třeba očekávala.*“

Otázka č. 15: Nabízíte rodičům informace o dění ve škole i jinak než prostřednictvím komunikace s nimi?

Patnáctá otázka se zaměřuje na formy komunikace, které nejsou závislé na přímé komunikaci s rodiči. Cílem bylo zjistit, zda škola tyto formy komunikace rodičům nabízí. K této otázce jsme položili také jednu podotázku.

Dle paní ředitelky škola nabízí informace skrze obecní zpravodaj, webové stránky školy, nástěnku a sociální sítě. Dříve vydávali také školní časopis, který po založení Facebooku a nových webových stránek vydávat přestali. „... *viceméně se snažíme šetřit papírem.*“ Paní ředitelka tyto platformy považuje za přehledné a aktuální, neboť jsou pravidelně doplňovány.

Klíčové/nevhodné formy komunikace mezi malotřídní školou a rodiči z pohledu učitelů

Otázka č. 16: Které formy komunikace s rodiči preferujete? Svou odpověď zdůvodněte.

Šestnáctá otázka se zaměřuje na paní ředitelkou preferované formy komunikace s rodiči. Cílem bylo zjistit, které formy vyhovují paní ředitelce a které jsou z jejího pohledu efektivní. K této otázce jsme položili také jednu podotázku.

Paní ředitelka při formální komunikaci s rodiči upřednostňuje osobní rozhovor. V jiných případech pak preferuje všechny školou nabízené formy, protože každému rodiči vyhovuje něco jiného a paní ředitelka chce, aby každý rodič měl tu formu, která mu vyhovuje. Stejný důvod ji vedl také k tomu, že za efektivní označila všechny nabízené formy komunikace

Otázka č. 17: Které formy komunikace vůbec nevyužíváte? Z jakého důvodu je nevyužíváte?

Sedmnáctá otázka se zaměřuje na paní ředitelkou nevyužívané formy komunikace s rodiči. Cílem bylo zjistit, které formy paní ředitelka nevyužívá a které jsou z jejího pohledu problematické. K této otázce jsme položili také jednu podotázku.

Paní ředitelka uvedla, že jedinou dostupnou formou komunikace, kterou nevyužívají, je obecní rozhlas. Ten je využíván pouze v případě nějaké velké akce spolu s obcí. Jako problematickou vnímá telefonickou komunikaci, a to po stránce technické, jelikož se škola nachází v malé obci, ve které občas nefunguje signál. Rodiče se tak občas nemohou dovolat do školy. Z jiného úhlu pohledu nevnímá jednotlivé formy komunikace jako problematické, protože zastává názor, že každý si volí tu formu, která mu vyhovuje.

Závěrečné otázky

Otázka č. 18: Jak byste ohodnotila komunikaci s rodiči?

Osmnáctá otázka se zaměřuje na subjektivní hodnocení komunikace s rodiči paní ředitelkou. Cílem bylo zjistit, jak je paní ředitelka s komunikací s rodiči spokojená. Doplňující

otázky se zaměřovaly na zjištění toho, co paní ředitelka považuje v komunikaci s rodiči za nejtěžší a na co je potřeba si v komunikaci s rodiči dávat pozor.

Paní ředitelka komunikaci s rodiči hodnotí jako kladnou ale nedostatečnou. Uvítala by, kdyby komunikace s rodiči byla otevřenější, kdyby byli rodiče upřímnější, dávali najevo své dojmy vůči škole a učitelům a pravidelně chodili se svými problémy. Za nejtěžší v komunikaci s rodiči považuje paní ředitelka řešení nějakého problému s rodiči, který již rodič nějakým způsobem vyřešil bez jejího vědomí. „... *přijdou mi ho prostě už jenom sdělit a já vím, že jsem prošvihla tu příležitost ten problém řešit.*“ Paní ředitelka tak nemůže daný problém vyřešit ke vzájemné spokojenosti všech. Paní ředitelka uvedla, že v komunikaci s rodiči je potřeba dávat si pozor na vyjadřování a vstřícný postoj vedoucí k pochopení rodiče, a to i v případě agresivního jednání rodiče. S tím se však paní ředitelka na dané škole nesetkala.

Otázka č. 19: Uvítala byste nějakou změnu v komunikaci s rodiči? Svůj návrh stručně popište a odůvodněte.

Devatenáctá otázka se zaměřuje na vyjádření se ke změnám v komunikaci s rodiči. Cílem bylo zjistit, zda by paní ředitelka nějakou změnu uvítala, zda si myslí, že by jí uvítali rodiče a zda mají rodiče možnost návrh na změnu vyjádřit. Také u této otázky jsme položili několik podotázek.

Paní ředitelka by uvítala to, co bylo zmíněno u předchozí otázky. Chtěla by tedy, aby rodiče její dveře vnímali jako otevřené a vyjadřovali své názory. Tato skutečnost je dle paní ředitelky rodičům neustále opakována, ale rodiče jí nevyužívají. V poslední době paní ředitelka nevyužívala anket ani dotazníku ke zjištění názorů rodičů. Dříve pomocí dotazníku zjišťovala třeba míru spokojenosti rodičů. K vyslovení svých názorů jsou však neustále vyzýváni. Své návrhy mohou projednávat také se svými zástupci v organizacích školy.

Otázka č. 20: Chtěla byste k tomuto tématu ještě něco dodat?

Dvacátá otázka byla zařazena z toho důvodu, aby paní ředitelka mohla vyjádřit svůj názor na něco, na co jsme se v průběhu nezeptali. Cílem tedy bylo dát prostor se vyjádřit.

Paní ředitelka dodala to, že by si přála docílit toho, aby za ní rodiče, kteří mají něco na srdci, vždy přišli a neřešili to s někým jiným. Aby u rodičů získala takovou důvěru, při které se nebudou bát za ní přijít.

5.3 Analýza rozhovorů s učiteli

Polostrukturovaný rozhovor s učiteli obsahoval stejné otázky jako polostrukturovaný rozhovor pro paní ředitelku. Otázky se zaměřovaly na vnímání komunikace s rodiči samotnými učiteli, na účel komunikace s rodiči a na formy komunikace s rodiči. Před zahájením všichni

učitelé souhlasili s nahráváním a přepisem rozhovoru. V závěru nahrávání jsme všem učitelům poděkovali za spolupráci. Paní učitelky odpověděly na všechny položené otázky.

Vlastní pohled respondenta na komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 1: Co si vybavíte, když se řekne komunikace s rodiči?

První otázka se zaměřuje na respondentovu představu o tématu diplomové práce. Cílem první otázky bylo, aby se respondent zamyslel nad daným tématem a vlastní představou o něm.

Dvě paní učitelky si vybavily formy komunikace, které s rodiči využívají. Odpověď paní učitelky č. 3 nás zaujala, poněvadž si pod komunikací s rodiči vybavila přátelský přístup daný malotřídní školou. *“Je to tady takové přátelské a kamarádké oproti škole ve městě.”*

Otázka č. 2: Jaký význam pro Vás má komunikace s rodiči?

Druhá otázka zjišťuje význam komunikace s rodiči pro jednotlivé učitele. Cílem druhé otázky bylo, aby se respondent zamyslel nad významem komunikace.

Paní učitelky se shodly na tom, že komunikace s rodiči má nějaký význam. Dvě paní učitelky se shodly na tom, že významem komunikace s rodiči je pro ně zejména předávání základních informací rodičům. Dle paní učitelky č. 1 však takto omezená komunikace může fungovat pouze u bezproblémových dětí. U těch problémových je pak komunikace s rodiči důležitá, aby netrpělo to dítě.

Otázka č. 3: Jste spokojená s mírou komunikace s rodiči?

Třetí otázka se zaměřuje na zjištění spokojenosti učitelů s mírou komunikace s rodiči. Cílem bylo tedy zjistit, jaká je dle učitelů míra komunikace s rodiči.

Odpovědi paní učitelek na tuto otázku byly velmi stručné a všechny se stoprocentně shodly, že jsou s mírou komunikace spokojené.

Otázka č. 4: Jste spokojená s obsahem komunikace s rodiči?

Čtvrtá otázka se zaměřuje na zjištění spokojenosti učitelů s obsahem komunikace s rodiči. Cílem tedy bylo zjistit, jak jsou učitelé spokojení s tím, co se s rodiči řeší.

Také u této otázky se všechny paní učitelky shodly, že jsou s obsahem komunikace spokojené. Paní učitelka č. 1 dodala, že s ní rodiče řeší vše, co mají na srdci. Paní učitelka č. 3 se zmínila, že by toho ráda řešila méně. *„Rodiče mají velký zájem o to, aby jejich dítě tady chodilo rádo a nemělo žádné problémy, takže proto si myslím, že řeší každou maličkost.”*

Otázka č. 5: Jak si myslíte, že komunikace s rodiči ovlivňuje žáky? Svou odpověď zdůvodněte.

Pátá otázka se zaměřuje na zjištění vlivu komunikace s rodiči na žáka. Měla za cíl zjistit názor učitelů na to, jak komunikace s rodiči ovlivňuje žáky.

Všechny paní učitelky se shodly na tom, že komunikace s rodiči žáka ovlivňuje v případě, kdy učitel upozorní na nějaký problém na straně žáka (např. nevhodné chování). Dle paní učitelek dochází v takovém případě většinou k působení dvou stran na výchovu žáka. Paní učitelka č. 3 upozornila na to, že jsou však flegmatictí žáci, které působení obou stran nijak neovlivní. Paní učitelka č. 1 dodala, že také rodič může být flegmatický, a tak na žáka zapůsobit nemusí. Paní učitelka č. 2 vliv na žáka vnímá podle řešeného, jelikož jsou kontakty, které na žáka žádný vliv nemají, a naopak kontakty, které ho nějak ovlivňují. Zmínila také vliv v rámci rodiny. „*Najednou i já jsem v té jejich rodině, nějak jsem tam probírána v té rodině.*“

Účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 6: V jakých případech většinou komunikujete s rodiči žáků z vlastní iniciativy?

Šestá otázka zjišťuje případy, v rámci kterých učitelé komunikují s rodiči sami od sebe. Cílem bylo zjistit různé případy vedoucí ke komunikaci.

Dle výpovědí paní učitelek lze soudit, že každá s rodiči komunikuje v rozdílných případech. Všechny však s rodiči komunikují zejména za účelem sdělit informace o dítěti. Paní učitelka č. 1 komunikuje s rodiči žáka zejména v případech změn chování či známek žáka, aby zjistila příčinu, či v případech potřeby posláni žáka na vyšetření. Paní učitelka č. 2 komunikuje s rodiči žáků v případech, kdy je nutné rodiče informovat o zdravotním stavu žáka. Paní učitelka č. 3 komunikuje s rodiči žáků zejména v případě průšvihů žáka nebo když je potřeba rodiče informovat o průběhu projektových dnů, „... *protože rodiče se hodně ptají, co jsme si to zase vymysleli.*“

Otázka č. 7: Která témata bývají náplní komunikace s rodiči?

Šedmá otázka zjišťuje témata, která bývají náplní komunikace s rodiči. Cílem bylo zjistit, která témata se obecně nejčastěji objevují v komunikaci školy a rodičů, které informace škola rodičům poskytuje, které informace učitelé od rodičů oceňují a které jim od nich schází. K této otázce jsme paní učitelkám položili ještě tři podotázky.

Všechny tři paní učitelky se shodly, že nejčastějším tématem v komunikaci s rodiči bývá omlouvání nepřítomností žáků ve výuce a s tím související probírané učivo. Paní učitelka č. 2 dodala také to, že často řeší necvičení žáků v tělesné výchově. Dvě paní učitelky se pak shodly, že častými tématy jsou prospěch žáků a organizace a chod školy. Paní učitelka č. 1 dodala ještě téma chování a také to, že jsou rodičům povinni poskytnout všechny informace týkající se jejich dítěte. Každá paní učitelka pak oceňovala od rodičů jiné informace. Paní učitelka č. 1 uvedla, že od rodičů oceňuje jakékoli informace s výjimkou urážek. Konkrétně zmínila zpětnou vazbu od rodičů a změny v rodině. Paní učitelka č. 2 zmínila konkrétní situaci, kterou v nedávné době

ocenila. Paní učitelka č. 3 zase oceňuje nápady a nabídky rodičů k zajištění exkurze pro žáky. Dvě paní učitelky se shodly, že jim schází informace o aktuálním či zdravotním stavu dítěte. Naopak paní učitelce č. 3 v komunikaci s rodiči nic neschází.

Otázka č. 8: S jakými rodiči komunikujete nejčastěji?

Osmá otázka se zaměřovala na typy rodičů v komunikaci se školou (např. rodič problémového žáka apod.). Cílem bylo zjistit, s jakými rodiči škola komunikuje nejčastěji.

Všechny paní učitelky dokázaly určit, s jakými typy rodičů komunikují nejčastěji. Všechny zmínily žáka a jeho problémy. Paní učitelka č. 1 uvedla, že nejčastěji komunikuje s rodiči problémových žáků, a to z iniciativy obou stran, a pak také s přehnaně starostlivými rodiči. Paní učitelka č. 2 uvedla rodiče, kteří se nemohou dostavit na třídní schůzky, ale zajímají se, a rodiče žáka, který řeší nějaký problém. Paní učitelka č. 3 naopak uvedla, že nejčastěji komunikuje s rodiči bezproblémových žáků, „... ty, které bych potřebovala, tak se nezajímají.“

Formy komunikace využívané zvolenou malotřídní školou

Otázka č. 9: Jaké formy komunikace škola rodičům nabízí?

Devátá otázka měla za cíl zjistit, které formy komunikace škola rodičům nabízí. Otázka se tedy zaměřuje na všechny formy komunikace nabízené školou.

Paní učitelky uvedly, že informace rodičům předávají prostřednictvím žákovské knížky, deníčku, e-mailu a telefonu. Dle paní učitelky č. 1 někteří rodiče stále využívají Skype, který byl využíván v době distanční výuky. Paní učitelka č. 3 pak zmínila ještě webové stránky školy a paní učitelka č. 2 osobní kontakt.

Otázka č. 10: Jaké formy komunikace s rodiči využíváte?

Desátá otázka měla za cíl zjistit, které konkrétní formy komunikace využívají jednotlivé paní učitelky ke komunikaci s rodiči.

Všechny paní učitelky se shodly na využívání telefonu. Dvě paní učitelky využívají také e-mail. Paní učitelka č. 1 využívá také deníček žáků.

Otázka č. 11: Stručně popište, jak probíhají třídní schůzky na Vaší škole.

Jedenáctá otázka se zaměřuje na třídní schůzky. Měla za cíl zjistit, jak probíhají třídní schůzky na dané škole. K této otázce jsme se paní učitelek doptali hned na několik podotázek, aby byla oblast třídních schůzek obsahově úplná.

Paní učitelka č. 1 uvedla, že si každý učitel volí typ třídní schůzky dle své potřeby, přičemž většinou si volí všechny paní učitelky kombinaci obou typů. Všechny paní učitelky nechávají rodičům na třídních schůzkách prostor na dotazy. Paní učitelka č. 1 uvedla, že délka třídních schůzek je pokaždé jiná, neboť záleží, kolik záležitostí je potřeba vyřešit a kolik rodičů má následně zájem se individuálně informovat. Délka hromadných i individuálních třídních

schůzek se u jednotlivých paní učitelek lišila. Všechny paní učitelky se však shodly na tom, že hromadné třídní schůzky netrvají déle než 1 hodinu. Individuální schůzky pak zhruba 10 minut. Paní učitelka č. 3 uvedla, že někteří rodiče mají potřebu hovořit déle, což způsobuje prodloužení třídních schůzek. Dodala také to, že si je vědoma toho, že na poslední individuální schůzku přišli všichni najednou, a tak museli na chodbě dlouho vyčkávat. Uvedla, že to do příště musí vylepšit. Všechny paní učitelky uvedly, že třídní schůzky bývají 3krát do roka (úvodní, čtvrtletní a tříčtvrtletní). Paní učitelka č. 1 dodala, že v případě potřeby se pořádají ještě schůzky další. Paní učitelky uvedly, že počet třídních schůzek je dostatečný, protože rodiče veškeré informace v průběhu dostávají jinou formou. Každá paní učitelka pak v rámci vyhovění a přínosu uvedla jiný typ třídní schůzky. Paní učitelky se shodly na tom, že rodiče na třídní schůzky pravidelně chodí a v případě, kdy přijít nemohou se omluví či se s paní učitelkou spojí. Shodly se také na tom, že jejich neúčast bývá zapříčiněna pracovními povinnostmi či zdravotním stavem. Všechny paní učitelky se shodly na tom, že se snaží třídní schůzky uzpůsobovat časovým možnostem rodičů, neboť je pořádají v neúřední dny v odpoledních hodinách tak, aby se rodiče stihli z práce dostavit. Paní učitelka č. 1 dodala, že je nikdy nepořádají v pátek. Paní učitelka č. 2 uvedla, že v případě individuálních třídních schůzek je možné si domluvit i pozdější čas. Ve všech třídách řeší paní učitelky na třídních schůzkách vesměs to stejné. Rodiče zajímá zejména dění ve škole a plánované akce a s tím související potřeba finančních prostředků. Dvě paní učitelky pak dodaly, že rodiče zajímá také to, zda bude probíhat výuka. Paní učitelka č. 1 pak ještě dodala, že rodiče řeší prospěch a chování svých dětí. Všechny paní učitelky se shodly na tom, že rodiče jsou s organizací třídních schůzek spokojeni, a to zejména pokud nemusejí dlouho čekat. Paní učitelky nevyužívají možnosti objednávání rodičů na konkrétní čas. Paní učitelka č. 1 uvedla, že to využívá v případě, kdy se nemohou rodiče dostavit na hromadnou třídní schůzku či mají potřebu řešit něco konkrétního. Paní učitelka č. 3 tuto variantu na příště zvažuje.

Otázka č. 12: Podílí se rodiče aktivně na dění ve škole? Svou odpověď zdůvodněte.

Dvanáctá otázka se zaměřuje na aktivní podílení se rodičů na dění ve škole. Cílem bylo zjistit, zda se z pohledu učitelů rodiče aktivně podílejí na dění ve škole, jakým způsobem, zda tuto možnost mají a zda se zajímají o organizace školy. Opět jsme učitelům položili několik podotázek.

Všechny paní učitelky se stoprocentně shodly na tom, že se rodiče aktivně zapojují do dění ve škole. Pokud rodiče o pomoc požádají, tak se vždy najde rodič, který pomůže. Paní učitelka č. 1 doplnila, že rodiče jsou ochotní, šikovní a nestěžují si. Paní učitelka č. 3 uvedla, že rodiče se zapojují třeba do hudebních soutěží, při kterých žáky doprovází na hudební nástroj,

do pořádání školních akcí či jako doprovod na školních výletech. „*Ted' jsme dělali čerta a Mikuláše, tak to bylo jenom z rodičů složené.*“ Dle paní učitelky č. 1 někteří rodiče netuší, že rada školy existuje, a to i přesto, že o tom byli informováni. Spolek rodičů pak podle paní učitelky č. 1 vnímají rodiče často jako organizaci, které přispějí na fungování a tím se zbaví odpovědnosti během školního roku cokoli platit. Paní učitelka č. 3 naopak dodala, že rodiče mezi sebou řeší záležitosti probírané na schůzi rady školy, jelikož se navzájem dobře znají, a tak se informace šíří rychleji. Dle paní učitelky rodiče nemají příliš zájem se do organizací školy zapojovat. „*Jen pár výjimek, ale u většiny rodičů, čím méně povinností, tím lépe pro ně.*“ Paní učitelka č. 3 větší aktivitu přisuzuje rodičům mladších žáků. Paní učitelky shledávají účel zapojení rodičů v tom, že rodiče mají zájem o školu a své dítě a mohou vyjádřit svůj vlastní názor. Dvě paní učitelky zmínily, že riziko spatřují v tom, že rodiče se někdy chtějí podílet až moc, čímž následně zasahují do práce učitelů. Paní učitelka č. 3 uvedla, že rizikem je prostředí malé školy, které způsobuje rychlé roznesení informací. „*Je to tady rychlejší jak počasí.*“

Otázka č. 13: Pořádáte pro rodiče a veřejnost společenské události/akce?

Třináctá otázka se zaměřuje na společenské události pořádané školou. Cílem bylo zjistit, zda škola tyto události pořádá, o jaké společenské události se jedná, zda o ně mají rodiče zájem, zda jsou o nich informováni a jaký je účel těchto událostí. Opět jsme položili několik podotázek.

Všechny paní učitelky se shodly na tom, že škola pořádá akce různého druhu pro rodiče i veřejnost. Všechny paní učitelky si vybavily každoroční rozsvěcování vánočního stromečku a příjezd Mikuláše. Dvě paní učitelky pak uvedly ještě pořádání besídek a dílniček, na které nemá veřejnost přístup. Paní učitelka č. 3 dodala ještě maškarní ples. Některé společenské události pak dle paní učitelky č. 1 pořádají společně s obcí. Všechny paní učitelky se stoprocentně shodly na tom, že rodiče o tyto události jeví zájem. Všechny paní učitelky se shodly na tom, že rodiče o daných událostech informují s dostatečným předstihem a různými způsoby. Zpravidla vkládají lísteček do deníčků žáků a sdílí danou událost na webových stránkách školy. Na větší události dostávají vytištěné letáčky s pozvánkou. „*Na webu, pokud vím, tak tam je to tak, že jak se ví termín akce, tak to tam je.*“ Dle paní učitelky č. 2 je tedy pouze na rodičích, zda si dané informace dohledají. „*... já už nezajistím to, aby se na ten web či do toho deníčku podívali. Ale informace určitě mají.*“ Všechny paní učitelky se shodly na tom, že tyto akce vedou k upevnění vztahů mezi školou a rodinou. Dvě paní učitelky se shodly na tom, že rodiče jsou zpravidla na těchto akcích uvolněnější a hovor s nimi je jiný než ve škole. „*... taková situace, kdy nás neberou už tolik jako učitele, ale jako další lidi.*“ Paní učitelka č. 3 uvedla, že také děti se na těchto akcích chovají jinak. Dle paní učitelky č. 1 je přínosem také prezentace dětí a školy.

Otázka č. 14: Potkáváte se s rodiči mimo školu? Pokud ano, oslovují Vás zde, aby s Vámi probrali záležitosti školy?

Čtrnáctá otázka se zaměřuje na setkávání učitelů s rodiči mimo prostory školy. Cílem bylo zjistit, zda dochází k řešení školních záležitostí mimo školu a zda by paní učitelky uvítaly a shledaly smysl návštěvy rodiny žáka. Součástí této otázky bylo několik podotázek.

Všechny paní učitelky uvedly, že nejsou místní, a tak se málokdy stává, že se s rodiči potkají mimo školu či událost školy. Paní učitelka č. 1 uvedla, že když se tak stane, většinou se pouze slušně pozdraví a krátce si neformálně pohovoří. Pouze výjimečně takto řeší školní záležitosti. Naopak paní učitelka č. 3 uvedla, že pokud se s rodiči potká mimo školu, rodiče mají tendenci za ní jít a záležitosti školy řešit. Žádná z paní učitelek nevyužívá možnosti navštěvovat rodinu žáka doma. Paní učitelky se shodly také na tom, že by neměly zájem rodinu žáka doma navštívit. „... *člověk to, co nevidí, tak neřeší.*“ Shodly se na tom, že v rodině se nejedná o neutrální prostředí a rodiče by v něm mohli mít jistou převahu a dovolit si více než ve škole. „... *já bych se tam cítila jako vetřelec. Je to prostě jejich soukromí. Něco, co já nemám vidět.*“ Dvě paní učitelky se shodly, že by díky tomu mohly vidět, jak funguje ta rodina, v jakém zázemí dítě žije a jak se dítě chová v domácím prostředí. Paní učitelka č. 1 by smysl takové návštěvy viděla zejména u problémové rodiny. Uvedla však, že si obrázek o rodinném zázemí udělají díky upřímnosti žáků. Pro paní učitelku č. 2 by návštěva měla smysl v případě nemohoucího či nemocného dítěte v rámci nějaké konzultace s ním.

Otázka č. 15: Nabízíte rodičům informace o dění ve škole i jinak než prostřednictvím komunikace s nimi?

Patnáctá otázka se zaměřuje na formy komunikace, které nejsou závislé na přímé komunikaci s rodiči. Cílem bylo zjistit, zda škola tyto formy komunikace rodičům nabízí. Učitelům jsme položili také jednu podotázku.

Paní učitelky zmínily, že škola poskytuje rodičům informace skrze webové stránky školy, Facebook, nástěnky, obecní zpravodaj a fotky na webové stránce rajce.net. Paní učitelka č. 1 dodala ještě ohlašování společných akcí školy s obcí rozhlasem. Všechny paní učitelky se shodly na tom, že tyto platformy jsou přehledné a aktuální. Paní učitelka č. 3 uvedla, že každá paní učitelka má na starost jednu z těchto platforem.

Klíčové/nehodné formy komunikace mezi malotřídní školou a rodiči z pohledu učitelů

Otázka č. 16: Které formy komunikace s rodiči preferujete? Svou odpověď zdůvodněte.

Šestnáctá otázka se zaměřuje na paní učitelkami preferované formy komunikace s rodiči. Cílem bylo zjistit, které formy vyhovují jednotlivým učitelům a které jsou z jejich pohledu efektivní. Na tuto otázku téměř všechny paní učitelky odpověděly již v otázce č. 10. Všechny mi však svou odpověď ochotně zopakovaly. Součástí byla také jedna podotázka.

Jednotlivé formy komunikace se u některých paní učitelek opakovaly. Objevily se však také rozdílné preference. Paní učitelky zmiňovaly preferenci telefonické komunikace, jelikož zastávají názor, že je tato forma komunikace rychlá a nevznikají v ní žádná nedorozumění, která mohou vzniknout písemnou formou komunikace. Dále zmiňovaly preferenci e-mailu v případě předávání informací či řešení méně závažného problému. V předávání informací pak paní učitelka č. 3 upřednostňuje webové stránky školy, protože je toho názoru, že rodiče navštěvují častěji než e-mail. U řešení závažnějších problémů upřednostňuje paní učitelka č. 1 osobní kontakt. Dvě paní učitelky se shodly, že efektivní je telefonická komunikace, poněvadž přes telefon rodiče málokdy dokáží říct ne. Dále k neefektivnějším formám řadily e-mail a osobní kontakt. Paní učitelka č. 3 pak zmínila, že v komunikaci s veřejností je efektivní obecní zpravodaj.

Otázka č. 17: Které formy komunikace vůbec nevyužíváte? Z jakého důvodu je nevyužíváte?

Sedmnáctá otázka se zaměřuje na paní učitelkami nevyužívané formy komunikace s rodiči. Cílem bylo zjistit, které formy jednotlivé paní učitelky nevyužívají a které jsou z jejich pohledu problematické. Součástí této otázky byla také jedna podotázka.

Paní učitelka č. 1 uvedla, že využívá všechny nabízené formy komunikace. Paní učitelka č. 2 uvedla, že zatím nevyužila e-mail, protože vše řešila jinou formou. Paní učitelka č. 3 nevyužívá Facebook, neboť její má na starost jiná paní učitelka. Paní učitelky uvedly, že problematicky se jim jeví písemná komunikace, a to e-mail nebo zprávy v deníčkách, jelikož rodiče se za tuto formu často schovávají a jsou schopni napsat i to, co by osobně učiteli neřekli. Paní učitelka č. 1 uvedla, že při písemné komunikaci nevidí, v jakém rozpoložení se rodič nachází. Paní učitelka č. 3 pak uvedla, že si žáci daný vzkaz do deníčku nenalepí či ho ztratí, a tím pádem ho nedoručí rodičům. Překvapilo nás, že škola nevyužívá elektronickou žákovskou knížku, kterou by paní učitelka č. 3 ráda nahradila vzkazy v deníčkách. *„Tam je jasné, že jsem to tam vložila, že si to ten rodič přečetl a že to tam bylo doručeno. Můžu to zpětně doložit a nemůže se někdo vymlouvat, že to nevěděl.“* Paní učitelka k elektronické žákovské knížce dodala ještě to, že škola ji dříve měla, ale následně ji zrušila, *„... což si myslím, že je krok zpět.“*

Závěrečné otázky

Otázka č. 18: Jak byste ohodnotila komunikaci s rodiči?

Osmnáctá otázka se zaměřuje na subjektivní hodnocení komunikace s rodiči učiteli. Cílem bylo zjistit, jak jsou jednotlivé paní učitelky s komunikací s rodiči spokojené. Doplňující otázky se zaměřovaly na zjištění toho, co paní učitelky považují v komunikaci s rodiči za nejtěžší a na co je potřeba si v komunikaci s rodiči dávat pozor.

Všechny paní učitelky se shodly na tom, že je komunikace s rodiči výborná. Paní učitelka č. 2 to přisuzovala tomu, že rodiče jsou slušní. Paní učitelka č. 1 dodala, že rodiče neprodleně reagují na její podněty. Za nejtěžší v komunikaci považují jednotlivé paní učitelky sdělit rodičům nevhodné chování žáka či nějaké zranění žáka, zvolit vhodnou formu komunikace, zvolit v písemné komunikaci takovou formu, která bude rodičům srozumitelná a nebude vyvolávat další otázky a najít s rodiči společnou cestu. „*Naladit ho na naši vlnu.*“ Všechny paní učitelky se shodly na tom, že v komunikaci s rodiči je potřeba při řešení nějakého problému žáka či při sdělování něčeho negativního neútočit a neobviňovat rodiče, být milý, slušný a volit vhodná slova a dát najevo zájem a pochopení problém řešit. Paní učitelka č. 3 ještě dodala, že při písemné komunikaci je potřeba si dávat pozor na formulaci a chyby.

Otázka č. 19: Uvítala byste nějakou změnu v komunikaci s rodiči? Svůj návrh stručně popište a odůvodněte.

Devatenáctá otázka se zaměřuje na vyjádření se ke změnám v komunikaci s rodiči. Cílem bylo zjistit, zda by paní učitelky nějakou změnu uvítaly, zda si myslí, že by jí uvítali rodiče a zda mají rodiče možnost návrh na změnu vyjádřit. Byly položeny také podotázky.

Dvě paní učitelky se shodly na tom, že žádná změna není potřeba. Paní učitelka č. 3 uvedla, že by uvítala zavedení elektronické žákovské knížky. Tuto změnu by však dle paní učitelky neuvítali rodiče. Dvě paní učitelky se pak shodly také na tom, že rodiče by žádnou změnu neuvítali. „*Zatím se ke mně nedostalo nic o tom, že by měli málo prostředků.*“ Paní učitelka č. 2 zase měla pocit, že někteří rodiče by uvítali, kdyby se s ní mohli scházet každý týden. Paní učitelka č. 1 uvedla, že poskytuje rodičům možnost vyjádřit návrh na změnu. Uvedla, že vždy podnět rodičů zváží a když je to možné tak i zrealizuje. Dle paní učitelky č. 1 využívala škola dotazníky či ankety v době distanční výuky. Paní učitelka č. 2 uvedla, že ankety či dotazníky ke zjištění názorů rodičů ve své třídě využívá. Paní učitelky se shodly na tom, že názory rodičů jsou vnímány pozitivně. Vyvolává to v nich pocit, že rodiče chtějí spolupracovat a že se o školu zajímají. Paní učitelka č. 3 dodala, že každý návrh rodičů společně s vedením i ostatními paní učitelkami projednávají.

Otázka č. 20: Chtěla byste k tomuto tématu ještě něco dodat?

Dvacátá otázka byla zařazena z toho důvodu, aby paní učitelky mohly vyjádřit svůj názor na něco, na co jsme se v průběhu nezeptali. Cílem tedy bylo dát prostor se vyjádřit.

Žádná paní učitelka už neměla potřebu k tématu něco dodávat.

5.4 Analýza rozhovorů s rodiči

Polostrukturovaný rozhovor s rodiči obsahoval obdobné otázky jako polostrukturovaný rozhovor pro paní ředitelku a učitele. Jediný rozdíl lze shledat v otázce č. 8. Otázky se zaměřovaly na vnímání komunikace se školou samotnými rodiči, na účel komunikace se školou a na formy komunikace se školou. Před zahájením všichni rodiče souhlasili s nahráváním a přepisem rozhovoru a se zachováním anonymity. V závěru nahrávání jsme všem rodičům poděkovali za spolupráci.

Vlastní pohled respondenta na komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 1: Co si vybavíte, když se řekne komunikace se školou?

První otázka se zaměřuje na respondentovu představu o tématu diplomové práce. Cílem první otázky bylo, aby se respondent zamyslel nad daným tématem a vlastní představou o něm.

Téměř všichni rodiče si pod komunikací se školou představili předávání informací různého druhu. Někteří rodiče pak dodali také komunikaci s třídním učitelem či vedením školy. Část rodičů si pak pod tímto pojmem představila konkrétní formy komunikace, které se školou využívají. Pro rodiče č. 2 představuje pak komunikace ještě zpětnou vazbu.

Otázka č. 2: Jaký význam pro Vás má komunikace se školou?

Druhá otázka zjišťuje význam komunikace se školou pro jednotlivé rodiče. Cílem druhé otázky bylo, aby se respondent zamyslel nad významem komunikace.

Pro všechny rodiče má komunikace se školou důležitý význam. Všichni rodiče, kteří svou odpověď rozvinuli, se zmínili o tom, že má pro ně komunikace se školou zejména informativní charakter v podobě získávání zpětné vazby a potřebných informací o dítěti a škole.

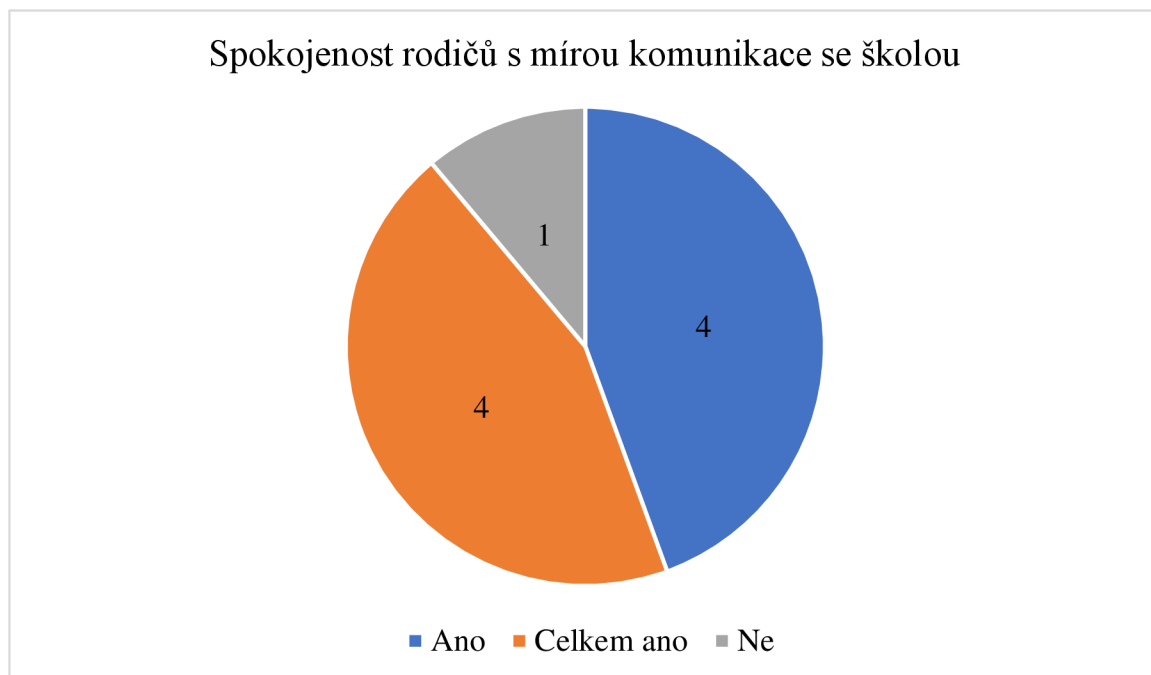
Otázka č. 3: Jste spokojený(á) s mírou komunikace se školou?

Třetí otázka se zaměřuje na zjištění spokojenosti rodičů s mírou komunikace se školou. Cílem tedy bylo zjistit, jaká je dle rodičů míra komunikace se školou. Odpovědi na tuto otázku, jsme pro lepší přehlednost zpracovali do tabulky a grafu.

Ano	4
Celkem ano	4
Ne	1

Tabulka 3: Spokojenost rodičů s mírou komunikace se školou

Spokojenost rodičů s mírou komunikace se školou

Graf 2: Spokojenost rodičů s mírou komunikace se školou

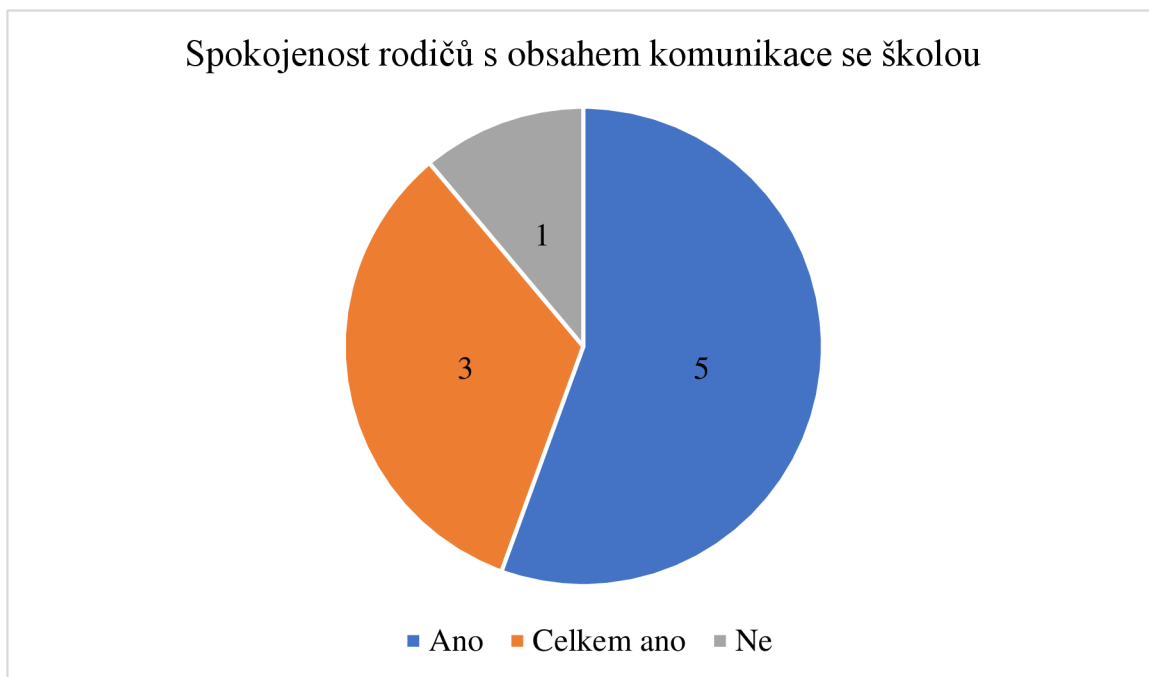
V tabulce č. 3 a grafu č. 2 můžeme vidět, že rodiče jsou s mírou komunikace se školou převážně spokojeni. Pouze rodič č. 3 se vyjádřil negativně. Čtyři rodiče pak neuvedli jasné ano. Jejich odpověď vždy obsahovala slova jako asi, docela, do určité míry apod. Rodič č. 3, který se vyjádřil negativně, dodal, že by ta informovanost ze strany školy mohla být větší. Stejného názoru byl také rodič č. 1, který by uvítal častější informování písemnou formou. Rodiče č. 5 a č. 7 uvedli, že v případě nedostatečnosti informací není problém se školy doptat na doplnění. Rodič č. 2 je naopak rád, že ze strany školy není neustále obtěžován velkým množstvím zpráv.

Otázka č. 4: **Jste spokojený(á) s obsahem komunikace se školou?**

Čtvrtá otázka se zaměřuje na zjištění spokojenosti rodičů s obsahem komunikace se školou. Cílem tedy bylo zjistit, jak jsou rodiče spokojeni s tím, co se se školou řeší. Odpovědi na tuto otázku, jsme pro lepší přehlednost zpracovali do tabulky a grafu.

Ano	5
Celkem ano	3
Ne	1

Tabulka 4: Spokojenost rodičů s obsahem komunikace se školou

Graf 3: Spokojenost rodičů s obsahem komunikace se školou

V tabulce č. 4 a grafu č. 3 můžeme vidět, že rodiče jsou s obsahem komunikace se školou převážně spokojeni. Můžeme zde vidět, že naopak od spokojenosti s mírou komunikace se školou, je zde více rodičů, kteří jsou s obsahem naprosto spokojeni. Pouze rodič č. 3 se opět vyjádřil negativně. Tři rodiče pak neuvedli jasné ano. Jejich odpověď opět obsahovala slova jako asi, celkem apod. Rodič č. 3, který se vyjádřil negativně dodal, že občas nejsou informace dostatečně vysvětleny a dochází tak ke zmatkům. Také rodič č. 6 uvedl, že občas by ta komunikace mohla být obsáhlejší. Rodiče č. 5 a č. 7 se shodli na tom, že obsah informací je stručný a jasný. Rodič č. 5 dodal ještě to, že v případě nejasností je možné se školy doptat.

Otázka č. 5: Jak si myslíte, že komunikace se školou ovlivňuje Vaše dítě? Svou odpověď zdůvodněte.

Pátá otázka se zaměřuje na zjištění vlivu komunikace se školou na žáka. Měla za cíl zjistit názor rodičů na to, jak komunikace se školou ovlivňuje žáky.

Otázka č. 5 byla pro mnoho rodičů oříškem. Většina rodičů měla prvně pocit, že jejich komunikace se školou na dítě žádný přímý vliv nemá. Následně po zamyšlení však rodiče možné vlivy uvedli. Dva rodiče se shodli na tom, že komunikace rodiče se školou může mít na dítě vliv v případě, kdy učitel upozorní rodiče na nějaké problém žáka (např. nevhodné chování), protože rodič následně situaci s dítětem řeší. Rodiče č. 2 a č. 3 dodali, že právě v případě problémů žáka, to může být pro to dítě nepříjemné. Rodič č. 2 naopak zmínil, že pozitivní vliv na dítě může mít komunikace školy a rodiny v případě, kdy rodič se školou komunikuje a spolupracuje. Rodič č. 6 naopak zmínil, že jeho návrhy či námítky vůči škole

mohou mít negativní dopad na dítě, a to z toho důvodu, že se může změnit přístup učitelů k němu. Tři rodiče se shodli na tom, že komunikace školy s rodiči ovlivňuje vztahy rodiče s dítětem a učí dítě předávat informace mezi školou a rodiči. Dítě se dle nich učí komunikovat. „*Je tam větší důvěra ... můžu tomu dítěti vlastně více pomoci, když vím, co se děje v té škole.*“

Účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 6: V jakých případech většinou komunikujete se školou z vlastní iniciativy?

Šestá otázka zjišťuje případy, v rámci kterých rodiče komunikují se školou sami od sebe. Cílem bylo zjistit různé případy vedoucí ke komunikaci.

Rodiče uvedli, že se školou nejčastěji hovoří v případě zdravotního problému dítěte za účelem omluvy dítěte, získání potřebných úkolů a odhlášení obědů. Rodič č. 1 pak dodal také komunikaci týkající se objednání dítěte do poradny. „*No já se přiznám, že z vlastní iniciativy až tak moc nekomunikuji ... že bych patřila do té skupiny rodičů, co řeší každý neúspěch, tak to ne.*“ Dále rodiče uvedli, že se školou z vlastní iniciativy komunikují za účelem zjištění dění ve škole a dovysvětlení nesrozumitelných informací. Rodiče č. 3 a č. 4 hovoří o problémech na straně žáka a rodič č. 8 hovoří o nespokojenosti se školou či problémech doma.

Otázka č. 7: Která témata bývají náplní komunikace se školou?

Sedmá otázka zjišťuje témata, která bývají náplní komunikace se školou. Cílem bylo zjistit, která témata se obecně nejčastěji objevují v komunikaci školy a rodiny, které informace rodiče od učitelů oceňují, které jim od nich naopak schází a o která stojí. K této otázce jsme rodičům položili ještě tři podotázky.

Všichni rodiče se shodli na tom, že převážně se všechny informace týkají přímo dítěte nebo pak plánů školy (např. výlety). Témat týkajících se přímo dítěte zmiňovali rodiče několik. Nejčastějším tématem je dle nich prospěch a vzdělávání dítěte, problémy dítěte ve škole, zdravotní problémy dítěte a informace týkající se učiva a docházky. Téměř všichni rodiče se pak shodli na tom, že k nejčastějším tématům patří informování o budoucích plánech školy. „*Někdy je to třeba i jakoby zmatečné, že člověk úplně neví, jak to pochopit, že musíme třeba mezi rodiči se potom domluvit, jak kdo to chápe a vyvodit si nějaký závěr.*“ Pro rodiče č. 7 jsou témata nadcházejících plánů důležitá. Rodiče uváděli, že s plány školy často přichází informace o finančních nákladech. „*Poměrně častá informace, kolik je třeba zaplatit a kdy je třeba zaplatit.*“ Poté rodiče uvedli, že škola dodává ještě informace o potřebných pomůckách. Rodiče ze strany školy oceňují zejména informace související s dítětem. Rodiče oceňují zejména informace o vzdělávání a chování žáka. „*My jsme měli letos vlastně i období bez známek, tak to už jsem vůbec nevěděli.*“ Rodič č. 2 pak ocenil přístup jedné z bývalých paní

učitelek, která dokázala objektivně zhodnotit situaci a rodičům předat i negativní hodnocení dítěte, avšak formou, která nebyla vytykávat vůči rodičům, a dostatečnou informovanost o nadcházejících plánech školy. Rodiče č. 4 a č. 7 se pak zmínili, že ze strany školy oceňují všechny informace. „*Hlavně, ať je pořádně všechno vysvětleno.*“ Rodič č. 5 k tomu dodal to, že oceňuje, že je těch informací velké množství. Rodič č. 3 oceňuje přístup učitelů k předávání informací na třídních schůzkách. Rodiče chtějí se školou řešit všechna důležitá témata. Některým rodičům ze strany školy žádné informace neschází. „*Já to tak jakože neberu, že schází, já totiž, když mám nějaký problém, tak zvednu telefon a zavolám.*“ Rodičům pak zpravidla schází některé informace týkající se jejich dítěte, zejména informace o začlenění se dítěte do kolektivu či negativní informace o dítěti. Rodiči č. 4 schází informace o mimoškolních aktivitách. Rodič č. 6 by uvítal v každém čtvrtletí souhrnný dokument o škole a dítěti písemnou formou. Rodič č. 2 zmínil, že v nedávné době se na škole objevila šikana, která dle jeho názoru nebyla dostatečně prodiskutována.

Otázka č. 8: Dokážete na základě komunikace se školou pomoci dítěti s domácí přípravou?

Osmá otázka se zaměřovala na to, zda dokáží rodiče na základě komunikace se školou pomoci svému dítěti s domácí přípravou. Cílem bylo zjistit, zda jsou informace od školy dostatečné a srozumitelné a jakou formou jsou jim tyto informace sdělovány. Součástí této otázky bylo také několik podotázek.

Všichni rodiče se shodli na tom, že jsou schopni na základě komunikace se školou pomoci dítěti s domácí přípravou. Většina z nich zmínila, že s dítětem doma běžně domácí úkoly vypracovávají. Rodiče si chválili přehlednost a aktuálnost probíraného učiva na webových stránkách školy. Rodič č. 2 však uvedl, že ne vždy učitelé poctivě doplňují informace o učivu na webové stránky školy. Rodič č. 5 si chválil, že v případě onemocnění dítěte, učitelé předávají dostatečné množství informací o probíraném učivu. Rodiče se zmínili o tom, že k domácí přípravě mají informací dost, ale uvítali by více průběžných informací o vzdělávání svého dítěte, aby se mohli v domácí přípravě na dané nedostatky zaměřit. Rodič č. 1 dodal, že souhrnnější informace o vzdělávání dítěte a následné potřebné domácí přípravě jsou předávány pouze na třídních schůzkách. „*Ty informace nejsou jako žádné, víme jen, co máme udělat za úkol, ale až do těch třídních schůzek se nedozvíme nic, pokud neotevřeme sami sešit a nevidíme třeba nějakou katastrofu.*“ Rodiče se shodli na tom, že informace k domácím úkolům a k domácí přípravě jsou jim sdělovány zejména prostřednictvím deníčků dětí a webových stránek školy. Rodič č. 8 pak dodal, že někdy jsou jim informace sdělovány e-mailem. Rodiče se shodli na tom, že informace, které si žáci zapisují do deníčku sami bývají občas

nesrozumitelné. Rodiče se tak shodli na tom, že informace o domácí přípravě jsou přehlednější na webových stránkách školy.

Formy komunikace využívané zvolenou malotřídní školou a rodiči

Otázka č. 9: Jaké formy komunikace se vyskytují na škole, kterou Vaše dítě navštěvuje?

Devátá otázka měla za cíl zjistit, které formy komunikace škola rodičům nabízí. Otázka se tedy zaměřuje na všechny formy komunikace nabízené školou.

Forem komunikace nabízených školou zmínili rodiče hned několik. Většina z nich si vzpomněla na více nabízených forem a velmi často se jejich odpovědi shodovaly. Všichni rodiče uvedli komunikaci formou e-mailu. Následně rodiče nejvíce zmiňovali deníčky žáků, webové stránky školy, telefon, osobní setkání, žákovskou knížku a třídní schůzky. Rodič č. 1 pak jako jediný uvedl Facebook, rodič č. 7 WhatsApp a rodič č. 9 obecní zpravodaj.

Otázka č. 10: Jaké formy komunikace se školou využíváte?

Desátá otázka měla za cíl zjistit, které konkrétní formy komunikace využívají jednotliví rodiče ke komunikaci se školou.

U této otázky rodiče zmínili vesměs všechny formy komunikace, které zazněly v předchozí otázce. Téměř všichni rodiče využívají více než jednu formu komunikace. Většina rodičů využívá ke komunikaci se školou e-mail. Následně pak rodiče využívají deníček žáka, do kterého píšou informace pro paní učitelku, telefon, prostřednictvím kterého volají nebo píší SMS zprávy, a osobní setkání s učitelem či vedením školy. „*Mám nejraději nějakou takovou moderní e-mailovou komunikaci, ideálně SMS zprávy, ať nemusím volat. Cítím se vždycky, že obtěžuji.*“ Rodič č. 3 jako jediný zmínil webové stránky školy a rodič č. 4 pak zmínil setkání na třídních schůzkách.

Otázka č. 11: Navštěvujete třídní schůzky? Svou odpověď zdůvodněte.

Jedenáctá otázka se zaměřuje na třídní schůzky. Měla za cíl zjistit, jak probíhají třídní schůzky na dané škole. K této otázce jsme se rodičů doptali hned na několik podotázek, aby byla oblast třídních schůzek obsahově úplná.

Všichni rodiče se stoprocentně shodli na tom, že navštěvují třídní schůzky. Vždy alespoň jeden z rodičů. Důvodů, proč je navštěvují, uvedli hned několik. Zmínili povinnost, informovanost, zájem o školu i dítě, zpětnou vazbu, možnost osobní a individuální konzultace a poznání rodičů i učitelů. Rodič č. 7 uvedl, že pokud se koná pouze individuální třídní schůzky, tak na ní nechodí, neboť v případě, kdy nemá, co s učitelem řešit, tak nechce zbytečně obtěžovat. Rodič č. 2 uvedl, že průběh třídních schůzek se odvíjí od konkrétního učitele i třídy. Dle výpovědí rodičů soudíme, že škola zpravidla pořádá kombinaci obou typů třídních schůzek.

Rodiče uváděli, že si nevybavují, zda bývají čistě individuální třídní schůzky. Uváděli tedy, že spíše nemají možnost objednat se na konkrétní čas, protože ty individuální navazují na ty hromadné. Rodič č. 5 si však myslí, že by bylo možné se po domluvě s paní učitelkou objednat na konkrétní čas. Rodiče č. 7 a č. 9 pak dodali, že tato možnost dříve byla, ale nejsou si jistí, zda je stále. Rodič č. 8 uvedl, že mají možnost se na individuální třídní schůzky objednat. Odpovědi na otázku, který typ jim vyhovuje více, se rozcházel. Tři rodiče se shodli na tom, že jim vyhovuje ta individuální třídní schůzka, poněvadž je pro ně důležité řešit ty konkrétní záležitosti. Rodiče č. 1 a č. 3 uvedli, že tu hromadnou třídní schůzku by šlo nahradit nějakým lístečkem s informacemi. Tři rodiče se pak shodli na tom, že jim vyhovuje kombinace obou těchto typů, jelikož oba typy mají něco pozitivního. Jeden rodič pak uvedl, že mu více vyhovují ty hromadné třídní schůzky, protože na těch individuálních nemá mnohdy co řešit. Pro většinu rodičů jsou přínosnější individuální třídní schůzky, protože mohou řešit konkrétně své dítě. Pro rodiče č. 7 jsou pak přínosnější hromadné třídní schůzky, protože považuje za důležité hromadně sdělované informace a umožňuje mu to vyslechnout si názor ostatních rodičů a k dané skutečnosti se vyjádřit. Tohoto názoru je také rodič č. 2. *„Ty individuální si myslím, že jsou spíše, když je nějaký problém přímo s dítětem.“* Pro rodiče č. 2 a č. 4 je pak přínosná kombinace obou zmíněných typů, protože hromadné jsou přínosem vždy a individuálně je taky někdy potřeba něco projednat. Rodiče si nebyli zcela jistí kolikrát ročně třídní schůzky jsou. Shodli se však na tom, že bývají v průměru asi 3krát-4krát za rok. Všichni uváděli, že bývají úvodní a následně čtvrtletní. Rodiče č. 3 a č. 4 uvedli, že bývají pouze 2krát nebo 3krát ročně. Většina rodičů se shodla na tom, že roční počet třídních schůzek jim vyhovuje, jelikož informace jsou jim během roku poskytovány i jinou formou. Rodič č. 3 by uvítal, kdyby se konalo více individuálních třídních schůzek. Rodič č. 4 by schůzky uvítal v úvodu a poté v každém čtvrtletí. Rodič č. 6 by taktéž uvítal větší počet třídních schůzek, dle něj by se to mělo odvíjet dle řešených záležitostí. Rodič č. 7 naopak uvedl, že by jich klidně mohlo být méně. Všichni rodiče se shodli na tom, že třídní schůzky trvají zhruba 30-60 minut. Rodič č. 7 dodal, že záleží na typu třídní schůzky a projednávaných záležitostech. *„Teď jsme měli schůzku a ta trvala asi tak 15 minut, byla to fakt rychlovka. Ale jako nemám s tím problém, prostě bylo řečeno to nejnmutnější a nějak se to nenatahovalo.“* Rodič č. 8 uvedl, že na individuální třídní schůzce mají učitelé vyhrazeno na každého rodiče 15 minut. Rodiče uvedli, že časová dotace jim vyhovuje. Rodič č. 5 uvedl, že v případě, kdy je potřeba něco probrat, tak učitel diskuzi nepřerušuje a nechá dostatek času na projednání. Všichni rodiče se shodli na tom, že třídní schůzky jsou pořádány v čase, který je jim vzhledem k pracovní době dostupný. Rodič č. 7 uvedl, že jsou pořádány v úterý a rodič č. 8 dodal, že jsou pořádány tak, aby to lidé z práce stíhali.

Otázka č. 12: Podílíte se aktivně na dění ve škole? Svou odpověď zdůvodněte.

Dvanáctá otázka se zaměřuje na aktivní podílení se rodičů na dění ve škole. Cílem bylo zjistit, zda se rodiče aktivně podílejí na dění ve škole, jakým způsobem, zda tuto možnost mají, zda se zajímají o organizace školy a jaký to má smysl. V rámci této otázky jsme rodičům položili několik podotázek.

Musím říct, že nás překvapilo, kolik rodičů je vůči škole aktivních. Čtyři rodiče uvedli, že se aktivně na dění ve škole nepodílí. Z toho však dva rodiče uvedli, že by neměli problém se ve škole podílet, avšak škola je neoslovila. „*Tady si ta škola žije hodně pro sebe.*“ Také rodič č. 6 uvedl, že ze strany školy k podílení se nepřichází podněty. Rodič č. 9 uvedl, že se snaží angažovat v pomoci přípravy různých pomůcek na projekty dětí. Pět rodičů pak uvedlo, že se nějakým dílem podílí aktivně na dění ve škole. Čtyři z nich byli rodiče, kteří jsou součástí nějaké organizace školy. Jeden z rodičů je členem rady školy a zbylí se potom aktivně podílí na fungování spolku rodičů. Rodič č. 8 se potom podílí zejména při pořádání různých tvořivých dílniček. Rodič č. 6 pak uvedl, že je možnost pro školu zorganizovat nějakou exkurzi (např. ve firmě). Sám uvedl, že má v plánu jednu takovou exkurzi zorganizovat. Z odpovědí rodičů soudíme, že se celkem zajímají o organizace školy. Rodiče se sice neúčastní zasedání rady školy, ale většina rodičů do ní volila. Všichni rodiče také podpořili spolek rodičů svým příspěvkem. Rodiče uváděli různé účely jejich zapojení do dění ve škole. Všechny odpovědi však směřovaly k podpoře školy nebo dítěte. Rodiče angažovaní v rámci spolku rodičů zmiňovali zejména možnost ovlivnit kulturní akce, exkurze a další aktivity žáků. „*Doplnit to vzdělávání ještě o nějakou tu kulturně-společenskou stránku.*“ Taky ostatní rodiče zmiňovali, že mohou díky svému podílu poskytnout žákům větších rozhled v podobě různých aktivit. Rodič č. 1 uvedl možnost vznášet vlastní nápady a náměty. Dodal však, že o ty škola nejeví zájem. Rodič č. 6 doplnil to, že díky svému podílu má větší přehled o dění ve škole a lepší zpětnou vazbu.

Otázka č. 13: Účastníte se školních akcí? Svou odpověď odůvodněte.

Třináctá otázka se zaměřuje na společenské události pořádané školou. Cílem bylo zjistit, zda se rodiče těchto událostí účastní, o jaké společenské události se jedná, zda jsou o nich informováni a jaký je účel těchto událostí. Opět jsme položili několik podotázek.

Všichni dotazovaní rodiče se stoprocentně shodli na tom, že se pravidelně účastní školních akcí pro rodiče a veřejnost. Všichni rodiče uvedli, že se snaží zúčastnit všech pořádaných akcí, a to z toho důvodu, že se těchto akcí chtějí účastnit jejich děti a chtějí také školu a své dítě podpořit. Někteří rodiče pak uvedli, že školních dílniček se účastní pouze v případě, že jim to časově vyhovuje a dítě o ně má zájem. Následně jsme se rodičů ptali, jaké

akce škola pořádá. Rodiče si vesměs vybavovali ty zrovna aktuální. Odpovědi rodičů se poměrně dost shodovaly. Téměř všichni rodiče zmínili besídky školy (Vánoční a ke Dni matek), rozsvěcování vánočního stromečku a příjezd Mikuláše, vánoční jarmark a maškarní ples pro děti. Pouze pro rodiče s dětmi pak škola pořádá dle rodičů dílničky různého druhu (např. keramika). Rodič č. 7 pak zmínil, že škola pořádá pro žáky a jejich rodiče pasování na čtenáře a loučení s páťáky. „*Takové ty milníky v životě toho dítěte na té škole.*“ Rodič č. 9 pak zmínil, že žáci vystupují na vítání občánků. Dále rodič č. 9 zmínil, že je možné žáky podpořit při sportovních aktivitách. Rodič č. 9 uvedl, že si myslí, že škola pořádá spoustu akcí tohoto druhu. Naopak rodič č. 1 měl pocit, že je těchto akcí málo. Rodič č. 3 pak zmínil, že spoustu akcí bylo v posledních letech kvůli epidemii COVID-19 zrušeno. Všichni rodiče se shodli na tom, že o školních akcích jsou informováni s dostatečným předstihem a formou nějaké pozvánky, většinou formou lístečku v deníčku, informací na webové stránce školy nebo na vývěsce školy. Rodiče se vesměs shodovali v tom, že tyto události mají za cíl podpořit školu, učitele, děti i vzájemné vztahy mezi jednotlivými aktéry. Rodiče pak uvedli také to, že mohou vidět, co se děti za dané období naučily. Jedná se dle nich tedy o prezentaci školy a dětí. Většina rodičů uvedla také to, že na takto malé obci se může díky těmto akcím kolem školy utvářet určitá komunita. Někteří rodiče pak zmínili také potěšení své či jejich dětí.

Otázka č. 14: Potkáváte se s učiteli mimo školu? Pokud ano, oslovujete zde učitele, abyste s ním probral(a) záležitosti školy? Svou odpověď zdůvodněte.

Čtrnáctá otázka se zaměřuje na setkávání rodičů s učiteli mimo prostory školy. Cílem bylo zjistit, zda dochází k řešení školních záležitostí mimo školu a zda by rodiče uvítali a shledali smysl návštěvy učitele u nich doma. Opět jsme položili několik podotázek.

Někteří rodiče uvedli, že se mimo školu s učiteli potkávají, někteří naopak uvedli, že ne. Téměř všichni rodiče se shodli na tom, že záležitosti školy mimo prostředí školy s učiteli neřeší, jelikož respektují jejich osobní volno. „*Tady toto jsou věci, které se mají řešit v soukromí na půdě školy.*“ Jediný rodič č. 2 uznal, že má tendence učitele mimo školu oslovit a něco s ním řešit. Většině rodičům přišlo absurdní, že by je měl učitel navštívit doma. Většina rodičů by návštěvu učitele doma neuvítala, neboť jsou toho názoru, že by mezi školou a rodinou měl být jistý odstup. „*Myslím si, že by to bylo asi nad rámec jeho pracovních povinností.*“ Avšak rodiče č. 6 a č. 7 by návštěvu učitele uvítali, kdyby k tomu byl pádný důvod. „*Pokud by byl nějaký problém, tak nebyla bych proti, nevadilo by mi to.*“ Rodiče č. 3 a č. 4 zmínili, že v době pandemie COVID-19 bylo zvykem, že jim pan učitel nosil domů úkoly. Dva rodiče se shodli na tom, že by pro ně tato návštěva neměla žádný význam. Někteří rodiče se poté shodli na tom, že by tato návštěva mohla vést k upevnění vzájemných vztahů mezi školou a rodiči, rodiči

a dítětem a školou a dítětem. Tři rodiče se pak shodli na tom, že smysl by to mělo v případě řešení nějakého závažnějšího problému dítěte. Rodič č. 4 uvedl, že by se jednalo o velmi individuální přístup učitele, protože by znal zázemí a rodinu dítěte. „*Na té malotřídce se však i tak dost často setkáváme mimo půdu školy a myslím si, že to stačí.*“ Rodič č. 5 po zamyšlení se nad účelem této návštěvy usoudil, že by mohlo pozitivně ovlivnit dítě ve výuce. „*Takže na jednu stranu by to asi nějaké opodstatnění mělo.*“

Otázka č. 15: Máte možnost se o dění ve škole dozvědět i jinou formou než prostřednictvím komunikace se školou?

Patnáctá otázka se zaměřuje na formy komunikace, které nejsou závislé na přímé komunikaci se školou. Cílem bylo zjistit, zda škola tyto formy komunikace rodičům nabízí. Součástí této otázky byla jedna podotázka.

Rodiče zmiňovali, že se o dění ve škole mohou dozvědět zejména skrze sociální sítě (Facebook), webové stránky školy, obecní zpravodaj a nástěnku školy. „*Na sociálních sítích je ta informovanost skvělá.*“ Rodič č. 7 pak jako jediný uvedl, že některé informace, zejména o akcích školy, se dají zjistit na webových stránkách obce. Rodič č. 1 se pak zmínil, že informace získávají rodiče také od sebe navzájem skrze sociální sítě (Facebook, WhatsApp). Rodič č. 9 si nebyl jist, zda má škola sociální sítě. Je tedy možné, že rodiče nejsou o všech možných platformách školy dostatečně informováni. Rodiče se shodli na tom, že jsou všechny tyto platformy přehledné a aktuální. Rodič č. 6 dodal, že informace v obecním zpravodaji jsou vždy za předchozí měsíc.

Klíčové/nevhodné formy komunikace mezi malotřídní školou a rodiči z pohledu rodičů

Otázka č. 16: Kterou formu komunikace se školou preferujete? Svou odpověď odůvodněte.

Šestnáctá otázka se zaměřuje na rodiči preferované formy komunikace se školou. Cílem bylo zjistit, které formy vyhovují jednotlivým rodičům a které jsou z jejich pohledu efektivní. Tato otázka obsahovala podotázku. Na tuto otázku někteří rodiče odpověděli již v průběhu rozhovoru.

Většina rodičů preferuje více než jednu formu komunikace, přičemž v odpovědích rodičů docházelo ke shodě. Nejvíce rodiče preferují písemnou formu komunikace skrze e-mail, poněvadž si lze odpověď promyslet a je jasné, komu zpráva v e-mailu patří, poté také komunikaci prostřednictvím telefonu, jelikož se jedná o rychlou komunikaci, a osobní komunikaci, protože je to opět poměrně rychlé s možností zpětné vazby. „*Dozvíím se všechno, co potřebuju.*“ Rodič č. 4 zmínil přímo osobní komunikaci na třídních schůzkách. Rodiče č. 7

a č. 9 upřednostňují komunikaci formou lístečků v deníčcích žáků, protože je to rychlé, aktuální a přehledné. Rodič č. 4 pak upřednostňuje získávání informací přes své dítě a rodič č. 5 informace na webových stránkách školy. Mezi nejefektivnější formy komunikace pak rodiče řadili zejména telefon, osobní schůzku, písemnou formu komunikace i deníčky. Rodič č. 4 však zmínil, že se mu deníček jeví jako neefektivní, protože se může stát, že ho dítě zapomene a informace nebude předána.

Otázka č. 17: Které formy komunikace vůbec nevyužíváte? Z jakého důvodu je nevyužíváte?

Sedmnáctá otázka se zaměřuje na rodiči nevyužívané formy komunikace se školou. Cílem bylo zjistit, které formy komunikace jednotliví rodiče nevyužívají.

Dva rodiče se shodli na tom, že využívají všechny dostupné formy komunikace. Následně se rodiče shodovali v tom, že nevyužívají sociální sítě, tedy Facebook školy, a také telefon. Facebook rodiče většinou nevyužívají, protože jej nemají či jej nevyužívají ve svém osobním životě, a tak se v něm neorientují. Telefon pak z toho důvodu, že se chtějí při hovoru s dotyčným vidět. Rodič č. 5 pak zmínil, že nevyužívá WhatsApp, avšak z toho důvodu, že jej škola nemá. Rodič č. 7 pak jako jediný zmínil, že nevyužívá osobní schůzky s učiteli. Osobně se s nimi schází pouze na třídních schůzkách.

Závěrečné otázky

Otázka č. 18: Jak byste ohodnotil(a) komunikaci se školou?

Osmnáctá otázka se zaměřuje na subjektivní hodnocení komunikace se školou rodiči. Cílem bylo zjistit, jak jsou jednotliví rodiče s komunikací se školou spokojeni. Součástí této otázky bylo opět několik podotázek.

Téměř všichni rodiče se rozhodli komunikaci se školou ohodnotit známkou jako ve škole. Pouze rodič č. 9 využil stupnice 1-10 a rodič č. 5 ohodnotil slovy.

Jednička	1
Dvojka	3
Trojka	3
Čtyřka	0
Pětka	0

Tabulka 5: Hodnocení komunikace školy s rodiči z pohledů rodičů

V tabulce č. 5 lze vidět, že pouze jeden rodič dal škole jedničku. I tak však měl nějaké výhrady k malému množství informací e-mailem. Tři rodiče pak školu ohodnotili chvalitebně, přičemž však jeden z těchto rodičů dal škole známku 2-. Nejhorším hodnocením pak byla

známka 3, kterou dali tři rodiče. Rodič č. 9 prvně komunikaci školy ohodnotil jako dobrou, nechtěl však, aby to vyznělo jako známka 3. Následně dodal známku 2, avšak tu pak opravil na větší hodnotící škálu a škole dal 9 z 10. Zhodnotil, že komunikace je na velmi dobré úrovni, ale že vždy je co zlepšovat. Rodič č. 5 zhodnotil komunikaci pozitivně.

Otázka č. 19: Uvítal(a) byste nějakou změnu v komunikaci se školou? Svůj návrh stručně popište a odůvodněte.

Devatenáctá otázka se zaměřuje na vyjádření se ke změnám v komunikaci se školou. Cílem bylo zjistit, zda by rodiče nějakou změnu uvítali, zda si myslí, že má škola o jejich názory zájem, a zda mají možnost návrh na změnu vyjádřit.

Pouze dva rodiče uvedli, že by žádnou změnu v komunikaci se školou neuvítali. Názory ostatních rodičů se ve změnách příliš neshodovaly. Každý by vesměs uvítal něco jiného. Rodiče uvedli, že informace ze školy by mohly být častější a přesnější, aby bylo možné lépe plánovat čas dítěte či lépe porozumět pokynům k domácím úkolům, pravidelnější aktualizaci webových stránek, častější pořádání individuálních třídních schůzek, nahrazení hromadných třídních schůzek informacemi v e-mailu, méně zmatečných zpráv a větší komunikaci skrze sociální síť. Dva rodiče uvedli, že nemají možnost vyjádřit návrh na změnu ve škole. Rodič č. 5 pak dodal, že se ho na názor zatím nikdo neptal. Ostatní rodiče uvedli, že škola rodičům umožňuje vyjádřit návrh na změnu. Dle jejich názoru mohou do školy dojít a svůj návrh sdělit. Rodiče uvedli, že dotazníky ani ankety škola nevyužívá. Rodič č. 4 uvedl, že tuto formu škola využívala za pandemie COVID-19. Rodiče č. 2 a č. 8 se shodli na tom, že by se jednalo o vhodnou formu zjištění názorů. Někteří rodiče pak uvedli, že mají pocit, že škola o jejich názory nemá zájem. To však nepotvrdili všichni rodiče. *„Vždycky jsme konstruktivně vyřešili problém, který jsem měla ku prospěchu všech si myslím.“* Rodič č. 6 uvedl, že záleží na tom, čeho se návrh týká. Rodič č. 9 však dodal, že rodič musí přijít sám, škola dle něj podněty k vyjádření názorů nedává. Rodič č. 2 má pocit, že škola na změny nenahlíží příliš pozitivně, že fungují ve svém navykklém režimu a nesnaží se o nějakou změnu. *„Přijde mi, že tady jedou fakt hodně konzervativním stylem.“*

Otázka č. 20: Chtěl(a) byste k tomuto tématu ještě něco dodat?

Dvacátá otázka byla zařazena z toho důvodu, aby rodiče mohli vyjádřit svůj názor na něco, na co jsme se v průběhu nezeptali. Cílem tedy bylo dát prostor se vyjádřit.

Většina rodičů již k tomuto tématu nic nedodala. Dva rodiče však dodali, že jsou s komunikací se školou spokojeni. Rodič č. 2 se u této otázky rozpovídal. Zmínil, že se mu nelíbí, že se události školy neustále dokola opakují a rodič už tak předem předvídá, co se bude dít. *„Třeba i repertoáry písniček na besídkách se opakují možná už po osmé ...“* Uvítal by,

kdyby škola přišla s nějakým novým nápadem. „*At' tady nechodí generace dětí a neříká, jo to bylo už za nás.*“ Zmínila, že pro rodiče s více dětmi může být otravné chodit neustále na ty stejné akce. „*Je to škoda, dá se to udělat úplně jinak.*“

5.5 Analýza pozorování třídních schůzek

V úterý 22. listopadu 2022 jsme provedli pozorování hromadných třídních schůzek na ZŠ a MŠ Závašice v 1. třídě (1. ročníku). Účast nám zařídila paní ředitelka školy za souhlasu třídní paní učitelky a všech zúčastněných rodičů. Jednalo se o otevřené zúčastněné pozorování, do kterého jsme se nijak nezapojovali, byli jsme pouze v roli přímého pozorovatele. Pozorovali jsme obě zúčastněné skupiny, tedy třídního učitele i rodiče v přirozené situaci. Měli jsme možnost zúčastnit se pouze jedné třídní schůzky, a tak není možné provést srovnání se schůzkou jinou. Během pozorování jsme průběh, obsah, popis, poznámky a časový harmonogram zaznamenávali do připraveného archu. V průběhu pozorování jsme odpovídali na předem připravené otázky vycházející z otázek v polostrukturovaném rozhovoru.

Cílem pozorování bylo vytvořit si představu o jedné z nejdůležitějších interakcí školy a rodiny na konkrétní malotřídní škole. Zajímalo nás, zda zjištěná data z předchozích dvou metod odpovídají realitě třídních schůzek na dané malotřídní škole.

Naším cílem bylo detailně pozorovat vše, co se na třídní schůzce odehrává. Konkrétně jsme se však zaměřili na organizační záležitosti třídní schůzky (čas, délka, typ, počet účastníků), probíraná témata ze strany paní učitelky i rodičů, chování jednotlivých účastníků a prostředí a klima třídní schůzky.

Hromadné třídní schůzky se zúčastnilo 6 rodičů z 9. Jeden rodič se z hromadné třídní schůzky před začátkem omluvil, jelikož šel na třídní schůzku do jiné třídy. Paní učitelka v úvodu prezenci nedělala. Téměř stoprocentní účast rodičů nás utvrdila v tom, že rodiče mají zájem o své dítě i školu. Třídní schůzky měly začínat v 16 hodin. Již před 16 hodinou však byli všichni rodiče, kteří se schůzek měli zúčastnit, ve třídě přítomní, a tak paní učitelka začala dříve. Myslíme si, že čas třídní schůzky byl stanoven tak, aby se jí rodiče vzhledem ke svým pracovním povinnostem mohli zúčastnit. Hromadné třídní schůzky trvaly zhruba 40 minut. Následně se mohli rodiče individuálně informovat u paní učitelky. Individuální konzultace se zúčastnili tři rodiče. Jeden byl vyzván paní učitelkou, jeden se účastnil hromadné třídní schůzky v jiné třídě a jeden rodič vyčkával z vlastní iniciativy. Rodiče na individuální konzultaci čekali na chodbě, kde se začaly tvořit davy, neboť na individuální konzultaci zde čekali také rodiče z jiných tříd. Někteří rodiče si na čekání stěžovali a vzpomínali na to, že před pandemií COVID-19 bylo možné se na individuální konzultaci objednat na konkrétní čas, což bylo přijatelnější.

Program třídních schůzek byl následující:

- přivítání rodičů, úvodní slovo paní učitelky;
- pochvala ze strany paní učitelky – vzorná příprava pomůcek;
- připomenutí potřebných pomůcek do družiny;
- informace o psaní žáků – správné usazení, úklid stolu, držení tužky, známky, opravy, pero, pochvala;
- informace o čtení žáků – procvičování písmenek a slabik;
- informace o matematice – doporučení techniky trénování;
- projektový den – výroba ptačího krmítka;
- Mikuláš – informace o vystoupení, pozvání rodičů;
- Vánoční besídka a jarmark – informace, pozvání rodičů;
- škola v přírodě – vysvětlení ceny pobytu, diskuze o levnější či žádné variantě;
- plavecký a lyžařský výcvik – povinné výcviky schváleny radou školy;
- bruslení – zajištění pomůcek;
- svačinkový den – pochvala ze strany paní učitelky, využití vydělaných peněz;
- tajný Ježíšek a krabice od bot;
- závěrečná diskuze.

Na třídních schůzkách se řešily především organizační záležitosti podstatné pro rodiče. Paní učitelka otevírala jednotlivá témata z programu třídních schůzek. Stručně se vyjádřila ke každému bodu programu a vždy nechala rodičům prostor na dotazy a případnou diskuzi. Na veškeré dotazy reagovala rychle, slušně a s pochopením. Vše rodičům srozumitelně vysvětlovala a rodičům nabízela různé možnosti řešení. Rodiče se zajímali zejména o záležitosti souvisejícími s financemi (výlety, škola v přírodě, plavecký a lyžařský výcvik apod.).

Rodiče se chovali slušně v průběhu celé třídní schůzky. Navzájem si neskákali do řeči a respektovali ostatní. Mluvený projev paní učitelky byl rychlý ale srozumitelný, doplňovaný o názorné ukázky. Během diskuze působil jeden rodič lehce ofenzivně vůči paní učitelce, kdy ji vyčetl neuskutečněnou akci pro žáky. S touto situací si paní učitelka velmi klidně poradila, celou situaci danému rodiči objasnila tak, aby nevznikl konflikt. Z našeho pohledu se jednalo o běžné vztahy mezi učitelem a rodiči na třídní schůzce. Rodiče byli převážně těmi, kteří poslouchají a respektují paní učitelku, která třídní schůzku vede. V některých situacích však rodiče své názory projevovali.

Třídní schůzka se uskutečnila ve třídě 1. ročníku. Rodiče tak seděli na malých židličkách na místech svých dětí. Tuto skutečnost vnímáme poměrně negativně, jelikož si myslíme, že to

mohlo být pro rodiče nekomfortní. Chápeme však, že nebylo možné rodiče usadit jinam. Naopak pozitivně vnímáme promítnutou osnovu a shrnutí jednotlivých bodů na interaktivní tabuli. Paní učitelka po celou dobu stála před rodiči v přední části třídy za katedrou tak, aby na ní šlo vidět. Klima bylo po celou dobu třídní schůzky velmi příjemné a uvolněné. Jediným rušivým elementem mohlo být dítě jednoho z rodičů. To však po celou dobu schůzky poklidně sedělo, pouze občas si šeptalo s rodičem, což třídní schůzku nijak nenarušovalo. Někteří rodiče se obávali, že kvůli množství plánovaných akcí školy, nebudou žáci stíhat probrat veškeré učivo. Nedorozumění pak nastalo při řešení vystoupení na Mikuláše. Škola o něm rodiče neinformovala, protože očekávala, že o něm vědí. Některé děti se ho tak nemohly zúčastnit.

Ze začátku třídní schůzky rodiče příliš nediskutovali a prostor na dotazy byl nevyužit. Ke konci již měli rodiče tendenci diskutovat více. Diskutovali zejména o finančních záležitostech. Dále se diskutovalo o nedostatku informací, o nevyužití donesených pomůcek, o opravách v písance, o škole v přírodě, o plaveckém a lyžařském výcviku nebo o výletu třídy. Poté také již o zmíněné neuskutečněné akci. Po ukončení třídní schůzky se ze strany některých rodičů otevřela diskuze na téma vhodné pero.

5.6 Shrnutí výzkumného šetření a diskuze

Tématem diplomové práce je komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice. Ve výzkumné části jsme za pomoci polostrukturovaných rozhovorů zjišťovali pohled paní ředitelky školy, učitelů a rodičů na vnímání, účel a formy komunikace mezi školou a rodiči. Polostrukturované rozhovory jsme doplnili ještě o sběr dat pomocí analýzy dokumentů školy, abychom zjistili vizi školy v dané oblasti, a o sběr dat pomocí pozorování třídní schůzky, abychom si utvořili představu o jedné z nejdůležitějších interakcí školy a rodiny na konkrétní malotřídní škole. Hlavním cílem bylo „*zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči.*“

Dle analýzy jednotlivých otázek polostrukturovaného rozhovoru a analýzy dokumentů školy a pozorování třídních schůzek byly vyhodnoceny výzkumné otázky a výzkumné předpoklady.

Hlavní výzkumná otázka: „*Jak probíhá komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči?*“

V teoretické části jsme celou jednu kapitolu věnovali komunikaci mezi školou a rodiči, abychom si utvořili teoretickou představu o tom, jak by měla komunikace mezi školou a rodiči probíhat. Na základě toho jsme stanovili hlavní výzkumnou otázku, v rámci které jsme se snažili zjistit a určit, jak probíhá komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice

a rodiči. Cílem tedy bylo zjistit význam komunikace pro respondenty a pro dítě, spokojenost s mírou, obsahem a komunikací celkově, účel komunikace a formy komunikace. Některé cíle hlavní výzkumné otázky byly následně rozpracovány do dílčích výzkumných otázek.

Zodpovězení hlavní výzkumné otázky jsme si nechali na závěr této diplomové práce, jelikož v sobě zahrnuje také informace z dílčích výzkumných otázek. Myslíme si tedy, že pro shrnutí je lepší prvně rozklíčovat jednotlivé dílčí výzkumné otázky a až následně shrnout celkové zjištění výzkumného šetření.

1. Dílčí výzkumná otázka: *„Za jakým účelem probíhá komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči?“*

V teoretické části jsme se krátce zmínili o tématech a účelu komunikace školy a rodičů. Na základě toho jsme stanovili výzkumnou otázku, v rámci které jsme se snažili zjistit a určit, za jakým účelem nejčastěji komunikace mezi ZŠ a MŠ Závěšice a rodiči probíhá. Cílem tedy bylo zjistit, v jakých případech většinou komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči probíhá, která témata se ve vzájemné komunikaci objevují a zda je to pro jednotlivé strany dostatečné. Na tuto výzkumnou otázku si můžeme odpovědět pomocí otázek v 2. oddílu, tedy pomocí otázek č. 6, č. 7 a č. 8 a jim náležícím podotázkám a pomocí analýzy dokumentů školy. Z analýzy odpovědí na otázku č. 6 lze soudit, že škola s rodiči nejčastěji komunikuje v případech informování o žákovi, jeho prospěchu, chování, změnám či zdravotním stavu nebo o nadcházejících událostech školy. Rodiče se školou zase nejčastěji komunikují v případech informování o zdravotních či jiných problémech žáka, o zjištění dění ve škole, o doplnění nesrozumitelných informací či učiva a o nespokojenosti se školou. Z analýzy odpovědí na otázku č. 7 lze soudit, že nejčastějšími tématy v komunikaci školy s rodiči jsou informace o žákovi jako prospěch, chování, projevy žáka a jeho problémy, dále pak informace o učivu, nepřítomnosti žáka a chodu školy. Nejčastějšími tématy v komunikaci rodičů se školou jsou pak také informace o dítěti jako prospěch a zdravotní či jiné problémy, dále pak informace o učivu a plánech školy. Odpovědi školy a rodičů na tuto otázku se velmi shodovaly. Součástí otázky č. 7 byly také podotázky, které měly zjistit cenné a chybějící témata ve vzájemné komunikaci. Škole od rodičů schází zpětná vazba a informace o zdravotním stavu žáka a změnách v jeho životě. Tyto informace by škola zároveň i ocenila. Rodičům pak schází negativní informace o dítěti a škole, informace o kolektivu a mimoškolních aktivitách. Rodiče se shodli na tom, že oceňují veškeré důležité informace, zejména ty související s jejich dítětem. Otázka č. 8 byla pro pedagogy a rodiče odlišná. Z analýzy odpovědí paní ředitelky a učitelů na otázku č. 8 lze soudit, že škola se snaží komunikovat se všemi rodiči, kteří pocítují nějaký problém k řešení, nebo s rodiči, jejichž dítě má nějaký problém. Z analýzy odpovědí rodičů na

otázku č. 8 lze soudit, že informace k domácím úkolům žáků jsou ze strany školy dostatečné, avšak v deníčcích žáka někdy nesrozumitelné, ale informace k průběžné domácí přípravě nedostatečné.

Z analýzy Školního řádu a Klasifikačního řádu vyplývá, že rodiče jsou školou informováni o svém dítěti, průběhu vzdělávání dítěte a jeho chování. Z analýzy dokumentů školy a platform školy pak vyplývá, že škola rodiče informuje o chodu školy a nadcházejících událostech. Z analýzy webových stránek vyplynulo, že škola rodiče průběžně informuje o probíraném učivu. Z analýzy MPP školy lze soudit, že škola s rodiči komunikuje za účelem prevence rizikového chování a školní úspěšnosti dítěte.

V závěru této výzkumné otázky lze říct, že nejčastěji komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči probíhá za účelem předávání informací o dítěti (prospěch, chování, zdravotní či jiné problémy a změny), probíraném učivu a chodu školy (nadcházející události). Ze strany rodičů pak také za účelem doplnění nesrozumitelných informací a vyjádření názoru na školu. Škola pak komunikuje s rodiči ještě za účelem prevence rizikového chování a školní úspěšnosti dítěte.

1. Výzkumný předpoklad: *„Rodiče komunikují se školou zejména z důvodu zjištění prospěchu, chování, silných a slabých stránek žáka, jelikož se jedná o informace pro ně důležité. Škola komunikuje s rodiči zejména za účelem informování o prospěchu, chování a domácí přípravě žáků a o probíraném učivu a aktivitách školy, jelikož rodiče chtějí být informováni především o svém dítěti.“*

V teoretické části jsme se touto oblastí zabývali v kapitole Komunikace mezi školou a rodiči. Tento výzkumný předpoklad byl tak stanoven na základě odborné literatury a již dříve provedených výzkumů v této oblasti. Předpokládali jsme, že účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči bude odpovídat teoretickým východiskům a již dříve nalezeným výsledkům. K tomuto výzkumnému předpokladu se vztahují zejména otázky č. 6 a č. 7 a analýza dokumentů školy. Jak jsme již uvedli výše, ze sběru dat nám vyplynulo, že nejčastěji komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči probíhá za účelem předávání informací o dítěti (prospěch, chování, zdravotní či jiné problémy a změny), probíraném učivu a chodu školy (nadcházející události). Předpokládali jsme, že rodiče se školou komunikují zejména za účelem zjištění informací souvisejících s jejich dítětem (prospěch, chování, silné a slabé stránky). Tento výzkumný předpoklad se nám na základě zjištěných dat potvrdil, avšak zjistili jsme, že rodiče se zajímají také o školu, nadcházející události a učivo. Předpokládali jsme, že škola s rodiči komunikuje zejména za účelem informování o dítěti a chodu školy. Tento výzkumný předpoklad se nám na základě zjištěných dat taktéž potvrdil. V odpovědích

pedagogů se sice neobjevilo informování o domácí přípravě žáků, avšak z odpovědí rodičů na otázku č. 8 a analýzy webových stránek lze soudit, že k tomu dochází. Navíc jsme zjistili, že škola se zajímá také o zdravotní či jiné problémy žáků a o změny v jeho chování a životě. Z analýzy dokumentů jsme pak zjistili, že škola s rodiči komunikuje za účelem prevence rizikového chování a školní úspěšnosti dítěte, což dle našeho názoru podporují zmíněnými tématy v komunikaci s rodiči. První výzkumný předpoklad se nám tedy potvrdil.

2. Dílčí výzkumná otázka: *„Jaké formy komunikace zvolená malotřídní škola a rodiče využívají?“*

Jak jsme již zmínili v teoretické části, komunikace mezi školou a rodiči probíhá několika různými formami, které se od sebe odlišují různými vlastnostmi. V rámci této výzkumné otázky jsme tedy chtěli zjistit, určit a popsat formy komunikace, které využívá v komunikaci s rodiči zvolená malotřídní škola a které využívají v komunikaci se zvolenou malotřídní školou rodiče. Cílem bylo zjistit a určit, které formy komunikace se vyskytují na zvolené malotřídní škole a které využívají pedagogové a rodiče a dále pak popsat jednotlivé formy komunikace na zvolené malotřídní škole z pohledu školy i rodičů. Na tuto výzkumnou otázku si můžeme odpovědět pomocí otázek ve 3. oddílu, tedy pomocí otázek č. 9-15 a jim náležícím podotázkám, pomocí analýzy dokumentů školy a pozorování třídních schůzek. V odpovědích jednotlivých respondentů docházelo k velké shodě. Z analýzy odpovědí paní ředitelky a učitelů na otázky č. 9-15 lze soudit, že škola nabízí třídní schůzky, osobní schůzky, žákovské knížky žáků, deníčky žáků, e-mail, telefon, sociální síť (Facebook), webové stránky školy, vývěsku, obecní zpravodaj, Skype, nástěnky školy, webové stránky rajce.net, organizace školy (rada školy, spolek rodičů), školní události různého druhu, zapojení rodičů jako dobrovolníků a neformální komunikaci mimo prostory školy. Z analýzy odpovědí rodičů na otázky č. 9-15 lze soudit, že škola nabízí ke kontaktu e-mail, deníček dítěte, webové stránky školy, telefon, osobní schůzku, žákovskou knížku, třídní schůzky, sociální síť (Facebook, WhatsApp), obecní zpravodaj, nástěnku, neformální komunikaci mimo prostory školy, organizace školy (rada školy, spolek rodičů), školní události různého druhu a podílet se ve škole jako dobrovolník. Z analýzy odpovědí paní ředitelky školy a učitelů na otázku č. 10 lze soudit, že využívají hlavně telefonickou komunikaci, e-mail, osobní schůzku a deníček žáků. Z analýzy odpovědí rodičů na otázku č. 10 lze soudit, že rodiče využívají zpravidla těch forem komunikace, které škola nabízí, neboť zmiňovali, že využívají hlavně e-mail, deníček dítěte, telefon, osobní schůzku, webové stránky školy a třídní schůzky. Z pozorování třídních schůzek lze soudit, že škola třídní schůzky pořádá. Z analýzy odpovědí paní ředitelky, učitelů i rodičů na otázku č. 11 vyplývá, že třídní schůzky jsou pořádány pravidelně, ve vhodný čas, s možností

různé interakce mezi učiteli a rodiči a s možnostmi řešit různá témata. Z odpovědí na tuto otázku lze soudit, že rodiče o třídní schůzky jeví zájem a pravidelně na ně dochází. To se nám potvrdilo také v rámci pozorování třídních schůzek, jelikož účast byla téměř sto procentní.

Z analýzy ŠVP vyplývá, že škola rodičům nabízí kontakty skrze akce různého druhu (pracovní dílny, jarmarky, kulturní vystoupení apod.), webové stránky školy, žákovské deníčky, třídní schůzky, telefon, e-mail, obecní zpravodaj, osobní schůzku a návštěvu vyučování. V ŠVP uvádí, že třídní schůzky organizuje 4krát ročně, a to různými formami dle potřeby. Z analýzy Školního řádu vyplývá, že škola k informování rodičů využívá také vývěsku, školní dokumentaci, deníčky žáků a Facebook. Z analýzy výroční zprávy 2021/2022 lze soudit, že škola pořádá dny otevřených dveří a vkládá příspěvky do obecního zpravodaje. Z analýzy MPP vyplývá, že škola dále využívá konzultačních hodin, rady školy a schránky důvěry. Z analýzy webových stránek školy, Facebooku, obecního zpravodaje, vývěsky a nástěnek školy lze soudit, že škola tyto formy komunikace využívá.

V závěru této výzkumné otázky lze říct, že zvolená malotřídní škola nabízí téměř všech tradičních forem komunikace, které jsme zmínili v teoretické části. Zvolená malotřídní škola tedy nabízí třídní schůzky, osobní schůzky, žákovské knížky žáků, deníčky žáků, e-mail, telefon, sociální sítě (Facebook), webové stránky školy, vývěsku, obecní zpravodaj, Skype, nástěnky školy, webové stránky rajce.net, organizace školy (rada školy, spolek rodičů), školní události různého druhu, rodiče jako dobrovolníky, návštěvu vyučování, neformální komunikaci mimo prostory školy, školní dokumentaci, dny otevřených dveří, konzultační hodiny a schránku důvěry. Učitelé pak využívají zejména telefonickou komunikaci, e-mail, osobní schůzku a deníček žáků. Rodiče taktéž zmínili, že škola nabízí téměř všechny tradiční formy komunikace zmíněné v teoretické části. Zvolená malotřídní škola dle rodičů nabízí ke kontaktu e-mail, deníček dítěte, webové stránky školy, telefon, osobní schůzku, žákovskou knížku, třídní schůzky, sociální sítě (Facebook, WhatsApp), obecní zpravodaj, nástěnku, neformální komunikaci mimo prostory školy, organizace školy (rada školy, spolek rodičů), školní události různého druhu a podílet se ve škole jako dobrovolník. Rodiče využívají ty formy komunikace, které jim škola nabízí, jelikož využívají hlavně e-mail, deníček dítěte, telefon, osobní schůzku, webové stránky školy a třídní schůzky.

- 2. Výzkumný předpoklad:** *„Škola i rodiče upřednostňují tradiční formy komunikace. Nejčastější využívanou formou komunikace jsou na obou stranách třídní schůzky. Škola většinou dále využívá deníčků či žákovských knížek, telefonní či e-mailové komunikace, neformálního setkání s rodiči či sociálních sítí. Rodiče zpravidla využívají těch forem komunikace, které jim škola nabízí.“*

V teoretické části jsme se touto oblastí zabývali v kapitole Komunikace mezi školou a rodiči, konkrétně v podkapitole Formy komunikace. Tento výzkumný předpoklad byl tak stanoven na základě odborné literatury a již dříve provedených výzkumů v této oblasti. Předpokládali jsme, že využívané formy komunikace zvolenou malotřídní školou a rodiči budou odpovídat teoretickým východiskům a již dříve nalezeným výsledkům. K tomuto výzkumnému předpokladu se vztahují zejména otázky č. 9, č. 10 a č. 15, analýza dokumentů školy a pozorování třídních schůzek. Jak jsme již uvedli výše, ze sběru dat nám vyplynulo, že zvolená malotřídní škola nabízí téměř všech tradičních forem komunikace, které jsme zmínili v teoretické části. Zvolená malotřídní škola tedy nabízí třídní schůzky, osobní schůzky, žákovské knížky žáků, deníčky žáků, e-mail, telefon, sociální síť (Facebook), webové stránky školy, vývěsku, obecní zpravodaj, Skype, nástěnky školy, webové stránky rajce.net, organizace školy (rada školy, spolek rodičů), školní události různého druhu, rodiče jako dobrovolníky, návštěvu vyučování, neformální komunikaci mimo prostory školy, školní dokumentaci, dny otevřených dveří, konzultační hodiny a schránku důvěry. Učitelé pak využívají zejména telefonickou komunikaci, e-mail, osobní schůzku a deníček žáků. Rodiče taktéž zmínili, že škola nabízí téměř všechny tradiční formy komunikace zmíněné v teoretické části. Zvolená malotřídní škola dle rodičů nabízí všechny již zmíněné formy, a navíc ještě WhatsApp. Rodiče využívají ty formy komunikace, které jim škola nabízí, jelikož využívají hlavně e-mail, deníček dítěte, telefon, osobní schůzku, webové stránky školy a třídní schůzky. Předpokládali jsme, že škola i rodiče upřednostňují tradiční formy komunikace, přičemž nejčastější využívanou formou komunikace jsou na obou stranách třídní schůzky. Tento výzkumný předpoklad se nám potvrdil pouze částečně, neboť je pravdou, že škola i rodiče upřednostňují tradiční formy komunikace, ale zároveň nelze s určitostí říct, zda nejčastěji využívanou formou komunikace jsou na obou stranách právě třídní schůzky. Obě strany třídní schůzky zmínili v rámci nabízených forem komunikace, avšak v rámci využívaných již pouze výjimečně. Otázkou č. 11 a pozorováním třídních schůzek jsme pak zjistili, že rodiče o třídní schůzky jeví velký zájem. Avšak i tak nelze tuto skutečnost s určitostí potvrdit. Dále jsme předpokládali, že škola většinou využívá deníčků či žákovských knížek, telefonní či e-mailové komunikace, neformálního setkání s rodiči či sociálních sítí, přičemž rodiče zpravidla využívají těch forem komunikace, které jim škola nabízí. Tento výzkumný předpoklad se nám potvrdil, protože škola všechny zmíněné formy komunikace využívá a rodiče následně využívají právě těch forem komunikace, které škola nabízí. Je však třeba podotknout, že škola nabízí forem komunikace mnohem více. Druhý výzkumný předpoklad se nám tak spíše potvrdil, jelikož nelze pouze s určitostí říct, zda

je třídní schůzka nejčastější využívanou formou komunikace na obou stranách, ale jinak se naše předpoklady potvrdily.

3. Dílčí výzkumná otázka: *„Které formy komunikace jsou pro rodiče a učitele klíčové?“*

V teoretické části jsme zmínili, že každému rodiči i učiteli vyhovují jiné formy komunikace. Z této skutečnosti jsme vycházeli při formulaci 3. a 4. výzkumné otázky. V rámci této výzkumné otázky jsme se snažili zjistit, určit a popsat, které formy komunikace jsou pro rodiče a učitele (školu) klíčové. Cílem tedy bylo zjistit a určit, o které formy komunikace se jedná a popsat důvod výběru daných forem. Mimo jiné jsme se snažili zjistit a určit, které formy považují rodiče a učitelé za efektivní. Na tuto výzkumnou otázku si můžeme odpovědět pomocí 16. otázky a jí náležící podotázky nacházející se ve 4. oddílu. V odpovědích jsme mohli shledat shodu, ale i rozdílné preference jednotlivých respondentů. Z analýzy odpovědi paní ředitelky na otázku č. 16 lze soudit, že považuje za klíčové všechny formy komunikace, které škola využívá, neboť každému rodiči vyhovuje něco jiného. Při řešení formálních záležitostí však preferuje osobní komunikaci. Z analýzy odpovědi učitelů na otázku č. 16 lze soudit, že preferují telefonickou komunikaci, jelikož je rychlá a nevznikají v ní žádná nedorozumění, e-mail k předávání informací a k řešení méně závažných problémů, webové stránky školy, neboť jsou názoru, že je rodiče navštěvují častěji než e-mail, a osobní kontakt v případě řešení závažných problémů žáka. Z analýzy podotázky č. 16a lze soudit, že za efektivní formy komunikace s rodiči považují telefon, e-mail a osobní kontakt, v komunikaci s veřejností pak obecní zpravodaj. Z analýzy odpovědi rodičů na otázku č. 16 lze soudit, že upřednostňují více než jednu formu komunikace, přičemž nejčastěji se v odpovědích objevovala písemná komunikace skrze e-mail, protože si lze promyslet odpověď, a lístečky v deníčcích žáků, jelikož je to rychlé, aktuální a přehledné, poté telefonická komunikace, protože je rychlá, a osobní komunikace z důvodu rychlosti a zpětné vazby. Pouze jeden rodič zmínil webové stránky školy a informace přes dítě. Z analýzy podotázky č. 16a lze soudit, že za efektivní považují vesměs totožné formy, a to telefonickou komunikaci, osobní komunikaci, písemnou komunikaci a deníčky.

V závěru této výzkumné otázky lze říct, že učitelé (škola) za klíčové považují všechny formy komunikace, konkrétně osobní komunikaci, telefonickou komunikaci, e-mail, webové stránky školy a obecní zpravodaj. Rodiče za klíčové považují vždy více forem, konkrétně písemnou komunikaci skrze e-mail či deníček žáka, telefonickou komunikaci a osobní komunikaci. Překvapilo nás, že pouze jeden rodič uvedl webové stránky školy.

3. Výzkumný předpoklad: *„Pro rodiče je klíčová komunikace skrze ústní rozhovor s učitelem, e-mail či webové stránky školy, jelikož upřednostňují ústní a elektronickou*

komunikaci. Pro učitelé je klíčová komunikace prostřednictvím informativních schůzek, žákovských knížek, nástěnek a konzultačních hodin.“

V teoretické části jsme se touto oblastí zabývali v kapitole Komunikace mezi školou a rodiči, konkrétně v podkapitole Formy komunikace. Tento výzkumný předpoklad byl tak stanoven na základě odborné literatury a již dříve provedených výzkumů v této oblasti. Předpokládali jsme, že rodiči a učitelé (školou) zvolené klíčové formy komunikace budou odpovídat teoretickým východiskům a již dříve nalezeným výsledkům. K tomuto výzkumnému předpokladu se vztahuje zejména otázka č. 16. Jak jsme již uvedli výše, z odpovědí na tyto otázky nám vyplynulo, že škola za klíčové považuje všechny formy komunikace, konkrétně osobní komunikaci, telefonickou komunikaci, e-mail, webové stránky školy a obecní zpravodaj, a že rodiče za klíčové považují vždy více forem komunikace, konkrétně písemnou komunikaci skrze e-mail či deníček žáka, telefonickou komunikaci a osobní komunikaci. Pouze jeden rodič uvedl webové stránky školy. Předpokládali jsme, že pro rodiče je klíčová ústní a elektronická komunikace formou ústního rozhovoru s učitelem, e-mailu či webové stránky. Tento výzkumný předpoklad se nám potvrdil pouze částečně. Dle odpovědí rodičů lze soudit, že za klíčovou považují ústní a elektronickou komunikaci, protože zmiňovali e-mail, který lze považovat za elektronickou komunikaci, a telefon a osobní schůzku, které lze považovat za ústní komunikaci, konkrétně ústní rozhovor s učitelem. Nepotvrdilo se nám však, že by rodiče za klíčovou formu komunikace považovali webové stránky, neboť ty zmínil pouze jeden rodič z devíti. Rodiče však mezi klíčové formy zařadili informace v deníčku žáka, tedy nějakou formu písemné komunikace. Předpokládali jsme, že pro učitele (školu) je klíčová komunikace formou informativních schůzek, žákovských knížek, nástěnek a konzultačních hodin. Tento výzkumný předpoklad se nám nepotvrdil. Z odpovědi paní ředitelky sice vyplynulo, že se snaží informovat všemi formami komunikace, ale konkrétně pak za klíčové ona i učitelé uváděli jiné formy komunikace, než jsme předpokládali. Z odpovědí lze soudit, že částečně se potvrdil předpoklad, že za klíčovou považují informativní schůzky, jelikož se jedná o osobní komunikaci, kterou za klíčovou považují. Třetí výzkumný předpoklad se nám spíše nepotvrdil. Ze strany rodičů se nám potvrdil pouze částečně a ze strany učitelů (školy) se nám nepotvrdil.

4. Dílčí výzkumná otázka: *„Které formy komunikace nepovažují rodiče a učitelé za vhodné pro vlastní účely?“*

Jak jsme již zmínili výše, u formulace této výzkumné otázky jsme vycházeli z teoretické části a ze skutečnosti, že každému rodiči i učitelé vyhovují jiné formy komunikace. Touto výzkumnou otázkou jsme se snažili zjistit, určit a popsat, které formy komunikace jsou pro rodiče a učitelé nevhodné pro vlastní účely. Cílem tedy bylo zjistit a určit, které formy

komunikace rodiče a učitelé nevyužívají a popsat důvod výběru daných forem. U paní ředitelky a učitelů nás dále zajímalo, které formy komunikace se jim jeví jako problematické. Na tuto výzkumnou otázku si můžeme odpovědět pomocí otázky č. 17 a podotázky č. 17a položené pouze pedagogům nacházejících se ve 4. oddílu, ale také pomocí otázky č. 5 nacházející se v 1. oddílu, podotázek v otázkách č. 12 a č. 14 nacházejících se ve 3. oddílu, otázky č. 16 nacházející se ve 4. oddílu a otázky č. 19 nacházející se v 5. oddílu a pomocí analýzy dokumentů školy. V odpovědích jsme mohli shledat shodu, ale i rozdílné názory jednotlivých respondentů. Z analýzy odpovědi paní ředitelky na otázku č. 17 lze soudit, že škola nevyužívá pouze obecního rozhlasu. Jako problematickou formu označila telefon, a to z toho důvodu, že se škola nachází v malé obci, ve které občas nefunguje signál. Z analýzy odpovědi učitelů na otázku č. 17 lze soudit, že učitelé využívají všechny nabízené formy komunikace, konkrétně pak jeden učitel zmínil, že nevyužívá e-mail, avšak z toho důvodu, že zatím neměl příležitost skrze něj něco řešit, a jeden učitel Facebook, neboť jej má na starost jiná paní učitelka. Za problematickou učitelé označili písemnou formu komunikace skrze e-mail nebo deníček žáka, jelikož prostřednictvím písemné formy si rodiče více dovolí. Z analýzy odpovědi rodičů na otázku č. 17 lze soudit, že také rodiče se snaží využívat všechny školou nabízené formy komunikace, avšak někteří nepovažují za vhodné pro vlastní účely užívání sociálních sítí, poněvadž je nevyužívají ani v osobním životě, telefonické komunikace či osobních schůzek. Následující otázky si sice nekladly za cíl zjistit, které formy komunikace jsou pro učitele či rodiče nevhodné pro vlastní účely, ale pro zhodnocení stanoveného výzkumného předpokladu je nutné si je zde uvést. Z analýzy odpovědi paní ředitelky na podotázku č. 12a vyplývá, že zřízení spolku rodičů je pro zvolenou malotřídní školu důležité, aby škola mohla nakládat s finančními prostředky za účelem pořádání společenských akcí. Z analýzy odpovědi paní ředitelky, učitelů i rodičů na podotázku č. 14a lze soudit, že by neměli zájem využívat návštěvu učitele v rodině žáka. Na základě odpovědi soudíme, že by si tuto návštěvu dokázali představit spíše rodiče, jelikož někteří s tím po zvážení až takový problém neměli. Z analýzy odpovědi paní ředitelky a učitelů na otázku č. 19 lze soudit, že nevyužívají anket či dotazníků. Z analýzy odpovědi rodičů na otázku č. 5 a č. 16 lze soudit, že někteří rodiče nemají problém s předáváním informací skrze své dítě.

Z analýzy ŠVP vyplývá, že rodiče mohou po domluvě navštívit vyučování. Z analýzy Výroční zprávy 2021/2022 a MPP vyplývá, že škola pořádá dny otevřených dveří. Z analýzy Facebooku školy lze soudit, že škola využívá videonahrávek. Z analýzy dokumentů školy a odpovědi respondentů na otázky č. 9 a č. 15 lze soudit, že škola nevydává školní časopis.

V závěru této výzkumné otázky lze říct, že učitelé (škola) nepovažují za vhodné pro vlastní účely využívání obecního rozhlasu, telefonní komunikace, písemné komunikace, návštěvy učitele v rodině žáka, anket a školního časopisu. Rodiče nepovažují za vhodné pro vlastní účely využívání sociálních sítí, telefonické komunikace, osobních schůzek a návštěvy učitele v rodině žáka.

4. Výzkumný předpoklad: *„Rodiče nepovažují za vhodné pro vlastní účely sdělování informací prostřednictvím žáka a návštěvu učitele v rodině. Učitelé nepovažují za vhodné pro vlastní účely návštěvu v rodině žáka, návštěvu vyučování rodiči, dny otevřených dveří, vydávání školního časopisu, různých písemných zpráv, anket či videonahrávek. Učitelé v malotřídních školách nepovažují za vhodné zřizování rodičovských orgánů, jelikož je považují za zbytečné, protože oboustranná komunikace a kontrola školy je zajištěna jinými způsoby.“*

V teoretické části jsme se touto oblastí zabývali v kapitole Komunikace mezi školou a rodiči, konkrétně v podkapitole Formy komunikace. Tento výzkumný předpoklad byl tak stanoven na základě odborné literatury a již dříve provedených výzkumů v této oblasti. Předpokládali jsme, že rodiči a učiteli považované formy komunikace nevhodné pro vlastní účely budou odpovídat teoretickým východiskům a již dříve nalezeným výsledkům. K tomuto výzkumnému předpokladu se vztahuje zejména otázka č. 17, okrajově pak také otázky č. 5, č. 12, č. 14, č. 16 a č. 19 a analýza dokumentů školy. Jak jsme již uvedli výše, ze sběru dat nám vyplynulo, že učitelé (škola) nepovažují za vhodné pro vlastní účely využívání obecního rozhlasu, telefonní komunikace, písemné komunikace, návštěvy učitele v rodině žáka, anket a školního časopisu, a že rodiče nepovažují za vhodné pro vlastní účely využívání sociálních sítí, telefonické komunikace, osobních schůzek a návštěvy učitele v rodině žáka. Předpokládali jsme, že rodiče nepovažují za vhodné pro vlastní účely sdělování informací prostřednictvím žáka a návštěvu učitele v rodině. Tento výzkumný předpoklad se nám potvrdil pouze částečně, protože z našeho výzkumného předpokladu rodiče zmínili pouze návštěvu učitele v rodině žáka. Naopak sdělování informací prostřednictvím žáka bylo pro některé rodiče považováno za vhodný způsob komunikace. Za nevhodné pro vlastní účely tedy rodiče zmiňovali jiné formy komunikace, než jsme předpokládali. Předpokládali jsme, že učitelé (škola) nepovažují za vhodné pro vlastní účely návštěvu v rodině žáka, návštěvu vyučování rodiči, dny otevřených dveří, vydávání školního časopisu, různých písemných zpráv, anket či videonahrávek a zřizování rodičovských orgánů. Tento výzkumný předpoklad se nám spíše nepotvrdil, protože sesbíraná data se s naším výzkumným předpokladem shodují pouze v návštěvě učitele v rodině žáka, ve využívání anket a ve vydávání školního časopisu. Naopak na základě sesbíraných dat

lze soudit, že škola umožňuje rodičům návštěvu vyučování, pořádá dny otevřených dveří, vydává různé písemné zprávy (např. v deníčcích žáků, obecní zpravodaj apod.), považuje za vhodné zřizování rodičovských orgánů a sdílí videonahrávky z prostředí školy. Za nevhodné pro vlastní účely tak učitelé považují jiné formy komunikace, než jsme předpokládali. Čtvrtý výzkumný předpoklad se nám spíše nepotvrdil. Ze strany rodičů se nám potvrdil pouze částečně a ze strany učitelů (školy) se nám spíše nepotvrdil.

Lze si povšimnout, že některé formy komunikace se objevují, jak v klíčových formách komunikace, tak také ve formách komunikace nevhodných pro vlastní účely. Lze tedy říct, že se potvrdilo teoretické východisko, že každému vyhovuje jiná forma komunikace.

Hlavní výzkumná otázka: „*Jak probíhá komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závěšice a rodiči?*“

Hlavní výzkumná otázka vede ke shrnutí zjištěných dat dílčími výzkumnými otázkami, otázkami v polostrukturovaném rozhovoru, analýzou dokumentů školy a pozorováním třídních schůzek. Již v úvodu této podkapitoly jsme uvedli, že jsme si její zodpovězení nechali na závěr této diplomové práce schválně. Na tuto výzkumnou otázku si můžeme odpovědět pomocí všech otázek v polostrukturovaném rozhovoru, analýzou dokumentů školy a pozorováním třídních schůzek.

Z analýzy odpovědí všech respondentů na otázky č. 2 a č. 5 lze soudit, že všichni respondenti považují komunikaci mezi školou a rodiči za důležitou, jelikož umožňuje předávání informací, zpětné vazby a nápadů a podporuje dítě. Respondenti si uvědomovali, že komunikace školy a rodičů má vliv také na dítě, neboť dobré vztahy a spolupráce školy a rodičů může mít na dítě pozitivní vliv, a naopak upozornění na problémy žáka či problémy školy mohou žáka ovlivnit negativně. Z analýzy odpovědí respondentů na otázky č. 3 a č. 4 lze soudit, že paní ředitelka i učitelé jsou s mírou a obsahem komunikace spokojeni, jelikož informují mnoha způsoby a o všem, rodiče jsou pak převážně také spokojeni, avšak měli nějaké výhrady v tom, že by informovanost mohla být větší a obsáhlejší, aby nedocházelo k nedorozuměním. Rodiče však uváděli, že mají vždy možnost se školy zeptat na nejasnosti.

Ze shrnutí získaných dat ve výzkumné otázce č. 1 však vyplynulo, že komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči probíhá z několika různých důvodů. Také ze shrnutí získaných dat ve výzkumných otázkách č. 2, č. 3 a č. 4 lze soudit, že škola užívá celou řadu tradičních forem komunikace, v níž si každý najde tu formu, která mu vyhovuje a považuje ji za klíčovou a efektivní, a naopak tu formu, která je pro něj nevhodná. Na základě toho lze soudit, že komunikace zvolené malotřídní školy a rodičů je velmi pestrá a vede k předávání všech potřebných informací. Také na základě analýzy dokumentů školy lze soudit, že škola

přístupuje ke komunikaci školy a rodičů a k jejím vzájemným vztahům velmi zodpovědně. O komunikaci školy s rodiči se zmiňuje v celé řadě dokumentů. Nejdetailněji je pak toto téma zmíněno v ŠVP a v MPP a poté také v dokumentu školského poradenského pracoviště. Škola má v těchto dokumentech stanoveny cíle rozvíjející komunikaci školy s rodiči.

Je tedy otázkou, jak je možné, že jsou někteří rodiče s obsahem a mírou komunikace nespokojeni, když sama škola i rodiče uvádějí celou řadu dostupných forem komunikace, prostřednictvím kterých mohou dané informace získávat. Dle odpovědí některých rodičů lze soudit, že jsou nespokojeni z toho důvodu, že jsou informace někdy nedostatečné či nesrozumitelné. Myslíme si, že to může být dané velkou řadou nabízených forem komunikace, neboť rodiče pak mnohdy netuší, kde danou informaci dohledat, a proto se jim to zdá nedostatečné či nesrozumitelné. Je to však jen naše domněnka, která nemusí být pravdivá.

Chtěli bychom dodat, že ze získaných dat vyplynulo, že škola nevyužívá elektronickou žákovskou knížku. Pouze jedna paní učitelka uvedla, že by uvítala její zavedení, avšak rodiče o ní prý nejeví zájem. Škola tuto formu komunikace dle odpovědí využívala dříve, ale neplnila svůj účel, a tak byla zrušena. Myslíme si, že je vhodné zmínit, že tuto formu komunikace škola nevyužívá, jelikož v dnešní době se již jedná o běžný standard většiny škol.

Problém v komunikaci zvolené malotřídní školy a rodičů může představovat také fakt, že ne všichni rodiče školu vnímají jako instituci otevřenou jejich návrhům. Z analýzy odpovědí paní ředitelky a učitelů na otázku č. 19 lze sice soudit, že škola je rodičům otevřená, a tak mohou kdykoli přijít vyjádřit svůj návrh na změnu, protože jejich návrhy vnímají vždy pozitivně. Tato skutečnost se však neshoduje s odpověďmi rodičů na tuto otázku. Někteří rodiče uvedli, že škola rodičům neposkytuje možnost vyjádřit návrh na změnu a také to, že škola na návrhy rodičů nereaguje pozitivně, jelikož jsou zvyklí na svůj zaběhlý systém, který nechtějí narušovat. Na základě odpovědí rodičů soudíme, že škole by v této oblasti mohlo pomoci, kdyby rodičům dávala přímé podněty k vyjádření svých návrhů a názorů, právě třeba prostřednictvím různých anket či dotazníků. Rodičům jsme v podotázce č. 19a dali možnost vyjádřit návrhy na změnu. Rodiče zmínili, že by uvítali častější a přesnější informace, pravidelnou aktualizaci webových stránek, více individuálních třídních schůzek, nahrazení hromadných třídních schůzek informacemi v e-mailu a větší informovanost přes sociální sítě. Myslíme si, že se jedná o smysluplné podněty směrem ke škole, které by určitě stály za zvážení.

Z analýzy odpovědí paní ředitelky školy, učitelů i rodičů na otázku č. 11, č. 12 a č. 13 vyplývá, že rodiče o školu a své dítě jeví velký zájem a jsou velmi aktivní. Což hodnotíme velmi pozitivně. Z analýzy odpovědí paní ředitelky a učitelů na otázku č. 12 lze soudit, že rodiče se aktivně podílejí na chodu školy, mají o školu zájem a jsou ochotní škole pomoci. Rodiče se

aktivně zapojují do výpomoci při různých akcích školy a školních výletech. Méně se však již podle paní ředitelky a učitelů zajímají o organizace školy. Z analýzy odpovědí rodičů na otázku č. 12 vyplývá, že rodiče mají zájem se podílet na chodu školy, avšak ne vždy jsou k tomu školou vyzváni. Tuto skutečnost někteří rodiče zmiňovali právě u zapojování se do organizací školy. Je tedy možné, že někteří rodiče by zájem měli, ale nebyli osloveni. Obě strany vnímají, že zapojení rodičů může nějak ovlivnit školu či dítě. Z analýzy odpovědí paní ředitelky školy, učitelů a rodičů na otázku č. 13 vyplývá, že také škola je velmi aktivní, jelikož pořádá spoustu školních událostí jako dílničky, besídky (Vánoční a ke Dni matek), rozsvěcování vánočního stromu a příjezd Mikuláše, maškarní ples, vánoční jarmark, pasování na čtenáře, loučení s páťáky a různé sportovní aktivity. Dle odpovědí na tuto otázku jeví rodiče o školní události zájem. Rodiče se shodli na tom, že jsou na tyto události zváni různými formami s dostatečným časovým předstihem. Všichni respondenti se shodli v tom, že tyto akce ovlivňují utváření vzájemných vztahů, podporují školu, učitele a žáky a umožňují škole se prezentovat.

Již výše jsme uvedli, že škola pořádá několikrát ročně třídní schůzky. Z analýzy odpovědí paní ředitelky, učitelů a rodičů na otázku č. 11 vyplývá několik informací souvisejících s třídními schůzkami. Učitel si volí typ třídní schůzky dle potřeby. Většinou si učitelé volí kombinovanou formu třídní schůzky, která však neumožňuje objednávání rodičů na konkrétní čas. Rodiče pravidelně třídní schůzky navštěvují a jejich účast je vysoká. Zpravidla se neúčastní pouze v případě zdravotních problémů či pracovních povinností. Škola však třídní schůzky pořádá mimo úřední dny a v čase dostupném pro rodiče. Délka třídní schůzky se pak odvíjí od počtu řešených problémů a počtu rodičů. Zpravidla však hromadné třídní schůzky netrvají déle než 1 hodinu. Na třídních schůzkách se řeší hlavně prospěch a chování žáků, dění ve škole, aktivity školy a finance, přičemž je vždy ponechán prostor na dotazy a diskusi. Rodiče třídní schůzky navštěvují, poněvadž to považují za povinnost, projevují tím zájem o dítě a školu, zprostředkovávají jim informace a umožňují jim konzultaci a získání zpětné vazby. Každému rodiči vyhovuje jiný typ třídní schůzky. Je tedy asi dobře, že škola ve většině případech volí kombinaci obou typů třídních schůzek.

Z pozorování třídních schůzek vyplynulo to, co jsme měli možnost zjistit v rámci polostrukturovaných rozhovorů. Na základě pozorování lze říct, že rodiče o ně projevují zájem, jelikož účast rodičů byla vysoká, a že jsou konány v termínu dostupném pro rodiče, neboť se konaly v úterý v 16 hodin. V odpovědích v polostrukturovaném rozhovoru zaznělo, že škola pořádá hlavně kombinované třídní schůzky. Tu jsme mohli vidět právě v rámci pozorování. Potvrdilo se, že hromadná schůzka netrvá déle než 1 hodinu. Program pozorované třídní schůzky se vesměs shodoval s řešenými tématy uváděných v rozhovorech, protože rodiče

zajímaly zejména nadcházející události a s tím související finanční náklady. Potvrdilo se také to, že rodiče mají možnost diskutovat. Ze stížností některých rodičů usuzujeme, že by uvítali možnost objednat se na konkrétní čas, aby nemuseli dlouho čekat.

Na základě analýzy odpovědí paní ředitelky a učitelů na podotázku č. 18a je důležité si při komunikaci s rodiči dávat pozor na vyjadřování, postoj, projevení pochopení a zájmu a milého a slušného přístupu bez útoku či obviňování. Za náročné v komunikaci s rodiči považují sdělování nějakého problému na straně dítěte, volbu vhodné formy komunikace a nalezení společné cesty.

V závěru uvádíme hodnocení komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči jednotlivými respondenty. Na tuto skutečnost jsme se ptali v otázce č. 18. Paní ředitelka komunikaci s rodiči ohodnotila jako kladnou ale nedostatečnou, neboť by uvítala, kdyby komunikace s rodiči probíhala častěji, byla otevřenější a upřímnější. Učitelé komunikaci s rodiči hodnotili jako výbornou. Rodiče komunikaci se školou hodnotili vesměs pozitivně, avšak výbornou dal škole pouze jeden rodič. Rodiče jsou tedy s komunikací spokojeni, měli však nějaké výhrady, jelikož je dle nich vždy co zlepšovat.

ZÁVĚR

Předkládaná diplomová práce *Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice* byla rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část byla rozčleněna na tři kapitoly. První kapitola nazvaná *Škola a rodina* se zabývala vztahem školy a rodiny, pravidly spolupráce a právy, povinnostmi a očekáváním školy a rodiny. V první kapitole jsme dále vymezili komunikaci sociální a pedagogickou. Na komunikaci navázala kapitola druhá nazvaná *Komunikace mezi školou a rodiči*, jež se snažila vymezit tuto komunikaci a představit formy, aktéry a překážky této komunikace a popsat pojetí komunikace školy s rodiči v zahraničí. Formy komunikace jsme v rámci této diplomové práce rozdělili na tradiční a netradiční a snažili jsme se je stručně charakterizovat. Další témata této kapitoly jsme volili z toho důvodu, že mají vliv na komunikaci mezi školou a rodiči. Poslední, třetí kapitola nazvaná *Malotřídní škola* se zabývala malotřídní školou u nás i ve světě, jejím historickým vývojem a specifičností komunikace této školy. V této kapitole jsme dále charakterizovali obec Závašice a ZŠ a MŠ Závašice, abychom blíže představili místo, kde se uskutečnilo výzkumné šetření. V teoretické části byla na základě odborných publikací a zdrojů představena teoretická východiska týkající se komunikace mezi malotřídní školou a rodiči.

Empirická část se věnovala oblasti komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči. V této části diplomové práce byly představeny metody výzkumného šetření, pro které bylo zvoleno kvalitativní formy, a další aspekty související s metodologií výzkumu. Ke sběru výzkumných dat byla aplikována metoda polostrukturovaného rozhovoru doplněná o analýzu dokumentů školy a pozorování třídních schůzek. Polostrukturovaný rozhovor byl určen rodičům a učitelům a sestával z otevřených, uzavřených a polouzavřených otázek. Dále tato část obsahovala analýzu výzkumného šetření, vyhodnocení výzkumných otázek a shrnutí výzkumného šetření.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analyzovat možnosti komunikace mezi malotřídní školou a rodiči a zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči. Hlavním cílem teoretické části bylo analyzovat možnosti komunikace mezi malotřídní školou a rodiči. V teoretické části se nám podařilo analyzovat a vymezit možnosti komunikace mezi malotřídní školou a rodiči. Na základě odborné literatury bylo předloženo velké množství zdrojů, autorů a publikací zabývajících se tímto tématem. Hlavním cílem empirické části bylo zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči. K naplnění hlavního cíle empirické části bylo stanoveno čtyř dílčích cílů. Snahou dílčích cílů bylo zjistit účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči, zjistit, jaké

formy komunikace zvolená malotřídní škola a rodiče využívají, zjistit, které formy komunikace jsou pro rodiče a učitele klíčové a zjistit, které formy komunikace nepovažují rodiče a učitelé za vhodné pro vlastní účely. Cíle empirické části byly naplněny analýzou dat výzkumného šetření. V rámci analýzy dat výzkumného šetření se ukázalo, že komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči probíhá převážně dle našich předpokladů, někdy je až převyšuje. Analýzou výzkumných dat bylo zjištěno, že komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči probíhá zejména za účelem předávání informací o dítěti, probíraném učivu a chodu školy. Dále bylo analýzou výzkumných dat zjištěno, že ke komunikaci mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči je využíváno velkého množství tradičních forem komunikace, z nichž si jsou učitelé i rodiče schopní zvolit ty formy komunikace, které považují za klíčové, a ty formy komunikace, které nepovažují za vhodné pro vlastní účely, a tedy je nevyžívají. Na základě zjištěných dat a jejich porovnáním s předpoklady vytvořenými na základě odborné literatury a již dříve provedených výzkumů v této oblasti lze soudit, že komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závišice a rodiči je na dobré úrovni, jelikož škola nabízí celou řadu forem komunikace, prostřednictvím kterých mohou získávat potřebné informace. Ze zjištěných dat však vyplývá, že rodiče nejsou vždy spokojeni a jisté změny by uvítali. I přesto však komunikaci mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závišice a rodiči hodnotíme jako velmi dobrou.

Přínosem této práce je obohacení našich vědomostí v teoretické oblasti a potvrzení využívání zmíněných teoretických východisek v praxi. Přínosem je také zjištění, že všichni učitelé i rodiče si uvědomují význam jejich vzájemné komunikace a její dopad na dítě. Za největší přínos však považujeme zjištění, že i přesto, že škola je v komunikaci s rodiči aktivní a nabízí řadu forem komunikace, tak to vždy nevede ke spokojenosti všech aktérů komunikace, protože mnohem větší význam má pro rodiče srozumitelnost a obsáhlost informací. Škole bychom mohli doporučit zvážit možnosti rodiče ujistit o tom, že mohou ve škole vyjádřit svůj názor, který bude akceptován a zvážen. Toto doporučení dáváme z toho důvodu, že z výzkumného šetření vyplynulo, že rodiče by měli o změny zájem.

Závěrem lze říct, že všechny stanovené cíle práce byly naplněny. Komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závišice a rodiči probíhá převážně dle teoretických východisek, je aktivní a dle respondentů uspokojivá pouze s drobnými nedostatky. Analýza dat výzkumného šetření ukázala, že zvolená malotřídní škola i rodiče považují vzájemnou komunikaci za důležitou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

1. BUSEK, Lubomír. *Z historie základní a mateřské školy v Závišicích*. Závišice: Obecní úřad v Závišicích, 2001.
2. CARNEGIE, Dale. *Jak dovést sebe i druhé k vrcholným výkonům: čím vyniká vůdčí osobnost*. Přeložil Svatoslav GOSMAN. Praha: Beta, 2010. ISBN 978-80-7306-425-9.
3. ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4640-1.
4. ČAPEK, Robert a kol. *Jak budovat dobrý vztah s rodiči žáků*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-295-0.
5. Česká školní inspekce. *Vztah rodičů a školy pohledem práva* [online]. Praha: Česká školní inspekce, nedatováno. [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <http://www.souhair.cz/doc/Vztah-rodicu-a-skoly-pohledem-prava.pdf>
6. DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2863-6.
7. EDUzín. *Chceme školu, kterou mají děti rády, ale nechceme ji sami vytvářet* [online]. Praha: EDUin, 22.01.2013. © 2022 [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://eduzin.cz/wp/2013/01/22/chceme-skolu-kterou-maji-deti-rady-ale-nehceme-ji-sami-vytvaret/>
8. EMMEROVÁ, Kateřina. *Malotřídky v současném prostředí českého venkova*. Studia paedagogica. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, roč. 47, č. 3-4, s. 81-96. ISSN 2336-4521.
9. FERŤEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. Praha: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2.
10. GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-104-9.
11. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
12. HOBJILÁ, Angelica. *Challenges in continuing education of primary and preschool teachers in Romania: teachers – students' parents communication*. Procedia – Social and Behavioral Sciences. 2014, č. 142, s. 684-690.
13. CHALUPOVÁ, Šárka. *Výroční zpráva* [online]. Závišice: Základní škola Závišice, 2022. [cit. 15.03.2023] Dostupné z: https://www.zszavisice.cz/files/ugd/697553_c7ce8c0b113645a5857d41115ce05723.pdf

14. CHLEBEK, Petr. *Komunikace mezi školou a rodiči: (osobní zkušenost ředitele školy): metodická příručka pro učitele a rodiče*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1999. ISBN 80-7020-047-2.
15. CHYTILOVÁ, Mariana. *Principy komunikace školy s rodiči*. In: Zapojme všechny.cz [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 22.09.2021. © NPI ČR 2023 [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/principy-komunikace-skoly-s-rodici>
16. JANIŠ, Kamil (ed.). *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-170-8.
17. JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0586-1.
18. KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST a kol. *Školní didaktika*. Druhé vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
19. KLAPETEK, Milan. *Komunikace, argumentace, rétorika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2652-6.
20. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9.
21. KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA (ed.). *Předškolní a primární pedagogika*. Druhé vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.
22. KREJČOVÁ, Věra (ed.). *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole: texty pro studijní disciplínu Teorie výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-391-3.
23. KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Druhé aktualizované vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-906-4.
24. KUBĚNA, Oldřich A. *Paprsky světla do dávných časů vesničky Závěšice – Závěšice*. Třetí doplněné vydání. Závěšice: Obecní úřad v Závěšicích, 2011.
25. MAJERČÍKOVÁ, Jana. *Rodina a její důvera k škole*. Pedagogika.sk: Slovak Journal for Educational Sciences. Bratislava, 2011, roč. 2, č. 1, s. 9-27. ISSN 1338-0982.
26. MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-175-1.
27. MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3.

28. MATÝSKOVÁ, Danuše. *Spolupráce rodiny a školy z pohledu rodičů a učitelů*. Pedagogická orientace. Brno: Masarykova univerzita, 2005, č. 1, s. 27–36. ISSN 1211-4669.
29. MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Druhé doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6.
30. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014. [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/33233/>
31. MIS music. ZŠ Závišice [online]. © 2020 Jakub Kašpárek [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://mismusic.cz/zs-zavisice/>
32. MORAVCOVÁ-SMETÁČKOVÁ, Irena. *Vyznám genderu v komunikačních strategiích rodiny a školy*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2004, roč. LIV, s. 406-416. ISSN 0031-3815.
33. NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0738-1.
34. NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0037-5.
35. NEUMAJER, Ondřej. *Budujeme školní web*. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0612-8.
36. Obec Závišice [online]. © 2023 [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://www.zavisice.cz/>
37. OZMEN, Fatma et al. *The communication barriers between teachers and parents in primary schools*. Eurasian Journal of Educational Research. 2016, č. 66, s. 27-46. ISSN 1302-597X.
38. Perfect Crowd Research. *Vztah rodičů a školy jejich dítěte*. In: EDUzín [online]. Praha: EDUin, březen/duben 2011. © 2022 [cit. 15.03.2023] Dostupné z: https://www.eduzin.cz/wp-content/uploads/2011/06/Eduin_Vztah_rodicu_a_skoly_jejich_deti_Perfect_Crowd.pdf
39. PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Čtvrté aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.
40. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Šesté aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7.
41. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Sedmé aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

42. RABUŠICOVÁ, Milada. *Postavení rodičů jako výchovných a sociálních partnerů školy (shrnutí některých výsledků z výzkumného projektu)*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2004, roč. LIV, s. 326-341. ISSN 0031-3815.
43. RABUŠICOVÁ, Milada a Kateřina EMMEROVÁ. *Role rodičů ve vztahu ke škole – teoretické koncepty*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2003, roč. LIII, s. 141-151. ISSN 0031-3815.
44. RABUŠICOVÁ, Milada a kol. *Role rodičů ve vztahu ke škole – empirická zjištění*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2003, roč. LIII, s. 309-320. ISSN 0031-3815.
45. RABUŠICOVÁ, Milada a kol. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.
46. SEDLÁČEK, Josef a František MUSIL. *Naše malotřídní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964. ISBN (Váz.).
47. SVATOŠ, Tomáš. *Sociální a pedagogická komunikace: teoretická minima a praktické náměty v učitelském studiu*. Opava: Slezská univerzita, 2005. ISBN 80-7248-292-0.
48. ŠEĐOVÁ, Klára, Roman ŠVAŘÍČEK a Zuzana ŠALAMOUNOVÁ. *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0085-7.
49. ŠTECH, Stanislav. *Angažovanost rodičů ve školní socializaci dětí*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2004, roč. LIV, s. 374-388. ISSN 0031-3815.
50. ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Druhé vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
51. TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8.
52. TUPÝ, Karel. *K didaktickým problémům málotřídních škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.
53. VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v rodině a ve škole aneb zásady přímého jednání mezi dětmi, rodiči a učiteli*. Jinočany: H&H, 1992. ISBN 808546702X.
54. VOJTÍŠKOVÁ, Kateřina. *Interakce rodiny a školy pohledem matek*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2010, roč. LX, s. 115-126. ISSN 0031-3815.
55. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Druhé vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1.
56. Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48>

57. WALTEROVÁ, Eliška a kol. *Školství - věc (ne)veřejná: názory veřejnosti na školu a vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1882-1.
58. Wikipedie. Závišice [online]. © 2023 [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1vi%C5%Alice>
59. Základní škola a Mateřská škola Závišice. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Závišice: Základní škola Závišice, 2014. [cit. 15.03.2023] Dostupné z: https://www.zszavisice.cz/files/ugd/697553_8001179849db44a788dc4138b70bd50f.pdf
60. Základní škola a Mateřská škola Závišice. *Minimální preventivní program 2022-2023* [online]. Závišice: Základní škola Závišice, 2022. [cit. 15.03.2023] Dostupné z: https://www.zszavisice.cz/files/ugd/697553_af1a6e5e186e42409c277aa7efb82a70.pdf
61. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
62. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/nabidka/cs/2012-89/zneni-20210701>
63. Zapojme všechny.cz. *Komunikace mezi rodinou a školou* [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 18.10.2020. © NPI ČR 2023 [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/principy-komunikace-skoly-s-rodici>
64. ZS Závišice [online]. Nedatováno. [cit. 15.03.2023] Dostupné z: <https://www.zszavisice.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Poloha obce Závěšice (Obec Závěšice, 2023).....	46
Obrázek 2: Budova školy v roce 1900 (Busek, 2001).....	49
Obrázek 3: Budova školy před rokem 2000 (Busek, 2001)	49
Obrázek 4: Budova školy po roce 2000 (Busek, 2001).....	49
Obrázek 5: Budova ZŠ a MŠ Závěšice nyní (MIS music, 2020).....	49

Seznam tabulek

Tabulka 1: Očekávání rodičů a školy (Průcha, 2017)	16
Tabulka 2: Formy spolupráce ZŠ a MŠ Závěšice s rodiči	59
Tabulka 3: Spokojenost rodičů s mírou komunikace se školou	75
Tabulka 4: Spokojenost rodičů s obsahem komunikace se školou.....	76
Tabulka 5: Hodnocení komunikace školy s rodiči z pohledů rodičů	85

Seznam grafů

Graf 1: Výzkumný vzorek	54
Graf 2: Spokojenost rodičů s mírou komunikace se školou	76
Graf 3: Spokojenost rodičů s obsahem komunikace se školou	77

SEZNAM ZKRATEK

MPP – Minimální preventivní program

MŠ – Mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

ŠVP – Školní vzdělávací program

ÚIV – Ústav pro informace ve vzdělávání

ZŠ – Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Rozhovor – otázky pro učitele

Příloha 2: Rozhovor – otázky pro rodiče

Příloha 3: Informovaný souhlas pro učitele

Příloha 4: Informovaný souhlas pro rodiče

Příloha 5: Záznamový arch a otázky k pozorování třídních schůzek

Příloha 1: Rozhovor – otázky pro učitele

Vážená paní ředitelko/paní učitelko,

jmenuji se Lucie Hyklová jsem studentka 5. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ráda bych Vás požádala o zodpovězení několika otázek sloužících výhradně k účelům mé diplomové práce Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice. Ve své práci zkoumám, jak probíhá komunikace mezi školou a rodiči v malotřídní škole ZŠ a MŠ Závašice. Zodpovězením následujících otázek mi pomůžete zjistit účel komunikace se školou, nejvíce využívané formy komunikace a formy komunikace Vámi považované za klíčové či nevhodné pro vlastní účely.

Vaše účast v rozhovoru je zcela dobrovolná a kdykoli během rozhovoru můžete odmítnout odpovědět na otázky, které Vám budu klást. Rozhovor můžete také kdykoli ukončit. Rozhovor bude zaznamenáván na diktafon a přepsán do písemné formy. Jste si těchto skutečností vědom(a) a souhlasíte s nimi?

Velmi Vám děkuji za spolupráci.

Vlastní pohled respondenta na komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči

1. Co si vybavíte, když se řekne komunikace s rodiči?
2. Jaký význam pro Vás má komunikace s rodiči?
3. Jste spokojená s mírou komunikace s rodiči?
4. Jste spokojená s obsahem komunikace s rodiči?
5. Jak si myslíte, že komunikace s rodiči ovlivňuje žáky? Svou odpověď zdůvodněte.

Účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči

6. V jakých případech většinou komunikujete s rodiči žáků z vlastní iniciativy?
7. Která témata bývají náplní komunikace s rodiči? (např. známky, prospěch, kolektiv, ...)
 - a. Které informace poskytujete rodičům? Které informace ze strany rodičů oceňujete? Které informace ze strany rodičů Vám naopak schází?
8. S jakými rodiči komunikujete nejčastěji? (podle typu žáka – např. žáci s problémy, ...; podle typu rodiče – např. rodiče v organizacích školy, ...)

Formy komunikace využívané zvolenou malotřídní školou

9. Jaké formy komunikace škola rodičům nabízí?
10. Jaké formy komunikace s rodiči využíváte? (např. osobní setkání, SMS, e-mail, ...)
11. Stručně popište, jak probíhají třídní schůzky na Vaší škole.
 - a. Jak dlouho zhruba třídní schůzky trvají? Kolikrát ročně třídní schůzky jsou? Pořádáte spíše hromadné či individuální třídní schůzky? Který typ třídních schůzek je podle Vás přínosnější? Který Vám vyhovuje více? Jaké je zhruba procentuální zastoupení rodičů na třídních schůzkách? Jaké jsou dle Vás nejčastější důvody neúčasti rodičů na třídních schůzkách? Přihlížíte při plánování

třídních schůzek k časovým možnostem rodičů? O jaká témata projevují rodiče na třídních schůzkách největší zájem? Myslíte si, že jsou rodiče s organizací třídních schůzek spokojeni?

12. Podílí se rodiče aktivně na dění ve škole (např. ve vyučování, na výletech, v organizacích školy, ...)? Svou odpověď zdůvodněte.

- a. Poskytujete tuto možnost rodičům? Zajímají se rodiče o organizace školy? Chtějí být součástí těchto organizací? V čem spatřujete účel podílu rodičů na dění ve škole? V čem spatřujete rizika podílu rodičů na dění ve škole?

13. Pořádáte pro rodiče a veřejnost společenské události/akce?

- a. Jaké společenské události/akce nabízíte? Jeví rodiče o tyto události/akce zájem? Informujete o nich rodiče s dostatečným předstihem? Dáváte rodičům na tyto události/akce pozvánky? V čem spatřujete účel těchto událostí/akcí?

14. Potkáváte se s rodiči mimo školu? (např. obecní akce, ...) Pokud ano, oslovují Vás zde, aby s Vámi probrali záležitosti školy?

- a. Využíváte možnosti navštěvovat rodinu žáků doma? Měla byste o to zájem? V čem spatřujete účel této návštěvy?

15. Nabízíte rodičům informace o dění ve škole i jinak než prostřednictvím komunikace s nimi? (např. školní časopis, zpravodaj, webové stránky, nástěnka, sociální sítě, ...)

- a. Jsou podle Vás tyto platformy přehledné a aktuální?

Klíčové/nevhodné formy komunikace mezi malotřídní školou a rodiči z pohledu učitelů

16. Které formy komunikace s rodiči preferujete? Svou odpověď zdůvodněte.

- a. Které formy komunikace jsou z Vašeho pohledu efektivní?

17. Které formy komunikace vůbec nevyužíváte? Z jakého důvodu je nevyužíváte?

- a. Které formy komunikace se Vám jeví jako problematické?

Závěrečné otázky

18. Jak byste ohodnotila komunikaci s rodiči?

- a. Co považujete za nejtěžší při komunikaci s rodiči? Na co je podle Vás potřeba si dávat v komunikaci s rodiči pozor?

19. Uvítala byste nějakou změnu v komunikaci s rodiči? Svůj návrh stručně popište a odůvodněte.

- a. Myslíte si, že by rodiče uvítali nějakou změnu v komunikaci? Mají rodiče možnost vyjádřit návrh na změnu ve škole? (třeba prostřednictvím různých anket či dotazníků) Jak jejich názory vnímáte?

20. Chtěla byste k tomuto tématu ještě něco dodat?

Tímto bych náš rozhovor ukončila. Ještě jednou bych Vám chtěla poděkovat za Váš čas a spolupráci na výzkumu k mé diplomové práci.

Příloha 2: Rozhovor – otázky pro rodiče

Vážený(á),

jsem studentka 5. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ráda bych Vás požádala o zodpovězení několika otázek sloužících výhradně k účelům mé diplomové práce Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice. Ve své práci zkoumám, jak probíhá komunikace mezi školou a rodiči v malotřídní škole ZŠ a MŠ Závašice. Zodpovězením následujících otázek mi pomůžete zjistit účel komunikace se školou, nejvíce využívané formy komunikace a formy komunikace Vámi považované za klíčové či nevhodné pro vlastní účely.

Rozhovor je anonymní, což znamená, že nikde nebude uvedeno Vaše jméno. Vaše účast v rozhovoru je zcela dobrovolná a kdykoli během rozhovoru můžete odmítnout odpovědět na otázky, které Vám budu klást. Rozhovor můžete také kdykoli ukončit. Rozhovor bude zaznamenáván na diktafon a přepsán do písemné formy. Přepis rozhovoru bude důvěrný a nebudou v něm uvedeny údaje, podle kterých by Vás bylo možné identifikovat. Jste si těchto skutečností vědom(a) a souhlasíte s nimi?

Velmi Vám děkuji za spolupráci.

Vlastní pohled respondenta na komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči

1. Co si vybavíte, když se řekne komunikace se školou?
2. Jaký význam pro Vás má komunikace se školou?
3. Jste spokojený(á) s mírou komunikace se školou?
4. Jste spokojený(á) s obsahem komunikace se školou?
5. Jak si myslíte, že komunikace se školou ovlivňuje Vaše dítě? Svou odpověď zdůvodněte.

Účel komunikace mezi zvolenou malotřídní školou a rodiči

6. V jakých případech většinou komunikujete se školou z vlastní iniciativy?
7. Která témata bývají náplní komunikace se školou? (např. známky, prospěch, kolektiv, ...)
 - a. Které informace ze strany školy oceňujete? Které informace ze strany školy Vám naopak schází? O řešení, kterých témat se školou stojíte?
8. Dokážete na základě komunikace se školou pomoci dítěti s domácí přípravou?
 - a. Jakou formou jsou Vám informace k domácí přípravě dětí poskytovány? Jsou pro Vás tyto informace srozumitelné?

Formy komunikace využívané zvolenou malotřídní školou a rodiči

9. Jaké formy komunikace se vyskytují na škole, kterou Vaše dítě navštěvuje?
10. Jaké formy komunikace se školou využíváte? (např. osobní setkání, SMS, e-mail, ...)
11. Navštěvujete třídní schůzky? Svou odpověď zdůvodněte.
 - a. Jak probíhají třídní schůzky ve škole, kterou Vaše dítě navštěvuje? (Kolikrát ročně třídní schůzky jsou? Vyhovuje Vám roční počet třídních schůzek? Pořádá škola

spíše hromadné či individuální třídní schůzky? Který typ třídních schůzek Vám vyhovuje více? Který typ je pro Vás přínosnější? Jak dlouho zhruba třídní schůzky trvají? Vyhovuje Vám časová dotace třídních schůzek u obou typů? Jsou pořádány v čase, který je Vám vzhledem k pracovní době dostupný?)

12. Podílíte se aktivně na dění ve škole (např. ve vyučování, na výletech, v organizacích školy, ...)? Svou odpověď zdůvodněte.

- a. Jste členem Rady školy? Účastnil(a) jste se někdy zasedání? Volil(a) jste do Rady školy? Podílíte se aktivně na fungování SRPŠ? (např. předsedkyně, hospodářka, ...) Jste členem SRPŠ? (tzn. uhradil(a) jste příspěvek) V čem spatřujete účel Vašeho podílu na dění ve škole?

13. Účastníte se školních akcí? Svou odpověď odůvodněte.

- a. Jaké společenské události škola nabízí pro rodiče a veřejnost? Dostáváte na tyto události pozvánky? Víte o nich s dostatečným předstihem? V čem spatřujete účel těchto akcí? (např. podpora žáků, podpora vzájemných vztahů, ...)

14. Potkáváte se s učiteli mimo školu? (např. obecní akce, ...) Pokud ano, oslovujete zde učitele, abyste s ním probral(a) záležitosti školy? Svou odpověď zdůvodněte.

- a. Uvítal(a) byste, kdyby Vás učitel navštívil doma? V čem spatřujete účel této návštěvy?

15. Máte možnost se o dění ve škole dozvědět i jinou formou než prostřednictvím komunikace se školou? (např. školní časopis, zpravodaj, webové stránky, nástěnka, sociální sítě, ...)

- a. Jsou tyto platformy přehledné a aktuální?

Klíčové/nevhodné formy komunikace mezi malotřídní školou a rodiči z pohledu rodičů

16. Kterou formu komunikace se školou preferujete? Svou odpověď odůvodněte.

- a. Které formy komunikace jsou z Vašeho pohledu efektivní?

17. Které formy komunikace vůbec nevyužíváte? Z jakého důvodu je nevyužíváte?

Závěrečné otázky

18. Jak byste ohodnotil(a) komunikaci se školou?

19. Uvítal(a) byste nějakou změnu v komunikaci se školou? Svůj návrh stručně popište a odůvodněte.

- a. Máte možnost vyjádřit návrh na změnu ve škole? (třeba prostřednictvím různých anket či dotazníků) Máte pocit, že o něj má škola zájem?

20. Chtěl(a) byste k tomuto tématu ještě něco dodat?

Tímto bych náš rozhovor ukončila. Ještě jednou bych Vám chtěla poděkovat za Váš čas a spolupráci na výzkumu k mé diplomové práci. Ujišťuji Vás, že při zpracovávání odpovědí zachovám anonymitu, na které jsme se dohodli.

Příloha 5: Záznamový arch a otázky k pozorování třídních schůzek

Čas:	Průběh, obsah, popis (prostředí, lidi, událost, procesy, problémy, chování):	Poznámky:
	<p><i>Kdo? Co dělá? Kde? Kdy? Jak dlouho?</i></p> <p><i>Organizace a organizační schopnosti učitele.</i></p>	

1. V jakém čase třídní schůzky začínají? (Je to dle plánu?)
2. Jak dlouho třídní schůzky trvají? (Kolikrát ročně třídní schůzky jsou? Kolikáté to jsou?)
3. O jaký typ třídní schůzky se jedná? (hromadná, individuální, kombinace)
4. Jaký je počet účastníků? (Dělá si paní učitelka záznam o účasti rodičů? Důvody neúčasti rodičů.)
5. Jaká témata na třídní schůzce řeší paní učitelka?
6. Jaká témata na třídní schůzce řeší rodiče? Která témata rodiče nejvíce zajímají? U kterých se nejvíce angažují?
7. Jak se aktéři chovají? (každý sám za sebe) Jak se k sobě aktéři chovají? (rodiče – rodiče, rodič – učitel, učitel – rodiče) Jaké mezi nimi panují vztahy?
8. Jaké je jednání aktérů? (vyjadřování, řeč těla, chování, vzájemné vztahy, ...)
9. O jaké se jedná prostředí? Jak to v prostředí vypadá? Co se v něm nachází? Jaké prostředky jsou využívány?
10. Jaké je klima v daném prostředí? Nachází se zde nějaký rušivý element, který průběh schůzky narušuje?
11. Jaké jsou role v daném prostředí? Kdo má jaký status? Kdo rozhoduje? Kdo mluví, kdo naslouchá?
12. Je mluvený projev učitele srozumitelný? Je jeho projev dostatečný?
13. Mají tendenci rodiče diskutovat či souhlasí s návrhy učitele?
14. Jsou rodiče aktivními účastníky či jen pasivními posluchači?

Poznámky:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Hyklová
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Komunikace mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice
Název v angličtině:	Communication between mixed age classes and parents in the village Závašice
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je zaměřena na komunikaci mezi malotřídní školou a rodiči v obci Závašice. Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat možnosti komunikace mezi malotřídní školou a rodiči a zjistit úroveň komunikace mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči.</p> <p>Teoretická část je zaměřena na spolupráci a vztah mezi školou a rodinou, na jednotlivé typy komunikace a na komunikaci mezi školou a rodiči, formy, aktéry a překážky této komunikace a na pojetí této komunikace v zahraničí. Dále se zaměřuje na malotřídní školu, specifika komunikace malotřídní školy s rodiči a na malotřídní školu ZŠ a MŠ Závašice.</p> <p>Empirická část je věnována samotnému výzkumu, který představuje komunikaci mezi malotřídní školou ZŠ a MŠ Závašice a rodiči. Tato část obsahuje výběr výzkumné metody, výzkumného vzorku, předvýzkum, cíle výzkumu, výzkumné otázky a výzkumné předpoklady a analýzu a interpretaci dat.</p>
Klíčová slova:	komunikace, malotřídní škola, rodiče, obec Závašice, vztah školy a rodiny, formy komunikace, ZŠ a MŠ Závašice
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on communication between a mixed age classes and parents in the village Závašice. The thesis' aim is to analyse the possibilities of communication between a mixed age classes and parents and to determine the level of

	<p>communication between the mixed age classes ZŠ and MŠ Závašice and parents.</p> <p>The theoretical part is focused on cooperation and the relationship between school and family, on individual types of communication and on communication between school and parents, forms, participants and obstacles of this communication and on the concept of this communication abroad. It also focuses on the mixed age classes, the specifics of the mixed age classes' communication with parents and the mixed age classes ZŠ and MŠ Závašice.</p> <p>The empirical part is dedicated to the research itself, which represents the communication between the mixed age classes ZŠ and MŠ Závašice and the parents. This part includes selection of research methods, research sample, pre-research, research objectives, research questions and research assumptions, analysis and data interpretation.</p>
Klíčová slova v angličtině:	communication, mixed age classes, parents, village Závašice, relationship between school and family, forms of communication, ZŠ a MŠ Závašice
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha 1: Rozhovor – otázky pro učitele</p> <p>Příloha 2: Rozhovor – otázky pro rodiče</p> <p>Příloha 3: Informovaný souhlas pro učitele</p> <p>Příloha 4: Informovaný souhlas pro rodiče</p> <p>Příloha 5: Záznamový arch a otázky k pozorování třídních schůzek</p>
Rozsah práce:	109 stran, 8 stran příloh
Jazyk práce:	Český jazyk